

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Arnold

**Vpliv gospodarske krize na iregularne migracije v Evropski
uniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Arnold

Mentor: izr. prof. dr. Tomaž Deželan

**Vpliv gospodarske krize na iregularne migracije v Evropski
uniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Za Lino.

Zahvala

*Zahvaljujem se mentorju izr. prof. dr. Tomažu Deželanu za strokovno pomoč pri pisanju
diplomskega dela.*

Posebna zahvala gre možu za pomoč in podporo v času nastajanja tega dela.

Hvala tudi družini za vso podporo tekom celotnega študija.

*Diplomsko delo posvečam hčeri, ki mi je ob rojstvu podarila voljo po dokončanju
študija.*

Vpliv gospodarske krize na iregularne migracije v Evropski uniji

Migracije nas spremljajo že od samega začetka človeštva. V zadnjem času pa prihaja do velikih pritiskov iregularnih migrantov na zunanje meje Evropske unije (EU), predvsem v Španiji, Italiji in Grčiji, ki so zaradi svoje geografske lege najbolj na udaru. Zaradi gospodarske krize, države članice vedno bolj omejujejo migracije z restriktivnimi politikami in zapirajo svoje meje. Neoekonomske migracijske teorije predvidevajo, da na migracije vplivajo predvsem razlike v višini plač in stopnja zaposljivosti v ciljni državi ter da se z odpravo razlik migracije ustavijo. Bistveno vprašanje, na katerega želim odgovoriti, je, ali ekonomske migracijske teorije držijo tudi v času krize, ko se zmanjšujejo razlike v plačah in stopnja zaposljivosti. Vendar pa je kljub slabim ekonomskim razmeram v letošnjem letu število iregularnih migracij v EU doseglo rekordno stopnjo. Zato poskušam v diplomskem delu povečan pritisk iregularnih migrantov v določenih obdobjih razložiti s pomočjo teorije omrežij, institucionalno teorijo in pregledom žarišč nemirov v svetu. Na podlagi dostopnih podatkov tako v svojem delu ugotavljam vpliv ekonomskih in neekonomskih dejavnikov na tokove iregularnih migracij.

Ključne besede: iregularne migracije, gospodarska kriza, Evropska unija, migracijska teorija, migracijska politika.

Impact of the economic crisis on irregular migrations in the European Union

Migrations accompany us from the very beginning of mankind, but lately we are being faced with huge pressures of irregular migrants on external borders of the European Union (EU), particularly in Spain, Italy and Greece, which are due to their geographical location most affected. Due to the economic crisis, member states are increasingly limiting migrations with restrictive policies and by closing their borders. Neoeconomic migration theories assume that migrations are mostly affected by differences in the amount of wages and the level of employability in the country of destination and that migrations stop if these differences are being eliminated. The main question, I want to answer, is whether economic migration theories also hold water in crisis times, when the differences in wages and the level of employability decrease. Regardless poor economic conditions, this year the number of irregular migrations in the EU reached a record level. In the thesis, I therefore try to explain the increased pressure of irregular migrants in certain periods with the help of the network theory, institutional theory and a review of world focal points of disturbances. Based on accessible data I analyze the impact of economic and noneconomic factors on flows of irregular migrations.

Keywords: irregular migrations, economic crisis, European Union, migration theory, migration policy.

KAZALO

1	UVOD	8
1.1	CILJ IN PROBLEM	10
1.2	HIPOTEZE	11
1.3	METODOLOGIJA	13
1.4	ZGRADBA	14
2	TEORIJE MIGRACIJ	15
2.1	NEOKLASIČNA MAKROEKONOMSKA TEORIJA	15
2.2	NEOKLASIČNA MIKROEKONOMSKA TEORIJA	17
2.3	TEORIJA DVOJNEGA TRGA DELA	19
2.4	TEORIJA MREŽ	21
2.5	INSTITUCIONALNA TEORIJA	22
3	MIGRACIJSKA (JAVNA) POLITIKA	25
3.1	EVROPSKA MIGRACIJSKA POLITIKA	25
3.1.1	Program iz Tampereja 1999–2004	26
3.1.2	Haaški program 2004–2009	27
3.1.3	Stockholmski program 2010–2015	27
3.1.4	Skupna migracijska politika	27
3.1.5	Drugi ukrepi EU v boju proti iregularnim migracijam	29
3.1.5.1	PROJEKT EUROSUR	31
3.1.5.2	SKUPNE OPERACIJE AGENCIJE FRONTEX	31
3.2	NACIONALNE MIGRACIJSKE POLITIKE	35
3.2.1	Španska migracijska politika	36
3.2.2	Italijanska migracijska politika	39
3.2.3	Grška migracijska politika	41
4	KONTEKSTUALNO OZADJE AKTUALNIH EVROPSKIH IREGULARNIH MIGRACIJSKIH TOKOV	45
4.1	SEDANJA GOSPODARSKA KRIZA	45
4.2	EKONOMSKI DEJAVNIKI TRENUTNIH IREGULARNIH MIGRACIJ ...	47
4.3	NEEKONOMSKI DEJAVNIKI TRENUTNIH IREGULARNIH MIGRACIJ	50
4.3.1	Nemiri v svetu	51
5	REZULTATI IN ANALIZA	54

5.1	IREGULARNE MIGRACIJE V EU V ČASU OD LETA 2008 DO LETA	
2013		55
5.1.1	Iregularne migracije v Španiji	60
5.1.2	Iregularne migracije v Italiji.....	62
5.1.3	Iregularne migracije v Grčiji	66
6	IREGULARNO TIHOTAPLJENJE MIGRANTOV V EU.....	70
7	ODNOS DRŽAVLJANOV DO MIGRANTOV	77
8	ZAKLJUČEK.....	83
9	LITERATURA.....	90
PRILOGE		109
Priloga A:	Iregularne migracije v EU	109
Priloga B:	Iregularni prehodi meja na posameznih in državljanstvo najpogosteje odkritih iregularnih migrantov	110
Priloga C:	Iregularni prehodi meja v Španiji	111
Priloga Č:	Iregularni prehodi meja na Kanarskih otokih.....	111
Priloga D:	Iregularni prehodi meja v Italiji.....	112
Priloga E:	Iregularne migracije v Grčiji.....	112
Priloga F:	Iregularno prečkanje morskih meja.....	113
Priloga G:	Stopnja brezposelnosti.....	113
Priloga H:	Stopnja brezposelnosti v analiziranih državah	114
Priloga I:	BDP na prebivalca	115
Priloga J:	Število zavrženih državljanov tretjih držav	115
Priloga K:	Število državljanov tretjih držav, ki v EU bivajo iregularno	115
Priloga L:	Število vrnjenih državljanov tretjih držav	116
Priloga M:	Število prošenj za azil po podatkih Eurostata.....	116
Priloga N:	Število prošenj za azil po podatkih agencije Frontex.....	116
Priloga O:	Število prošenj za azil po podatkih UNHCR	117
Priloga P:	Legalne migracije.....	117
Priloga R:	Najpogosteje odkriti državljani pri iregularnem prečkanju meja	118
Priloga S:	Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil 2008-2013.....	118
Priloga Š:	Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2013	118
Priloga T:	Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2012.....	119

Priloga U: Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2011	119
Priloga V: Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2010	119
Priloga Z: Volilni uspeh desnih radikalnih strank (%) na nacionalnih parlamentarnih volitvah	120
Priloga Ž: Število ropov	121

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Operacije agencije Frontex.....	32
Slika 4.1: Vpliv ekonomske krize na iregularne migracije	49
Slika 4.2: Najpogostejše odkriti iregularni migranti	53
Slika 5.1: Prikaz glavnih poti iregularnih migrantov	56
Slika 5.2: Iregularni prehodi meja na morju in kopnem.....	58
Slika 5.3: Prikaz iregularnih prehodov meja v letu 2013 s spremembo iz leta 2012 (%)	69
Slika 7.1: Ksenofobični odzivi ljudi (%).....	78

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Tuja populacija v Španiji, Italiji in Grčiji.....	43
Tabela 5.1: Stopnja brezposelnosti v EU in analiziranih državah.....	60
Tabela 5.2: Iregularna prečkanja meja, stopnja brezposelnosti in BDP na prebivalca v Španiji.....	61
Tabela 5.3: Iregularna prečkanja meja, stopnja brezposelnosti in BDP na prebivalca v Italiji	64
Tabela 5.4: Iregularni prehodi meja, število brezposelnih in BDP na prebivalca v Grčiji	66
Tabela 6.1: Iregularna prečkanja morskih meja	74

1 UVOD

Če bi lahko zavrtel čas nazaj, ne bi nikoli zapustil Afrike. V iskanju lepšega življenja sem prišel na otok Lampedusa, kjer sem naletel na revščino in bedo... Čoln se je ponoči ustavil daleč stran od obale, kjer smo se morali izkrcati. Ljudje so bežali na vse strani, med njimi tudi mnogo žensk in otrok. V bližini morja sem se skrival 21 dni, pil morsko vodo in jedel iz smeti ... Bilo me je strah ... To novo življenje, ki mi ga je podaril Bog, je težko, a vendar sem mu hvaležen, da nisem izgubil svojega življenja v morju (World Health Organization 2013).

Omarjeva izpoved je ena izmed zgodb, ki jih piše življenje mnogim ljudem po svetu, ki upajo na lepšo prihodnost. Migracije so sicer del našega življenja že od začetka človeštva dalje, vendar pa so zadnjem času postali pereč problem tokovi iregularnih migrantov, ki se v stiski zatekajo h kriminalnim združbam, da jih popeljejo na nevarno in tvegano pot proti EU. Mnogi ljudje so bodisi zaradi ekonomskih dejavnikov, vojn, revščine ali slabih življenjskih pogojev v iskanju novega začetka pripravljeni tvegati vse, kar imajo – tudi svoja življenja.

Goldin in drugi (2011, 112) ekonomske dejavnike migracij ponazorijo z metaforo iskanja zlata. Na začetku ljudje ne želijo živeti na določenem območju, nato odkrijejo zlato in začne se tok priseljevanje. Ko pa je zlato izčrpano, ljudje zopet zapuščajo območje. Vendar ali se ljudje v času krize res tako odzivajo na ekonomske spremembe? Se iregularne migracije zaradi zmanjšanih zaposlitvenih priložnosti zmanjšujejo?

Sedanja gospodarska kriza je povzročila najpomembnejši ekonomski padec v Evropi po 2. svetovni vojni in pripeljala do visokega porasta brezposelnosti, novih omejitev migracij in večjega zapiranja meja EU. Delovne migracije sicer državam omogočajo poceni delovno silo, ki navadno opravlja dela, ki jih domača delovna sila ne želi opravljati, vendar pa države v času krize stremijo k zaščiti domače delovne sile z omejitvami dotoka migrantske delovne sile. Nekdaj odprta vrata evropskih držav se v primežu krize zapirajo in okoli sebe gradijo zid. Z zaprtjem možnosti za legalni prestop meja pa se lahko povečujejo težnje po iregularnih vstopih na območje EU in

organiziranemu kriminalu na področju migracij, s tem pa je povezano tudi naraščajoče število smrtnih žrtev pri poskusih iregularnega prečkanja meja. Na resnost problema sta lansko leto opozorili dve hudi nesreči v bližini Lampeduse ali »otoka upanja«, ko so na prenatrpanih ladjah ugasnila mnoga človeška življenja. Tudi letos se črna statistika nadaljuje, saj Mednarodna organizacija za migracije ocenjuje, da je v Mediteranskem morju letos umrlo že približno 3.000 migrantov, kar je bistveno več v primerjavi s 700 mrtvimi v letu 2013 (International Organization for Migration 2014, 11). Število žrtev je najverjetneje še veliko večje, saj pogosto migranti izginejo brez sledu. Obstajajo ocene, da sta na vsako odkrito truplo še dve umrli osebi, ki ju nikoli ne odkrijejo (International Organization for Migration 2014, 11).

Ljudje v evropskih državah vidijo predvsem možnosti za delo, boljši zaslužek in lepše življenje. Vendar pa je realnost pogosto drugačna, ko zaradi prenatrpanih centrov za iregularne priseljence vladajo slabi življenjski pogoji in pogosto še večja beda kot v izvornih državah. A vendar se število iregularnih prečkanj meja zaradi vojn in revščine nadaljuje. V Italiji se je v letošnjem letu število iregularnih migracij povečalo za trikrat v primerjavi z celim letom 2013 (International Organization for Migration 2014, 12). Z nižanjem ravni v plačah in večjo brezposelnostjo naj bi se iregularne migracije v EU zmanjševale. Vendar aktualni problemi v svetu, kot so arabska pomlad in nemiri v Siriji, povečujejo pritisk na zunanje meje EU. Še posebej v zadnjem času so naslovnice časopisov polne zgodb o množicah ljudi, ki zaradi jihadistčnih ekstremistov, ki zavzemajo Sirijo, bežijo pred nasiljem. Do sedaj je državo zapustilo že tri milijone sirijskih beguncev, ki so se naselili v sosednjih državah, mnogi med njimi pa polnijo čolne, ki so namenjeni v EU. Po mnenju visokega komisarja Združenih narodov za begunce Antonia Guterresa bi morala EU omogočiti legalen vstop večjemu številu sirijskih beguncev, ki tvegajo svoja življenja na poti v EU. Grozno je, da sirijske družine, ki so že tako veliko pretrpele, na koncu utonejo v Mediteranskem morju v rokah kriminalnih organizacij (Aboudi 2014). Kriminalna omrežja, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem migrantov, so zaradi stiske ljudi v razcvetu. Iregularni migranti so namreč za pot v lepše življenje pripravljeni plačati vse življenjske prihranke, da bi le ubežali bedi v domači državi.

Z zaostrovanjem razmer na področju iregularnih migracij se povečuje tudi nestrpnost državljanov EU do migrantov. Migrantska delovna sila za mnoge domače delavce

predstavlja konkurenčno delovno silo, ki ob že tako visoki stopnji brezposelnosti, »odžira« delovna mesta in povečuje kriminal v državi. Populistične antimigracijske stranke postajajo vedno bolj priljubljene v državah, kot so Grčija, Francija, Švica in Madžarska. Vzpon in vstop antimigracijskih strank v parlamente evropskih držav tako kažeta na veliko podporo ljudi rasistično usmerjenim strankam.

Aktualne teme opozarjajo na pomembnost in občutljivost tematike iregularnih migracij v zadnjem času, zato bom v diplomskem delu analizirala stanje na področju iregularnih migracij v EU in konkretnije na njenih najbolj obleganih južnih mejnih državah v času sedanje gospodarske krize, pri čemer se bom časovno omejila na obdobje od leta 2008 do 2013.

V literaturi obstajajo različni termini, ki opisujejo tip migracij, ki ni legalen. Pogosto zasledimo izraze, kot so ilegalne (»illegal«), nedokumentirane (»undocumented«), neavtorizirane (»unauthorized«) in iregularne (»irregular«) migracije. Pojem ilegalnih migracij se je dolgo uporabljal v uradnem jeziku, vendar ima lahko negativno konotacijo, saj se nanaša na kriminalen status, čeprav mnogi migranti na primer zaprosijo za azil oziroma so begunci. Zato je vedno bolj v uporabi izraz iregularne migracije, ki je primernejši in »spoštlivejši« do migrantov. Človeško bitje namreč ne more biti ilegalno.

1.1 CILJ IN PROBLEM

Iregularne migracije predstavljajo enega od večjih problemov sedanjega časa, zato v svoji diplomskem delu raziskujem vpliv gospodarske krize na iregularne migracije. Namen je predstaviti migracijsko teorijo, evropsko migracijsko politiko in ukrepe EU na področju iregularnih migracij ter orisati sliko iregularnih migracij v času krize, ko se zaostrejuje razmere na področju zaposlovanja. Z gospodarsko krizo je namreč posledično prišlo do krize zaposlovanja in zaščite domače delovne sile, države pa so okrepile mejne nadzore in omejile delovna dovoljenja. Vsi ti ukrepi so zmanjšali možnosti za legalne migracije, z zmanjšanjem zaposlitvenih priložnosti pa naj bi se zmanjšalo tudi število iregularnih migracij, saj je primarni cilj migrantov poiskati zaposlitev in lepše življenje. Vendar v zadnjem času pogosto slišimo tragične zgodbe o

iregularnih poskusih prečkanja meja EU, predvsem na njenih južnih mejah v Španiji, Italiji in Grčiji. V svojem delu sem želela preveriti, če migracijska teorija drži na področju iregularnih migracij v času ekonomske krize, pri čemer me zanima povezanost stopnje BDP na prebivalca in stopnje brezposelnosti v državi sprejemnici s številom iregularnih prehodov meja. Poleg tega sem želela razložiti tudi, zakaj v zadnjem času prihaja do povečanja tokov iregularnih migracij in kateri drugi dejavniki še vplivajo nanje. Zanimal me je predvsem vpliv ekonomskih, neekonomskih in političnih dejavnikov, ki vplivajo na tokove iregularnih migracij v času ekonomske krize. Osnovni cilj diplomskega dela je ugotoviti, ali se zaradi gospodarske krize, ki je povzročila nižanje razlike v plačah in zvišanje stopnje brezposelnosti, zmanjšujejo tokovi iregularnih migracij v EU na njenih najbolj obleganih južnih mejah, saj Španija, Italija in Grčija beležijo najvišje stopnje brezposelnosti v EU. Poleg tega njihove meje prestopi največ iregularnih migrantov (še posebej v letošnjem letu), zato želim ugotoviti tudi druge dejavnike, ki poleg ekonomskih še vplivajo na tokove iregularnih migracij. Proučila bom tako vpliv dejavnikov migracij na mikro (posameznik), mezo (omrežja in institucije) in makro ravni (politični in ekonomski dejavniki), saj na posameznikovo odločitev z migracije vplivajo različni faktorji, od razlike v višini plač, izračuna stroškov in koristi, »push« in »pull« faktorjev, omrežij, institucij do ekonomskih, neekonomskih in političnih dejavnikov v izvorni državi.

Zaradi naraščajočega kriminala na področju iregularnih migracij in njihovega vpliva na iregularne prehode meja me je zanimalo tudi področje tihotapljenja z migranti. Naraščajoča brezposelnost v državah članicah je povzročila negativno mnenje državljanov do migrantov, saj naj bi le-ti zasedali njihova delovna mesta. V diplomskem delu sem zato preučila tudi javno mnenje, ki pomembno vpliva na oblikovanje politik.

1.2 HIPOTEZE

Izhajala sem iz mnenja, da migracijska teorija drži tudi na področju iregularnih migracij. Po ekonomskih teorijah naj bi migracije povzročile razlike v plačah med državami in stopnji brezposelnosti v sprejemni državi. V svojem delu sem zato preverjala, ali sta omenjena dejavnika povezana s tokovi iregularnih migracij v EU, pri čemer

predvidevam, da se tokovi iregularnih migracij v času krize zmanjšujejo, saj nanje vplivajo manjše razlike v plačah in višja brezposelnost v državah sprejemnicah. Hkrati želim ugotoviti, zakaj občasno prihaja do močnejših pritiskov iregularnih migrantov na južnih mejah EU, ki smo jim priča v zadnjem času.

Za svojo raziskavo sem si zastavila tri hipoteze, ki so mi pomagale pri določitvi učinka ekonomskih in neekonomskih dejavnikov na iregularne migracijske tokove v treh analiziranih državah.

H1: BDP na prebivalca ima pozitiven učinek na tokove iregularnih migracij v času krize.

S pomočjo prve hipoteze bom preverjala učinek, ki ga ima razlika v plačah na iregularne migracije. Pomagala mi bo določiti, ali se z nižanjem razlik v plačah zmanjšujejo pritiski iregularnih migrantov v Španiji, Italiji in Grčiji. Za preverjanje učinka v razliki plač bom uporabila stopnjo bruto domačega proizvoda (BDP) na prebivalca, saj predpostavljam, da je BDP na prebivalca primerna mera za obravnavo višine dohodka.

H2: Stopnja brezposelnosti ima negativen učinek na tokove iregularnih migracij v času krize.

Tudi druga hipoteza mi bo pomagala preveriti, ali migracijska teorija drži na primeru iregularnih migracij v času krize. V skladu z ekonomskimi teorijami naj bi se z višanjem brezposelnosti tokovi iregularnih migracij ustavljali. V analizi bom tako ugotavljala, kakšne učinke ima stopnja brezposelnosti na pritiske iregularnih migrantov na južne meje EU.

H3: Na občasna povišanja tokov iregularnih migracij vplivajo predvsem neekonomski dejavniki.

Ker se v zadnjem času povečujejo pritiski iregularnih migrantov v EU, bom s tretjo hipotezo ugotavljala, ali so zanje morda krivi drugi dejavniki, kot so vojne, nemiri in

revščina. S hipotezo bom tako izvedela, kakšen učinek imajo na iregularne migracije neekonomski dejavniki.

1.3 METODOLOGIJA

Diplomsko delo temelji na primerjalni metodi. Izvedena bo mednarodnoprimerjalna študija, ki temelji na študijah primerov treh z iregularnimi migranti najbolj obremenjenih držav Evropske unije – Španije, Italije in Grčije. S to metodo bom analizirala povezanost iregularnih migracij z ravniyo v plačah in brezposelnostjo. Pri raziskovanju sem uporabila analizo primarnih, sekundarnih in terciarnih virov (Burnham in drugi 2008, 187–200). Primarne vire bodo predstavljale pogodbe, uredbe in direktive EU, kot so Direktiva o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas, Direktiva o pravici do združitve družine, Direktiva o vračanju iregularno prebivajočih državljanov tretjih držav, Direktiva o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalca iregularno prebivajočih državljanov tretjih držav in Direktiva o azilnih postopkih, ki sem jih uporabila pri proučevanju evropske migracijske politike. S pomočjo sekundarnih virov sem analizirala in interpretirala statistične podatke posameznih držav in publikacije mednarodnih organizacij, kot so letne analize tveganja, ki jih pripravlja agencija Frontex¹, in poročila o globalnih trendih Urada Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR). Raziskovanje sem podprla z analizo in interpretacijo statističnih podatkov Statističnega urada EU (Eurostat) o stopnji brezposelnosti, številu zavrženih in iregularno živečih državljanov tretjih držav, številu prošenj za azil in številu legalnih migracij ter statističnih podatkov Svetovne banke o stopnji BDP na prebivalca. Na podlagi terciarnih virov sem s pomočjo znanstvenih in strokovnih monografij, kjer sem se opirala predvsem na teoretični okvir, ki ga je podal Douglas Massey v knjigi z naslovom "Theories of International Migration" (Massey in drugi 1993), analizirala in interpretirala teoretične koncepte. Za opredelitev kontekstualnega ozadja pa sem si pomagala s članki in referenčnimi spletnimi stranmi.

Naj opozorim na nekaj dejstev, ki otežujejo oceno dejanskega stanja. Prvič, učinki gospodarske krize na iregularne migracije so zelo kompleksni, pri tem pa moramo upoštevati tudi časovni zamik, pri katerem lahko traja nekaj let, da se pokažejo učinki

¹ Agencija za usklajevanje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic EU.

krize na migracijske tokove. Drugič, države in različne organizacije uporabljajo različne metodologije pri merjenju iregularnih migracij, zato se podatki ne ujemajo med seboj. Tretjič, iregularnih migracij ni mogoče natančno izmeriti.

Pri merjenju iregularnih migracij moramo ločiti med merjenjem števila iregularnih migrantov in njihovimi tokovi. Za merjenje tokov iregularnih migracij so nam v pomoč podatki o iregularnih vstopih v državo, bodisi s ponarejenimi dokumenti ali vstopom na nezavarovanem območju. Kadar opazujemo število iregularnih migrantov, pa uporabljamo podatke o številu migrantov, ki bivajo v državi. Te sestavljajo migranti, ki vstopijo v državo zakonito in po pretečenem dovoljenju za bivanje ostanejo v državi, in migranti, ki so prečkali meje iregularno (OECD 1999, 231). V svojem delu raziskujem dejavnike, ki vplivajo na tokove iregularnih migracij, zato sem uporabila statistične podatke o iregularnih prečkanjih meja.

1.4 ZGRADBA

Diplomsko delo je sestavljeno iz uvodnega, teoretičnega, normativnega, kontekstualnega, analitičnega in zaključnega sklopa. Uvodnemu delu bo sledil teoretični del, kjer bom z migracijsko teorijo poskušala ugotoviti glavne dejavnike migracij. V tretjem delu bo sledila normativna ureditev migracijske politike EU, predstavila pa bom tudi ukrepe, ki jih je sprejela EU na področju omejevanja iregularnih migracij. Četrto poglavje bo namenjeno orisu kontekstualnega ozadja aktualnih evropskih iregularnih migracijskih tokov, ki ga predstavljajo sedanja gospodarska kriza in nemiri v svetu. V petem poglavju bom predstavila rezultate na podlagi dostopnih statistik, analizirala stanje iregularnih migracij v času krize ter ugotavljala vpliv ekonomskih in neekonomskih dejavnikov. V šestem in sedmem poglavju bom predstavila še področje tihotapljenja z iregularnimi migranti in odnos državljanov do migrantov. V zaključku pa bom povzela ključne ugotovitve diplomskega dela in ovrednotila svoje hipoteze.

2 TEORIJE MIGRACIJ

Zaradi raznolikosti narave migracij so se na tem področju razvile mnoge teorije. Med najpomembnejše dejavnike migracij spadajo ekonomski, poleg teh pa delujejo še geografski, demografski, družbeni, kulturni, psihološki in drugi dejavniki (Malačič 2006). Pri teoriji se opiram na analizo teorij migracij Douglasa S. Masseyja, ki teorije razdelijo v dve skupini, in sicer glede na sprožilce (»initiation«) in obstojnost (»perpetuation«) migracij (Massey in drugi 1993, 432–448). Prva skupina zajema ekonomske teorije, druga pa teorijo omrežij, institucionalno teorijo, teorijo kumulativne vzročnosti in teorijo migracijskih sistemov. Kljub temu da so si teorije med seboj zelo različne, ni nujno, da se izključujejo. Mednarodne migracije lahko delujejo na več nivojih hkrati. Na primer na posameznikovo odločitev za iregularno migracijo tako vplivajo izračun stroškov in koristi (mikroekonomska teorija), pomoč omrežij migrantov v ciljni državi (teorija omrežij) in organizacij za tihotapljenje migrantov (institucionalna teorija).

Najzgodnejšo analizo zakonitosti migracij je podal E. G. Ravenstein, ki je konec 19. stoletja opredelil sedem zakonitosti migracij². Zakoni so predstavljali osnovo za nadaljnjo raziskovanje, vendar so se zaradi posplošenosti in pomanjkanja raziskovanja vzrokov migracij kmalu razvile neoklasične teorije migracij. V nadaljevanju bom podrobneje opredelila teorije, ki se nanašajo na moja raziskovalna vprašanja, in sicer na neoklasično makro- in mikroekonomsko teorijo, teorijo dvojnega trga dela, teorijo mrež in institucionalno teorijo.

2.1 NEOKLASIČNA MAKROEKONOMSKA TEORIJA

Neoklasična teorija na makroekonomski ravni je predstavljala osnovo migracijskim politikam. Temelji na trgu delovne sile kot primarnem mehanizmu za migracije v odnosu do kapitala. Migracije naj bi povzročile geografske razlike v ponudbi in

² Ravensteinovi zakoni migracij: 1. Večina migrantov se seli na kratke razdalje. 2. Večina migracij poteka iz vaških v industrijska območja. 3. Število prebivalstva v velikih mestih narašča bolj zaradi migracij, kot naravnega prirasta. 4. Migracije se povečujejo z industrijskim razvojem, trgovino in transportom. 5. Vsak migracijski tok ima svoj protitok. 6. Ženske so bolj nagnjene k migracijam na krajše razdalje. 7. Najpomembnejši dejavniki migracij so ekonomske narave (King 2012, 12).

povpraševanju po delovni sili, kjer so v državah z veliko ponudbo delovne sile v razmerju do kapitala ravnotežne plače nižje kot v državah s pomanjkanjem delovne sile. Osnovni povod za migracije predstavlja razlika v dohodkih, ki delavce navduši za migracije v smeri držav z višjimi plačami. Posledično v revnejših državah ponudba delovne sile zaradi migracij upade in cene plač se povišajo. Na drugi strani pa v bogatejših državah pride do porasta ponudbe delovne sile, znižanja plač ter vzpostavitve novega ravnotežja, ko se migracije zaradi pomanjkanja razlik v višini plač v teh državah ustavijo. Migracije na tej točki predstavljajo le denarne in psihične stroške. Tok migracij iz manj razvitih v razvitejše države spremlja prenos kapitala iz bogatejših v revnejše države, ki vključuje tudi človeški kapital s povratnimi migracijami visoko kvalificiranih delavcev (Massey in drugi 1993).

Makroekonomska teorijo na področju migracij Massey in drugi (1993, 434) povzamejo v naslednjih točkah:

1. Mednarodne migracije delavcev povzročajo razlike v mezdah med državami.
2. Z odpravo razlik v mezdah, se migracije delovne sile končajo.
3. Mednarodni tok človeškega kapitala (visokokvalificiranih delavcev) se odziva na razlike v donosih na človeški kapital, ki so lahko različni od višine mezd in povzročajo, da se visoko izobraženi delavci lahko selijo v drugo smer kot nizko izobraženi delavci.
4. Trg delovne sile predstavlja primarni mehanizem, ki sproži mednarodne migracije delovne sile, pri čemer drugi trgi nimajo tako močnega vpliva na migracije.
5. Vlade lahko migracijske tokove kontrolirajo z reguliranjem trga delovne sile v izvorni ali sprejemni državi.

Neoklasično ekonomsko paradigmo odseva tudi tako imenovana »**push-pull**« **teorija**, ki se je razvila sredi 20. stoletja in razlaga vpliv dejavnikov odselitvenega in priselitvenega območja na migracije. Na območju odseljavanja na migrante vplivajo predvsem dejavniki potiska (»push« faktorji), ki ljudi spodbujajo k selitvam iz določenega območja, na območju priseljavanja pa migrante privlačijo dejavniki potega (»pull« faktorji). Med »push« faktorje bi lahko uvrstili izgubo zaposlitve, slabo ekonomsko stanje, izčrpavanje naravnih bogastev, upadanje ali prenehanje določene

ekonomske dejavnosti, naravne in druge nesreče, neperspektivne razmere v skupnosti za osebni razvoj, različne vrste diskriminacije, kot so verska, rasna in politična nestrpnost, odtujitev od skupnosti, vojne, revščino, politično nestabilnost in hitro rast prebivalstva. »Pull« dejavnike pa opredeljujejo na primer ugodne možnosti za zaposlitev, napredovanje v službi, boljše in redno plačilo, podjetniške in investicijske dejavnosti, pozitivno ekonomsko stanje, politična in socialna stabilnost, boljše klimatske in stanovanjske razmere, večja raznovrstnost različnih kulturnih, intelektualnih, prostočasnih in drugih dejavnosti ter lažje in cenejše šolanje otrok (Malačič 2006, 160).

Še vedno pa ostaja odprto vprašanje, zakaj se nekateri ljudje odselijo, drugi pa ne, kljub temu da živijo na istem območju. Prihaja do t. i. »imobilnostnega paradoksa«, saj se velika večina ljudi kljub »push« in »pull« dejavnikom v zvezi s spremembo zaslužka in brezposelnosti ne odloči za migracije (King 2012, 5). Pomanjkljivost teorije je tudi, da je težko natančno določiti, ali je prišlo do migracije zaradi dejavnikov potiska ali potega (Malačič 2006, 160). Na odločitev migrantov za migracije pa ne vplivajo le objektivni dejavniki, temveč tudi subjektivno dožemanje položaja posameznika, kjer lahko nekdo z nižjim statusom svoj položaj ocenjuje kot zadosten, nekdo z višjim statusom pa je z njim nezadovoljen.

2.2 NEOKLASIČNA MIKROEKONOMSKA TEORIJA

Po neoklasični teoriji na mikro ravni je posameznik racionalno bitje, ki se za migracije odloča glede na maksimiranje svojih koristi ter na podlagi izračuna stroškov in koristi po dostopnih informacijah. Ključni koncept teorije je človeški kapital, saj ljudje investirajo v migracije, če je pričakovan dobiček višji od stroškov migracije (Castles in Miller 2009). Posameznik pretehta **stroške**, kot so stroški potovanja, izgubljen zaslužek zaradi iskanja nove zaposlitve, prilagajanje novemu trgu dela, domotožje, učenje novega jezika in kulture, ter **koristi**, ki pomenijo višje plačilo in produktivnost. Rezultat izračuna stroškov in koristi je odločitev posameznika za migracijo, ki temeljijo na povračilu posameznikove investicije v njegov človeški kapital ter izboljšujejo njegovo ekonomsko stanje (King 2012). Za razliko od makroekonomskega modela, ki predpostavlja polno zaposlenost, sta pri mikroekonomskem modelu pomembna tako zaslužek kot zaposlitvena stopnja. Model predpostavlja, da do migracij pride le v

primeru obstoja razlike v plačilu ali zaposlitveni stopnji med državama. Države lahko z ustreznimi politikami kontrolirajo migracije na primer z zmanjšanjem zaposlovanja ali povečevanjem stroškov migracij, saj naj bi se le-te ustavile, ko se zmanjša razlika v zaslužku in stopnji zaposlenosti med državami (Messey in drugi 1993).

Ključne predpostavke mikroekonomskega vidika migracij so:

1. Mednarodne migracije izvirajo iz mednarodnih razlik tako v zaslužku kot zaposlitveni stopnji.
2. Karakteristike posameznikovega človeškega kapitala, kot so izobrazba, izkušnje itd., ki povečujejo možnost zaposlitve v ciljni državi, povečujejo tudi verjetnost migracij.
3. Posameznikove karakteristike, socialni pogoji in tehnologije, ki nižajo migracijske stroške, povečujejo donos migracij in verjetnost migracij.
4. Migracijski tokovi so seštevek individualnih premikov na podlagi posameznikovega izračuna stroškov in koristi.
5. Do mednarodnih migracij ne pride v primeru odsotnosti razlik v zaslužku in/ali stopnji zaposlenosti v državi.
6. Velikost razlike v donosu določa obseg tokov mednarodnih migracij med državami.
7. Migracije izvirajo iz neuravnoveženosti med trgi delovne sile.
8. Vlade kontrolirajo migracije s pomočjo politik, ki vplivajo na zaslužek v izvornih ali ciljnih državah. Takšne politike so na primer povezane z zmanjševanjem možnosti zaposlitve ali višanjem tveganja brezposelnosti v ciljni državi s pomočjo sankcij za zaposlovalce, višanjem dohodka v izvorni državi s pomočjo razvojnih programov ali pa povečevanjem stroškov migracij (Massey in drugi 1993, 435–6).

Slabost neoklasičnega mikroekonomskega modela je, da migranti v realnosti niso popolnoma informirani o vseh stroških migracij in verjetnosti izgube zaposlitve ter ponovne zaposlitve. Model tudi predpostavlja samo enega posameznika, ki se odloča za migracije in zanemarja vlogo družine. Kot odgovor na to so se razvile teorije o novi ekonomiji migracij, ki pri odločitvi za migracijo upoštevajo celotno družino oziroma gospodinjstvo, vendar te teorije v diplomskem delu ne bom podrobneje obravnavala.

2.3 TEORIJA DVOJNEGA TRGA DELA

Teorija se ne nanaša na posameznikovo odločitev za migracijo, temveč na nenehne potrebe modernih industrijskih družb po (predvsem nizko kvalificirani) delovni sili. Zagovornik teorije Piore (v Massey in drugi 1993, 440) kot glavni vzrok migracij navaja »pull« dejavnike v državi sprejemnici (predvsem konstantno potrebo po tuji delovni sili) in ne »push« dejavnikov, kot so nizke plače in brezposelnost v emigrantskih državah. Po njegovem mnenju obstajajo 3 razlogi za potrebo modernih industrijskih družb po tuji delovni sili, in sicer so to splošna potreba po delovni sili, potreba po zapolnitvi delovnih mest na dnu hierarhije in potreba po delovni sili v sekundarnem segmentu dvojnega trga dela (Wilhelmina Jennissen 2004).

Za industrijske države je značilna prirojena dvojnost med delom in kapitalom, ki je povzročila delitev na kapitalno-intenzivne in delovno-intenzivne sektorje. V prvem, primarnem sektorju so zaposleni predvsem visokokvalificirani domači delavci, ki imajo višje plače, dobre delovne pogoje, relativno stabilen in višji socialni položaj. Sekundarni sektor pa je namenjen zaposlitvi nizko kvalificirane migrantske delovne sile z nizkimi plačami in socialnim statusom ter težko mobilnostjo navzgor. Za delodajalce je veliko bolj ugodno, da za nizko kvalificirana in nezaželena delovna mesta poiščejo migrantskega delavca, kot da z dvigom plač v času primanjkovanja delovne sile privabijo domačo delovno silo. Migrantski delavci so pripravljene delati za nižje plačilo, v nestabilnih razmerah in so lažje odpustljivi (Massey in drugi 1993). Potreba po tuji delovni sili lahko izhaja tudi iz demografskih pomanjkljivosti, ko je na primer premalo mlade delovne sile, ki bi bila pripravljena delati v sekundarnem sektorju za nizko plačilo, kjer bi si lahko nabrali izkušnje (Wilhelmina Jennissen 2004).

Razlika v višini plač ni nujen pogoj migracij, saj ljudje vseeno migrirajo v razvite države, kjer obstajajo zaposlitvene priložnosti za nizko kvalificirano tujo delovno silo (Massey in drugi 1993). Migrantski delavci tako zapolnjujejo nezaželena delovna mesta in pripomorejo k ekonomski rasti v sprejemih državah (Gieseck v Wilhelmina Jennissen 2004, 6).

Proces segmentacije je rezultat kombinacije migracijskih politik, strategij zaposlovalcev in institucionalnega rasizma (Castles in drugi v Goldin in drugi 2011, 113). Gospodarski

sektorji, kot so industrija, gradbeništvo, kmetijstvo, gostinstvo in gospodinjske storitve, pogosto spadajo v sekundarni sektor, ki ga v večini zapolnjujejo (iregularni) migrantski delavci. V času recesije pa ravno ta sektor najbolj prizadene visoka brezposelnost. V Španiji je na primer v letu 2008 zaposlitev izgubilo 623.000 migrantskih delavcev kot posledica ekonomskega padca (Percept in Perrouault v Goldin in drugi 2011, 114).

Ključne lastnosti teorije dvojnega trga lahko strnemo v naslednjih točkah:

1. Delovne migracije v veliki večini temeljijo na povpraševanju, spodbujajo jih rekrutacije delodajalcev v razvitih državah oziroma vlad v njihovem imenu.
2. Zaradi povpraševanja po delavcih, ki izhajajo iz potrebe industrijskih držav in se kaže bolj v rekrutaciji kot ponudbi plač, mednarodne razlike v višini mezd niso ne nujen ne zadosten pogoj za obstoj migracij.
3. Nizke mezde v sprejemnih državah zaradi socialnih in institucionalnih mehanizmov, ki jih zadržujejo na nizki ravni, ne naraščajo kot posledica zmanjšanja ponudbe delovne sile.
4. Nizke mezde se lahko še dodatno znižajo kot posledica povečane ponudbe migrantske delovne sile, saj socialni in institucionalni mehanizmi, ki ščitijo nizke mezde pred višanjem, ne preprečujejo njihovega padca.
5. Vlade navadno nimajo vpliva na mednarodne migracije s politikami, ki povzročajo majhne spremembe v mezdah ali zaposlitveni stopnji. Migranti zapolnjujejo potrebo po delovni sili, ki je strukturno vpeta v moderne, postindustrijske družbe, vpliv na to potrebo pa zahteva korenite spremembe v ekonomski organizaciji (Massey in drugi 1993, 444).

V povezavi s teorijo dvojnega trga bi lahko rekli, da je nenehno prizadevaje držav v boju proti iregularnim migracijam vprašljivo. Uradno si sicer prizadevajo za zmanjšanje števila migracij, vendar pa je vprašanje, ali si izvirne in ciljne države zares želijo ustaviti iregularne migracije, saj njihova gospodarstva temeljijo na poceni in fleksibilni migrantski delovni sili, ki zapolnjuje »manj zaželeno« delovna mesta, in njihovem denarnem toku v izvirne države. Gre za neskladje med strukturnimi potrebami sodobnih kapitalističnih držav po nizko kvalificirani delovni sili in njenih ukrepih glede zmanjševanja iregularnih migracij.

2.4 TEORIJA MREŽ

Dosedanje obravnavane teorije so opisovale vzroke za migracije. Z njihovim prenehanjem naj bi se ustavili tudi migracijski tokovi. Vendar pa na migracije vplivajo tudi drugi dejavniki, ki so neodvisni od njenih vzrokov, zato naslednji dve teoriji poskušata razložiti, zakaj so migracije kontinuiran proces. Tako imenovana »network« teorija, ki za razliko od neoklasičnih ekonomskih teorij, ki predvidevajo, da so odločitve za migracije individualne narave, v odločevalski proces vključuje tudi družino in pomen socialnih omrežij (Massey in drugi 1993). Portes (v Spittel 1999, 2) migracije opredeljuje kot proces oblikovanja omrežij, saj ustvarja splet kontaktov med izvornimi in ciljnim državami. Medsebojne vezi migrantov v državi izvora in sprejemni državi temeljijo na sorodstvenih, prijateljskih in etničnih vezeh. Z vzpostavitvijo mrež se povečuje verjetnost migracij, saj se s tem nižajo stroški in tveganje migracij ter povečuje se zaslužek. Za prve migrante na določenem območju, ki so brez vezi sorodnikov in znancev, je migracija draga, še posebno v primeru iregularnih migracij. Z vstopom vsakega novega migranta s svojimi novimi krogom socialnih vezi se stroški migracij znižujejo, saj se povečajo možnosti dostopa do zaposlitve in pomoči v ciljni državi, s tem pa se zmanjšuje tudi tveganje migracij. Dobro prepletena omrežja povečujejo migracije, te pa zopet spodbujajo nastanek novih omrežij, saj vsak novi migrant s seboj prinese nove sorodstvene ali prijateljske vezi. Odločitev za migracijo za seboj povleče večjo verjetnost, da bodo migrirali tudi drugi (Massey 1993). Proces povezanosti potencialnega migranta z nekom, ki je že migriral, ustvarja povratno informacijo o migracijah (Spittel 1999, 2). Omrežja predstavljajo obliko socialnega kapitala, ki povečuje verjetnost migracij. Poleg nudenja informacij omrežja usmerjajo migrante v določene države, kjer jim je na voljo pomoč pri nastanitvi, iskanju zaposlitve itd. (King 2012). Po teoriji omrežij torej migracijskih tokov ne pogojujejo toliko razlike v mezdah in zaposljivost v sprejemni državi, temveč predvsem migracijska omrežja.

Neformalna omrežja ustvarjajo socialni kapital, ki vključuje osebne odnose, družinske in prijateljske vezi ter vzajemno finančno in socialno pomoč. Družina in skupnost sta ključnega pomena v migracijskih omrežjih, saj odločitve za migracije niso sprejete na individualni, temveč pogosto na družinski ravni, kjer se družina odloči, da v drugo državo pošlje svojega člana, bodisi zaradi povečanja dohodka ali zgolj preživetja (Castles in Miller 2009).

Če povzamemo, so ključne predpostavke teorije mrež naslednje:

1. Ko so enkrat vzpostavljene mreže, se migracije nadaljujejo tako dolgo, dokler niso mreže v ciljni državi tako dobro povezane, da lahko vsi, ki želijo migrirati, to storijo brez problema. Takrat začnejo migracije pojenjati.
2. Obseg migracij med dvema državama ni močno pozitivno povezan z razliko v višini plač ali stopnjo zaposljivosti, saj so vplivi teh dejavnikov zamegljeni zaradi padajočih stroškov in tveganj migracij.
3. Z institucionalizacijo postajajo migracije preko vzpostavitve mrež vse bolj neodvisne od dejavnikov, ki so jih povzročili.
4. Z razširitvijo mrež in nižanjem stroškov in tveganj postaja tok migracij vse manj selektiven v socioekonomskem smislu in bolj reprezentativen s strani izvorne družbe.
5. Vlade težko kontrolirajo tokove, saj formacija omrežij poteka zunaj njihovega dosega, ne glede na njihove politike.
6. Nekatere politike, kot na primer politike združevanja družin, lahko mreže še okrepijo, saj njihovim članom omogočajo posebne pravice za vstop v državo (Massey in drugi 1993, 449–450) .

Obstaja več vrst migracijskih omrežij, med katerimi Boyd in Nowak (v King 2012, 22) kot glavne tipe omrežij uvrščata družino in osebna omrežja, delovna omrežja ter omrežja iregularnih migrantov. Slednja so še posebno dobro razvita, tvorijo pa jih tihotapci, agenti in drugi, ki služijo z migracijami. Tako imenovana »migracijska industrija« se zelo hitro razvija in pomaga migrantom do legalnih ali iregularnih migracij (Castles in Miller 2009, 29). Kriminalnim omrežjem na področju migracij se podrobneje posvetim v sedmem poglavju.

2.5 INSTITUCIONALNA TEORIJA

Ko se mednarodne migracije pojavijo v velikem obsegu, lahko postanejo institucionalizirane. Koncept institucij v širšem smislu odseva strukturo celotnega

socialnega okolja, znotraj katerega se posamezniki odločajo za migracije (Wilhelmina Jennissen 2004, 55). De Bruijn (v Wilhelmina Jennissen 2004, 55) s konceptom institucij označuje tako univerze, organizacije in podjetja, kot tudi bolj abstraktne strukture, kot so demokracija, religija in politika.

Teorija predpostavlja razvoj različnih socialnih in poslovnih institucij in organizacij, ki uravnavajo neravnovesje med velikim številom migrantov in omejitvami za njihov vstop v državo sprejemnico. Lahko gre za profitne ali neprofitne organizacije, ki delujejo bodisi legalno ali iregularno (Wilhelmina Jennissen 2004, 55) in lahko migrantom pomagajo ali pa jih izkoriščajo (Castles in Miller 2009, 29). Različne prostovoljne organizacije lahko tudi okrepijo kulturne povezave med državami in tako zmanjšajo psihološke stroške posameznika pri asimilaciji v novo okolje (Wilhelmina Jennissen 2004, 56). Zaradi omejevanja migracij lahko pride tudi do razvoja različnih institucij, ki promovirajo iregularne vstope. Področje je postalo zanimivo za različne kriminalne organizacije, ki proti plačilu migrantom omogočijo iregularen vstop v državo sprejema, bodisi s tihotapljenjem migrantov čez meje, delovnimi pogodbami med zaposlovalci in migranti, ponarejenimi dokumenti, lažnimi porokami ali dovoljenji za bivanje. Kriminalne organizacije vključujejo različne posrednike, tihotapce in zaposlovalce iregularnih migrantov. Migracije lahko spodbujajo tudi privatne organizacije, ki potencialne migrante informirajo o stanju v sprejemni državi, jim ponujajo delo, nastanitev in podporo. Meddržavna borza dela (»cross-border job brokering«) tako ustvarja migracijske tokove med državami, ki imajo drugače slabe politične in ekonomske vezi (Goldin in drugi 2011, 105).

Podobno kot omrežja tudi institucije ustvarjajo socialni kapital, ki omogoča lažje migracije in posledično večjo verjetnost migracij. Institucije so tudi pogosto vpete v migracijska omrežja (Wilhelmina Jennissen 2004, 55) in so migrantom v pomoč, kadar omrežja niso dovolj dobro razvita (Goldin in drugi 2011, 105).

Migracije po institucionalni teoriji obstajajo ne glede na izvirne vzroke (Massey 1993, 450). Četudi se zmanjšajo zaposlitvene priložnosti in mezde v sprejemni državi, ki so glavni vzroki migracij ekonomskih teorij, se migracije nadaljujejo, saj jih spodbujajo migracijska omrežja in institucije. Že omenjeni obstoj »migracijske industrije«, ki ji je v

interesu kontinuiran proces migracij, velikokrat povezuje napore držav po kontroliranih ali zmanjšanih migracijah (Castles in Miller 2009).

Massey in drugi (1993, 449–450) povzameta ključne predpostavke institucionalne teorije v dveh točkah:

1. Ko se razvijejo organizacije za pomoč in promocijo mednarodnih migracij, postaja tok migracij vedno bolj institucionaliziran in neodvisen od dejavnikov, ki so migracije povzročili.
2. Ko se migracijski tokovi pričnejo, jih vlade težko kontrolirajo, saj je proces institucionalizacije zelo težko regulirati. Policijski nadzori namreč povečujejo črni trg mednarodnih migracij, strožje migracijske politike pa pogosto naletijo na nasprotovanje humanitarnih organizacij.

Če posplošeno pogledamo migracijsko teorijo, se ta razlikuje v pomembnosti, ki jo pripisuje »push« ali »pull« dejavnikom. Neoklasični mikro in makro teoriji predpostavljata obstoj in pomembnost obeh faktorjev, teorija dvojnega trga dela daje večjo težo »pull« faktorjem, medtem ko se teorija omrežij in institucionalna teorija osredotočata na prostor med obema dejavnikoma, ki ga predstavljajo druge povezave med izvirno in sprejemno državo (Teitelbaum 2008, 56).

3 MIGRACIJSKA (JAVNA) POLITIKA

Pojem migracijske politike najlažje definiramo kot načela, pravila in postopke, ki tujcem dovoljujejo vstop in bivanje, nadzor nad njimi in politiko do priseljencev. Njen del je tudi integracijska politika, katere cilj je integracija trajnejših priseljencev v državi. Migracijska politika obsega politiko notranjih in mednarodnih selitev, ki se deli na politiko priseljevanja in odseljevanja. Del politike mednarodnih migracij je tudi begunska politika, ta pa zajema azilsko politiko (Medved 1998).

Migracije lahko za države predstavljajo **rešitev**, **problem** ali pa so **naravna komponenta** globaliziranega mednarodnega sistema (Boswell in Geddes 2011, 5–6). Lahko bi rekli, da za evropske države veljajo vse tri predpostavke hkrati, saj poleg tega, da so migracije naravna komponenta današnjega sveta, v zadnjem času predstavljajo velik problem konkurenčnost migrantske delovne sile, tokovi iregularnih migracij in veliko število smrtnih žrtev pri poizkusih iregularnega prečkanja morskih meja. Neizbežno pa je tudi dejstvo, da migracije za državo in podjetja pomenijo rešitev pri problemu starajočega prebivalstva in pri zapolnjevanju delovnih mest, ki so za domače prebivalstvo manj zaželena. Poleg tega so iregularni migranti pripravljani delati za nižje plačilo in pod slabšimi delovnimi pogoji, kar močno odgovarja njihovim zaposlovalcem.

Področje migracij se je od 2. sv. vojne naprej močno spremenilo. Povečali so se tako migracijski tokovi v EU, kot tudi mobilnost znotraj nje, posledično pa je prišlo do številnih problemov, povezanih z iregularnimi migracijami, tihotapljenjem migrantov in trgovanjem z ljudmi. Zaradi naraščajočih migracij države članice niso več uspele same reševati problemov, povezanih z migracijam, in potreba po ureditvi na ravni EU je bila neizbežna.

3.1 EVROPSKA MIGRACIJSKA POLITIKA

Migracijska politika v EU se je razvijala postopno. Z Rimsko pogodbo iz leta 1957 je bil zasnovan skupni evropski trg s prostim pretokom oseb, blaga, kapitala in storitev, ki je omogočil mobilnost znotraj EU. Pomemben začetni dogovor predstavlja Schengenski sporazum in iz leta 1985, ki je z uveljavitvijo prostega gibanja oseb znotraj schengenskega območja in ukinitvijo mejnih kontrol omogočil prosto prehajanje notranjih meja in ostrejši nadzor na zunanjih mejah. Poleg tega je prišlo tudi do vzpostavitve Schengenskega informacijskega sistema (v nadaljevanju SIS), ki je nekakšna podatkovna zbirka o iskanih in pogrešanih osebah, ukradenih vozilih in predmetih, kot so osebni dokumenti. SIS je dostopen vsem državam članicam, s pomočjo katerega naj bi se preprečevali iregularni prestopi meja ter druga kriminalna dejanja. Migracije državljanov tretjih držav je prva opredelila Maastrichtska pogodba, ki je s tristebnim sistemom migracijsko politiko uvrstil v tretji steber, kjer so bile te še vedno v pristojnosti držav članic. O prenosu migracijskih politik na nadnacionalno raven in o skupni migracijski politiki EU lahko govorimo od podpisa Amsterdamske pogodbe leta 1997 naprej. Z omenjeno pogodbo je bila migracijska in azilna politika preseljena iz tretjega stebra, kjer je bila umeščena na področje skupnih interesov, v prvi steber, tj. področje skupnostne politike in prava (Zaletel 2004). Amsterdamska pogodba je uvedla tudi ukrepe proti iregularnim migracijam in definirala pravice državljanov tretjih držav. Šele z Lizbonsko pogodbo leta 2009 so migracije v EU dobile osrednjo vlogo v evropskih politikah. Od Amsterdamske pogodbe naprej se sprejemajo okvirne migracijske politike v obliki petletnih načrtov, ki jih bom opisala v nadaljevanju.

3.1.1 Program iz Tampereja 1999–2004

Prvi večletni program dela na področju svobode, pravic in notranjih zadev je Evropski svet sprejel v Tampereju na Finskem leta 1999. Na področju migracij so se v programu zavzeli za oblikovanje enotne azilne in migracijske politike, ki vključuje vzpostavitev enotnega evropskega azilnega sistema, partnerstvo z izvornimi državami, celostno reševanje problematike priseljevanja z upoštevanjem političnih in ekonomskih dejavnikov migracij, pravično obravnavo državljanov tretjih držav in učinkovito upravljanje migracijskih tokov z vzpodbujanjem legalnih migracij in ukrepi proti organiziranemu kriminalu na področju migracij (Evropski parlament 1999).

3.1.2 Haaški program 2004–2009

Z iztekom Programa iz Tampereja je Evropski svet sprejel drugi, v vrsti petletnih programov, t.i. Haaški program. Voditelji držav in vlad članic so v programu poudarili pomen vzpostavitve uravnoveženega pristopa k legalnim in iregularnim migracijam. Ta zajema boj proti iregularnim migracijam in organiziranemu kriminalu ter okrepljeno sodelovanje s tretjimi državami (Europa.eu 2009a). Poleg tega so se v programu zavzeli še za razvoj integrativnega pristopa pri menedžmentu zunanjih meja in vizumski politiki, ki je konsistenten z določili o prostem pretoku in vzpostavitvijo skupnega azilnega območja (Boswell in Geddes 2011).

3.1.3 Stockholmski program 2010–2015

Haaški program je konec leta 2009 nasledil Stockholmski program za obdobje 2010–2015. V programu si Evropski svet prizadeva za Evropo pravic, prava, varnosti, solidarnosti in dostopnosti (Europa.eu 2010). Poudarja globalni pristop, ki temelji na sodelovanju s tretjimi državami, delitvi odgovornosti med državami in promocijo pozitivnih učinkov migracij za razvoj izvornih držav in boljšo kontrolo nad iregularnimi migracijami, skupaj z ukrepi v boju proti zaposlovanju iregularnih migrantov ter ukrepi glede njihove vrnitve (Boswell in Geddes 2011).

3.1.4 Skupna migracijska politika

Skupna migracijska politika EU predstavlja okvir za legalne migracije v EU, ki ga morajo posamezne države članice sprejeti v svoj pravni red na podlagi direktiv in uredb. Da bi uskladila politike na področju priseljevanja in zmanjšala iregularne migracije, je EU sprejela številne ukrepe na področju usklajevanja politike priseljevanja in azila. Z *Uredbo o enotni obliki dovoljenja za prebivanje za državljane tretjih držav* je EU državam članicam naložila izdajo enotne oblike dovoljenj za bivanje državljanom tretjih držav, ki bi preprečevala iregularne migracije in bivanje (Uredba Sveta št. 1030/2002/ES). Za zmanjševanje iregularnih migracij je EU sprejela *Direktivo o opredelitvi pomoči pri nedovoljenem vstopu, tranzitu in prebivanju*, s katero državam članicam nalaga, da kaznujejo osebe, ki namenoma pomagajo državljanu tretje države

pri vstopu ali tranzitu njenega ozemlja (Direktiva Sveta 2002/90/ES). Z ozirom na načelo varovanja družine in spoštovanja družinskega življenja je v letu 2003 EU sprejela *Direktivo o pravici do združitve družine*, na podlagi katere morajo države članice družinskim članom zagotoviti prvo dovoljenje za prebivanje za vsaj eno leto ter jim zagotoviti dostop do izobraževanja, zaposlitve in poklicnega usmerjanja (Direktiva Sveta 2003/86/EC). Istega leta je bila sprejeta tudi *Direktiva o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas*, ki pravni položaj državljanov tretjih držav približuje pravnemu položaju državljanov držav članic. Status rezidenta za daljši čas države članice podelijo državljanom tretjih držav, ki na njihovem ozemlju zakonito in neprekinjeno bivajo 5 let, s statusom pa pridobijo enake pravice kot državljani glede dostopa do zaposlitve, izobraževanja, priznavanja kvalifikacij, socialnega zavarovanja, davčnih ugodnosti, dostopa do blaga, storitev ter postopkov za pridobitev nastanitve (Direktiva Sveta 2003/109/ES). *Direktiva o skupnih standardnih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav* uvaja standardizacijo postopkov za obravnavanje in vračanje iregularnih migrantov, opredeljuje pogoje za prostovoljni odhod, rok pridržanja, postopke za odstranitev iregularnih migrantov ter finančno pomoč migrantom brez sredstev, za kar je ustanovljen tudi sklad (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2008/115/ES). EU je bila privlačna za iregularne migrante, saj je ponujala možnosti za iregularno delo, predvsem v gradbeništvu, kmetijstvu in gospodinjstvu. Da bi omejila zaposlovanje v neformalnem sektorju, ki predstavlja ključni »pull« faktor iregularnih migrantov, je EU v letu 2009 sprejela *Direktivo o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalca nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav*. Dolžnost delodajalcev je, da pred zaposlitvijo od državljanov tretjih držav zahtevajo dovoljenje za bivanje ter oblasti opozorijo o zaposlitvi takšnega delavca, države članice pa morajo poskrbeti za sankcije zoper zaposlovalce iregularnih migrantov s finančnimi sankcijami, poplačilom stroškov vrnitve iregularno zaposlenega migranta tretje države ter drugimi metodami, kot je izključitev iz sodelovanja na javnih razpisih ali pri finančni podpori EU (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2009/52/ES). V letu 2011 je bila sprejeta še *Direktiva o enotnem postopku obravnavanja vloge za enotno dovoljenje za državljane tretjih držav za prebivanje in delo na ozemlju države članice ter o kupnem nizu pravic za delavce iz tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državi članici*, ki nadaljuje prizadevanja srečanja v Tampereju po pravičnem obravnavanju državljanov tretjih držav. Direktiva določa, da države članice migrantom omogočijo prvi vstop na podlagi

izdaje enotnega dovoljenja po enotnem postopku obravnavanja, s čemer naj bi se zagotovila minimalna raven enakih pogojev znotraj EU. Pri tem Direktiva ne sme posegati v pristojnost držav članic, ki same urejajo sprejem državljanov tretjih držav za namen dela, vključno z njihovim številom (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2011/98/EU). Poleg tega EU z direktivami ureja tudi področje vstopa in prebivanja določenih skupin, kot so študenti, visokokvalificirani delavci in raziskovalci.

Na področju azilne politike v EU se vse od Amsterdamske pogodbe, Programa iz Tampereja ter Haaškega in Stockholmskega programa, izraža težnja po oblikovanju skupnega azilnega sistema, ki bi omogočal enoten postopek pravičnega in hitrega odločanja o azilu ter prosilcem nudil enoten mednarodni status (Boswell in Geddes 2011). EU je z *Direktivo o azilnih postopkih* državam članicam naložila poenotenje postopkov za vložitev prošnje za azil na podlagi standardov, ki omogočajo pravične in učinkovite odločitve o azilu ter univerzalno prepoznavne in usklajene pogoje zaščite. Področje azila ureja tudi *Direktiva o pogojih za sprejem*, ki prosilcem zagotavlja dostop do nastanitve, hrane in zdravniške nege, *Direktiva o zahtevanih pogojih za odobritev azila*, *Uredba EURODAC* ter *Dublinska uredba*, ki državi članici, ki je imela največjo vlogo pri vstopu ali bivanju prosilca v EU, nalaga odgovornost za obravnavo njegove prošnje (Evropska komisija 2014b).

V letu 2005 je EU sprejela *Globalni pristop k vprašanju migracij*, ki temelji na partnerstvu s tretjimi državami in si prizadeva za upravljanje zakonitih migracij, boj proti iregularnim migracijam in spodbujanje pozitivnega učinka migracij za razvoj (Komisija Evropskih skupnosti 2008). Z vsemi ukrepi si EU prizadeva za oblikovanje enotne migracijske politike, ki zajema boj proti iregularnim migracijam, spodbude za legalne migracije delovne sile ter kazni za zaposlovalce iregularnih migrantov (Focus Migration 2008). Cilj skupne migracijske politike je poenostavitev migracijskih postopkov in zagotovitev pravic migrantom (Evropska komisija 2014a).

3.1.5 Drugi ukrepi EU v boju proti iregularnim migracijam

S krizo se je ustvaril občutek previdnosti, in kot odziv na recesijo so države po vsem svetu sprejele številne ukrepe v zvezi s politiko priseljevanja, trga dela in povratnimi selitvami. Države EU skušajo omejiti pritok državljanov tretjih držav, predvsem

nizkokvalificiranih delavcev, ter tok iregularnih migracij s pomočjo uvedbe kvot, okrepljenega mejnega nadzora, programov vračanja migrantov, s sodelovanjem z izvornimi in tranzitnimi državami, z ukrepi zoper zaposlovalce iregularnih migrantov in s strožjimi zakoni glede prebivanja v državi. Ker so množični tokovi iregularnih migrantov v EU skupni problem celotnega območja in ker mejne države ne morejo več same reševati problemov, povezanih z iregularnimi migracijami, se je pomoč EU državam članicam in tretjim državam izkazala kot nujen ukrep pri reševanju problema.

V letu 2004 je EU sprejela *Uredbo o uvedbi programa za finančno in tehnično pomoč tretjim državam na področju migracij in azila* (AENEAS), ki predvideva pomoč tretjim državam pri upravljanju migracijskih tokov na področju vračanja in reintegracije migrantov v izvorni državi, vzpostavljanju učinkovite politike v boju proti iregularnim migracijam in organiziranemu kriminalu ter okrepitvami mejnih kontrol. V ta namen naj bi države uvedle akcije osveščanja o posledicah iregularnih migracij, tihotapljenja z migranti, trgovanja z ljudmi in iregularnega zaposlovanja ter o možnostih zakonitega dela v EU (Uredba Evropskega parlamenta in Sveta št. 491/2004/ES). Dve leti kasneje je Evropska komisija v *Prednostnih nalogah politike v boju proti nezakonitemu priseljevanju* med svoje prioritete uvrstila sodelovanje s tretjimi državami, predvsem državami podsaharske Afrike, usmerjenost na »push« faktorje iregularnih migracij, kot sta revščina in konflikti, okrepljene mejne kontrole, integrativni menedžment zunanjih meja, boj proti zaposlovanju iregularnih migrantov in trgovanju z ljudmi ter politiko vračanja migrantov (Evropski parlament 2007). Pomembno vlogo na področju migracij v EU je imel tudi sprejem že omenjene *Direktive o vračanju nezakonitih priseljencev* leta 2008, ko je Evropski parlament prvič soodločal s Svetom o zadevah s področja migracij. V letu 2008 je bil sprejet *Evropski pakt o priseljevanju in azilu*, v katerem si Svet EU prizadeva za organizacijo legalnih migracij, ki upošteva prioritete in potrebe držav članic, boljšo kontrolo iregularnih migracij, vrnitve iregularnih migrantov v izvorno ali tranzitno državo, učinkovitejše mejne kontrole, vzpostavitev azilnega sistema in partnerstvo s tretjimi državami (Svet EU 2008).

Arabska pomlad in posledični močni tokovi iregularnih migrantov v EU so v letu 2011 izpostavili potrebo po usklajeni migracijski politiki. EU je oznanila okrepljeno zavzemanje za močnejšo migracijsko politiko z vzajemnim partnerstvom s tretjimi državami na območju severne Afrike s tako imenovanim *Dialogom o migraciji*,

mobilnosti in varnosti. Partnerstva za mobilnost so pravno nezavezujoči okviri, ki omogočajo dobro upravljanje selitev med EU in tretjimi državami ter so del globalnega pristopa h migracijam (Evropska komisija 2011). V letu 2011 je zaživel *Portal EU o priseljevanju*, ki migrantom ponuja praktične informacije o migracijskih postopkih ter o pravicah in nevarnostih, povezanih z iregularnimi migracijami.

Migracijska politika EU na področju iregularnih migracij je usmerjena predvsem na dva cilja. Prvi, kratkoročni cilj je zmanjšanje smrtnih žrtev na morju, drugi, dolgoročni cilj pa je omejitev iregularnih migracij (De Bruycker in drugi 2013).

3.1.5.1 PROJEKT EUROSUR

Projekt Eurosur³ je začel delovati 2. decembra 2013 in je nastal kot odgovor na povečan pritisk iregularnih migracij na zunanje meje ter povečano število smrtnih žrtev med iregularnimi migranti. Sistem omogoča izmenjavo informacij in operativno sodelovanje med državami članicami in agencijo Frontex z namenom odkrivanja in preprečevanja iregularnih migracij. Sistem Eurosur naj bi izboljšal zmogljivost agencije Frontex in držav članic za odkrivanje plovil z iregularnimi migranti ter okrepil zmogljivost držav članic za odzivanje ter tako zmanjšal število smrtnih žrtev. Države članice morajo ustanoviti nacionalne koordinacijske centre, kjer nacionalne službe, pristojne za nadzor meje, koordinirajo svoje dejavnosti in informacije o dogodkih ter si izmenjujejo podatke preko nacionalne situacijske slike. Agencija Frontex pa na podlagi nacionalnih podatkov oblikuje evropsko situacijsko sliko (Uredba Evropskega parlamenta in Sveta št. 1052/2013/ES).

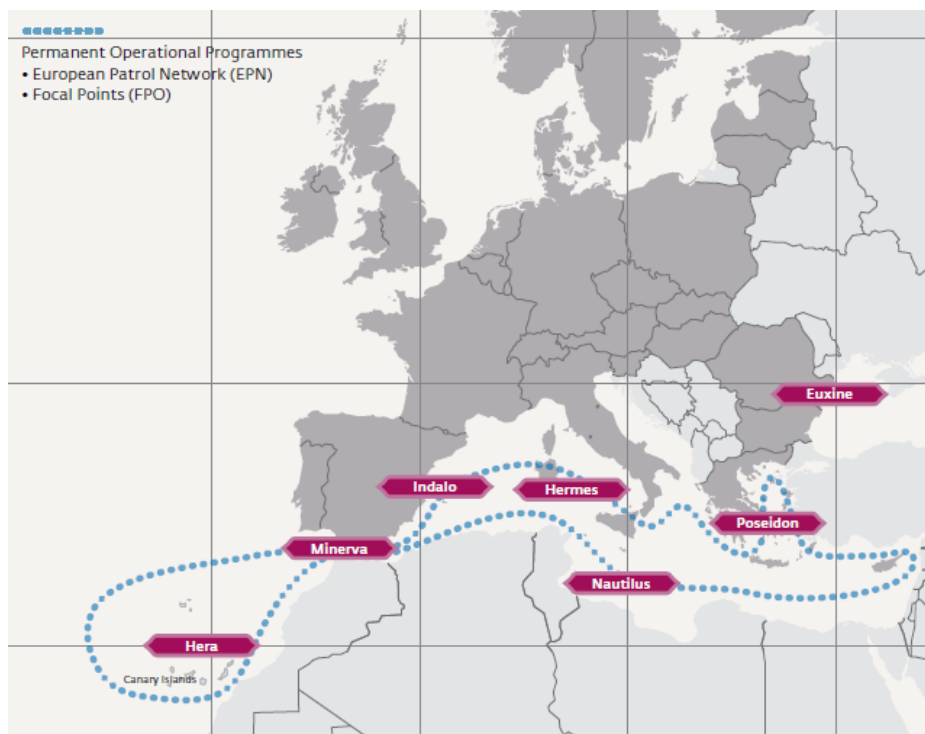
3.1.5.2 SKUPNE OPERACIJE AGENCIJE FRONTEX

Agencija Frontex je bila ustanovljena leta 2005 z namenom koordiniranja sodelovanja med državami članicami pri upravljanju zunanjih meja EU ter pomoči pri usposabljanju njihovega osebja. Skupne operacije predstavljajo organiziran boj proti iregularnim migracijam na zunanjih mejah EU, ki jih lahko agencija predlaga sama, na podlagi pridobljenih podatkov in analiz tveganja ali na pobudo države članice, ki potrebuje

³ Evropski sistem za varovanje meje.

pomoč. V letu 2007 je zaživela EPN – Evropska mreža obalnih patrolj («European Patrol Network»), kjer gre za tesno sodelovanje držav članic in organizacij, pristojnih za nadzor nad morjem, ki imajo skupni interes po učinkovitem nadzoru morskih meja. Prvotni cilj EPN je koordinacija naporov držav članic in organizacij po učinkovitem zatiranju kriminalnih omrežij, dandanes pa je področje razširjeno še na nezakonit ribolov, onesnaževanje in tihotapljenje z drogami. EPN države članice tudi informira o podatkih, pridobljenih s skupnimi operacijami, ter povečuje bilateralne kooperacijo med državami, ki mejijo na Mediteransko morje (Frontex). EPN je bila povezana z več kvazi-permanentnimi skupnimi operacijami na Atlantskem oceanu (HERA), zahodnem Mediteranu (MINERVA in INDALO), centralnem Mediteranu (HERMES in NAUTILUS) ter vzhodnem Mediteranu ter jugo kopenski meji (POSEIDON), ki so prikazane na sliki 3.1 (Campesi 2014, 129).

Slika 3.1: Operacije agencije Frontex

Vir: Frontex (2010b, 41).

Leta 2006 so bile zaradi velikega števila iregularnih migracij in smrtnih žrtev na poti iz zahodne Afrike proti EU ustanovljene zaporedne skupne akcije **Hera**, ki predstavljajo ene največjih pomorskih operacij za omejevanje iregularnih migracij. Potekale so na

Kanarskih otokih, kjer so strokovnjaki držav članic španskim organom pomagali pri identifikaciji iregularnih migrantov. S pogovori so prišli do pomembnih informacij o mrežah tihotapljenja z migranti ter tako odvrnili iregularne migrante od nevarne poti iz zahodne Afrike na Kanarske otoke in s tem rešili mnogo življenj. S pomočjo senegalskih oblasti so z zračnimi in morskimi patroljami iregularnim migrantom onemogočali, da bi zapustili afriško obalo. Skupne operacije Hera so bile zelo uspešne, saj je med leti 2006 in 2009 število iregularnih migracij na Kanarskih otokih upadlo za 93 % (Frontex 2010b, 35). Pri tem obstaja možnost, da so se iregularni prehodi meja le preusmerili iz Atlantika na Mediteran. V letu 2007 se je začela naslednja operacija **Nautilus**, ki je z nadzorovanjem Mediteranskega morja želela zaježiti iregularne migracije, predvsem iz Libije v Italijo in na Malto. Vendar operacija ni bila zelo uspešna, saj so bili tihotapci dobro informirani o operaciji in so izbirali druge poti (Welcome to Europe). Operacija **Hermes** je bila usmerjena na kontrolo morske meje na Mediteranu in je želela zmanjšati pritok iregularnih migrantov iz Tunizije, Alžirije in Libije na Lampeduso, Sardinijo in Sicilijo. Naloga strokovnjakov je bila zbiranje informacij, ki so bile potrebne za analizo o izvoru iregularnih migrantov in so omogočale zaznavanje in preprečevanje bodočih iregularnih migracij. Operacija je nudila pomoč tudi pri vračanju migrantov, EU pa je Italiji ponudila finančno pomoč. Skupne operacije Hermes in Nautilus niso bile preveč uspešne, tudi zaradi nesporazumov med Italijo in Malto, glede pristojnosti pri reševanju beguncev (Campesi 2014). Skupna operacija **Poseidon** je potekala na vzhodnem Sredozemlju, točneje na grških morskih mejah in na kopenski meji med Grčijo in Turčijo ter na meji med Turčijo in Bolgarijo. Začela se je leta 2011 in je nasledila Skupino za hitro posredovanje na mejah, njen namen pa je bil izboljšati nadzor in kontrolo na morskih in kopenskih mejah. Grčiji in Bolgariji so pomagali z dodatnim osebjem na mejah za odkrivanje iregularnih migrantov in kriminalnih združenj, ki se ukvarjajo z tihotapljenjem migrantov (Frontex 2011b). Kot posledica dveh hudih nesreč, v katerih je umrlo okoli 500 iregularnih migrantov, je italijanska vlada v letu 2013 pričela z operacijo Mare Nostrum. Operacije je bila usmerjena v iskanje in reševanje iregularnih migrantov in je v letu dni rešila prek 100.000 življenj. Vendar pa je, zaradi pomanjkanja sredstev in volje drugih držav članic po pomoči pri reševanju problema, Italija operacijo končala. S 1. novembrom 2014 jo je nasledila nova operacija agencije Frontex **Triton**, ki pa je omejena le na 30 morskih milj od obale in ne bo izvajala iskalnih in reševalnih akcij,

temveč zgolj kontrolo morske meje. Človekoljubne organizacije zato opozarjajo, da lahko število smrtnih žrtev sedaj še bolj naraste (McDonald-Gibson 2014).

Od leta 2007 delujejo Skupine za hitro posredovanje na mejah (**RABIT**), ki državam članicam omogočajo tehnično in operativno pomoč pri reševanju kriznih razmer, zlasti kadar želi meje EU prečkati veliko število iregularnih migrantov. Na predlog države članice se izvršni direktor agencije Frontex v roku petih delovnih dni odloči za ustanovitev ene ali več Skupin za hitro posredovanje na mejah. Pripravi se operativni načrt, ki vsebuje čas trajanja skupin, geografske lokacije posredovanja ter njihove naloge in sestavo (Frontex). Prvo prošnjo za ustanovitev Skupine za hitro posredovanje je agencija Frontex prejela s strani Grčije leta 2010 za posredovanje na meji s Turčijo. Hitro posredovanje je bilo zelo uspešno, saj se je število iregularnih prečkanj meja od začetka operacije novembra 2010 do njenega zaključka marca 2011 zmanjšalo za 76 %, poleg tega pa so bili pridobljeni tudi pomembni podatki o mreži tihotapljenja z migranti. Vendar se je kasneje v letu 2011 število iregularnih prečkanj meja na kopenski meji s Turčijo zopet povečalo (Campesi 2014).

EU okoli sebe gradi zid, ki otežuje legalne migracije in odpira pot iregularnim prehodom meja, ki naj bi jih migracijska politika zmanjševala (Pajnik in Zimic 2003). Z okrepljenimi mejnimi kontrolami naj bi se po eni strani rešili problemi iregularnih migrantov v EU, po drugi strani pa ostajajo nerešeni problemi afriških in azijskih držav in njihovih ljudi, zato so ukrepi EU v boju proti iregularnim migracijam poleg okrepljenem nadzoru zunanjih meja usmerjeni tudi v sodelovanje s tretjimi državami, ki jim nudijo razvojno in finančno pomoč pri razvoju in okrepitvah mejnih nadzorov. Vendar pa je lahko namen evropskih držav v boju proti iregularnim migracijam tudi vprašljiv, saj obstaja neskladje med težnjami po zmanjšanju migracij in potrebi po poceni delovni sili (iregularnih) migrantov. Tako formalen kot neformalen trg delovne sile, predvsem na področju gradbeništva, kmetijstva in drugih storitvenih dejavnosti v južni Evropi, je postal močno odvisen od omenjene delovne sile. Kljub sankcijam za zaposlovalce iregularnih migrantov se takšno zaposlovanje v praksi pogosto tolerira (de Haas 2008, 12). Z nadaljevanjem ekonomske krize, antimigracijske retorike in nemirov v svetu predstavlja razvoj evropske migracijske, integracijske in azilne politike tudi vnaprej velik izziv za EU.

3.2 NACIONALNE MIGRACIJSKE POLITIKE

Države članice predstavljajo ključen element evropskega integracijskega procesa, ki pa si med seboj in z evropskimi institucijami delijo moč in suverenost. Tudi na področju upravljanja državnih meja, ki so za posamezne države članice ključnega pomena, zato so še posebej občutljive na migracijske procese. Države niso zgolj pasivni opazovalci, temveč glavni akterji (Boswell in Geddes 2011, 13). Po mnenju Zolberga (v Boswell in Geddes 2011, 13) namreč brez državnih meja ni mednarodnih migracij. V zadnjem času, ko so iregularne migracije postavljene v ospredje, se države članice zaradi javnih in političnih pritiskov vedno bolj osredotočajo na reševanje njihovega problema in se z ukinitvijo meja znotraj schengenskega območja usmerjajo na zunanje meje EU. Meje so ključne pri analizi migracij, saj brez državnih meja ni mednarodnih migracij. EU sama po sebi nima meja, saj ni država. Kljub prenosu migracijske politike na nadnacionalno raven so države članice še vedno odgovorne za njeno implementacijo in tako ostajajo ključni akterji na področju migracij. Pomembna vloga EU se kaže skozi zakonodajo, financiranje, kooperacijo in koordinacijo implementacije s pomočjo direktiv in agencije Fontex (Boswell in Geddes 2011). Direktive EU urejajo področje migracij in zagotavlja spoštovanje človekovih pravic, kot so pravica do družinskega združevanja, azila in začasnega zatočišča. Posamezne države pa lahko določajo pogoje za pridobitev državljanstva, stalnega prebivališča in vizuma ter v skladu z nacionalno politiko zaposlovanja omejujejo tujo delovno silo z določitvijo kvot. Po mnenju Castlesa in Millerja (2009, 25) igrajo države ključno vlogo pri spodbujanju, oblikovanju in kontroliranju migracij. Zaradi potreb po delovni sili, demografskih ali humanitarnih razlogov lahko države dovoljujejo vstop migrantom, v času ekonomskega padca pa jih zmanjšujejo in omejujejo. Zaradi posledic ekonomske krize so na primer države članice omejile delovna dovoljenja za tuje delavce. V Španiji je bilo v letu 2008 na voljo 15.731 delovnih dovoljenj, v letu 2009 pa le 901 (Lopez-Sala in Ferrero-Turrión 2009).

Migracijska omrežja, institucije, ekonomski in neekonomski dejavniki oblikujejo pritisk na zunanje meje držav, ki jih države ne morejo v celoti omejiti z odpiranjem in zapiranjem svojih vrat. Restriktivne migracijske politike so povezane z vstopom iregularnih migrantov in imajo lahko tudi nenamerne humanitarne in ekonomske

posledice (Goldin in drugi 2011). V boju proti iregularnim migracijam imajo po mnenju Boswellove in Geddesa (2011, 135) države EU na voljo tri različne politike:

1. *Toleriranje iregularnih migracij* zaradi previsokih stroškov ukrepov ali zaradi tega, ker iregularni migranti opravljajo koristna dela.
2. *Regulariziranje iregularnih migracij*, ko države iregularnim migrantom ponudijo legalen status, ki pa lahko deluje tudi kot »pull« faktor in za seboj pritegne nove iregularne migracije, ki upajo na prihodnje regularizacije.
3. *Izgon iregularnih migrantov* predstavlja najstrožjo in najdražjo obliko politik, ki pa je konsistentna z logiko mejnih kontrol.

Evropske države se v večini poslužujejo kombinacije vseh treh oblik migracijskih politik, in sicer glede na odnos do trga delovne sile, politične tradicije in drugih migracijskih tokov. S programi regularizacije migranti pridobijo legalen status ter posledično višje plače, po drugi strani pa lahko privedejo do večjega števila iregularnih migracij, ko iregularni migranti prihajajo v državo v upanju na kasnejšo ponovno regularizacijo. Evropa je v zadnjih 25 letih izvedla preko 20 legalizacij ter uredila status 4 milijonom migrantov, pri čemer so države z največ iregularnimi migranti, kot so Španija, Italija in Grčija, v boju proti številnim iregularnim migracijam izvedle najobsežnejše regularizacijske programe (Boswell in Geddes 2011, 147), v zadnjem času pa si z okrepljenimi mejnimi kontrolami prizadevajo k zmanjšanju iregularnih migracij. Države so na splošno v zadnjih letih zaradi povečanih migracijskih tokov prilagajale svojo politiko, predvsem da bi modernizirale obstoječi sistem in razvile integrativni pristop, ki vključuje tako urejanje pritoka migrantov, kot tudi ukrepe za boljšo integracijo migrantske populacije v družbo (OECD 2013).

3.2.1 Španska migracijska politika

Španija skupaj z Grčijo in Italijo velja za »novo« migracijsko državo, kjer se je migracija razvila po letu 1980 in je predvsem sektorsko naravnana (Boswell in Geddes 2011, 4). Razloge za preskok Španije iz emigrantske v migrantsko državo je mogoče iskati predvsem v hitri ekonomski rasti v zadnjih dveh desetletjih, povečani potrebi po nizko kvalificirani delovni sili ter velikega neformalnega sektorja, ki je eden večjih v EU (Baldwin-Edwards in Arango v Lopez-Sala in Ferrero-Turrion 2009, 3). Poleg tega

ima Iberski polotok ugodno geografsko lego, ki iregularnim migrantom omogoča dostop do EU preko zahodnoafriške in zahodnomediterranske poti. Populacija tujih državljanov se je med letoma 2000 in 2009 povečala iz 1,5 milijona na 6,5 milijona (Arango 2013, 1). Tako velik priliv migrantov je prinesel spremembe in prilagoditve migracijske politike. V letu 1985 je Španija sprejela Zakon o pravicah in svoboščinah tujcev («Ley de Extranjeria»), ki se je osredotočal na kontrolo migrantov, ki so že v državi, pri čemer so bile migracije obravnavane kot začasen pojav. Prišlo je do omejitve dostopa do trga dela za tuje delavce ter posledično do omejitve družinskega združevanja, zato je mnogo migrantov zdrsnilo v iregularno sfero. Zakon je uvedel restriktivne ukrepe, pri tem pa niso bile dovolj upoštevane pravice migrantov. Poleg tega so migracije v Španiji postale trajen pojav in pojavile so se potrebe po bolj široki ureditvi, zato so v letu 2000 sprejeli novi zakon, ki je državljanom tretjih držav zagotovil vrsto političnih in socialnih pravic (Ortega Perez 2003). Razširil je tudi nekatere socialne ugodnosti za iregularne migrante, kot so pravica do zdravljenja in izobraževanja, a pod pogojem, da so vpisani v register prebivalcev (Arango 2013). Zakon je predstavljal podlago za sprejetje Načrta za globalno koordinacijo in regulacijo migracij ali t. i. Greco načrt («Plan Greco»), ki je določal kriterije za sprejem migrantov in njihovo število ter oblikoval mehanizme za usposabljanje delavcev v izvorni državi. Greco načrt naj bi tako preoblikoval in stimuliral sistem kvot (Lopez-Sala in Ferrero-Turrion 2009). Za potrebe rekrutacije delovne sile in urejanja pritoka migrantov, je Španija podpisala tudi vrsto bilateralnih sporazumov z izvornimi državami, kot so Ekvador, Kolumbija, Maroko, Dominikanska republika, Nigerija, Poljska in Romunija (Ortega Perez 2003).

Po uvedbi vizumov za severnozahodne afriške države konec prejšnjega stoletja je prišlo do razcveta iregularnih migracij v Španiji in Italiji (de Haas 2008). Poleg tega je v Španiji zaradi strogih politik, ki jih je uvedel zakon v letu 1985, veliko migrantov izgubilo legalen status. Zato so v letu 1991 izvedli obsežno regularizacijo, kjer je 110.000 migrantov pridobilo legalen status. Vendar je po treh letih 50 % regulariziranih migrantov zopet padlo nazaj v iregularno sfero (Ortega Perez 2003). Zaradi visokega porasta iregularnih migracij v letu 2004, ki naj bi doseglo en milijon iregularnih migrantov, je v letih 2004–2005 prišlo do reforme migracijske politike. Cilj reforme je bila zajezitev iregularnih migracij in poenostavitev postopkov za legalno zaposlovanje tuje delovne sile. Ukrepi so obsegali povečane delovne inšpekcije, strožje kazni za

zaposlovalce iregularnih migrantov in ponovno obsežno regularizacijo, ki je legalen status podelila še 600.000 iregularnim migrantom (Arango 2013, 4).

Po mnenju Ane Lopez-Sala in Ruth Ferrero-Turrion (2009, 5) Španija do pred kratkim ni naredila veliko za koordinacijo priliva tuje delovne sile. Potreba ekonomskih sektorjev, kot so turizem, gradbeništvo in kmetijstvo, ter pomanjkljiva regulacija notranjega trga dela sta migrantom dovolili »vstop skozi zadnja vrata«, zaposlitev v neformalnem sektorju in kasnejšo pridobitev legalnega statusa preko regularizacijskih programov. Šele z vzpostavitvijo sistema kvot na področju delovnih dovoljenj v letu 1993 je prvič poskušala sistematično regulirati migracije. S pomočjo kvot je želela zapolniti delovna mesta, kjer je primanjkovalo domače delovne sile, vendar je bilo razmerje med kvotami in dejanskimi potrebami trga delovne sile nezadostno. Zardi tega je veliko delavcev in zaposlovalcev zaobšlo sistem kvot in uporabilo kanalne neformalne ekonomije. Prav tako je sistem kvot postal ena izmed možnosti za pridobitev legalnega statusa za iregularne migrante, saj so večino delovnih mest znotraj kvot zasedli iregularni migranti. Zato je v letu 2002 sledila reforma sistema kvot, po kateri se v državi lahko zaposlijo le tuji delavci iz izvorne države preko bilateralnih sporazumov (Ortega Perez 2003). Zaradi posledic ekonomske krize je Španija zmanjšala število kvot za delovna dovoljenja in oblikovala Katalog prostih delovnih mest, ki zajema seznam zaposlitvenih področij, kjer primanjkuje delovne sile. S temi ukrepi je želela zmanjšati pritok tuje delovne sile in pomagati nezaposlenim tujim delavcem, ki bivajo v državi (Lopez-Sala in Ferrero-Turrion 2009). Poleg tega je španska vlada pripravila plan za spodbujanje prostovoljnih vrnitev migrantov, na podlagi katerega posamezni migrant prejme tudi do 30.000 €, če zapusti državo in se ne vrne nadaljnja tri leta. Vendar jih je od 87.000 migrantov, ki bi se lahko vrnili, ponudbo sprejelo le 1.000 (Percept in Perrouault v Goldin in drugi 2011, 114). V času krize si Španija prizadeva tudi za promocijo socialne integracije migrantov, saj se tako nadaljujeta mir in socialna kohezija (Lopez-Sala in Ferrero-Turrion 2009). Za boljšo integracijo je španska vlada razširila volilno pravico tudi na državljane tretjih držav na podlagi bilateralnih diplomatskih sporazumov (Arango 2013).

Španija je po letu 2006 dokaj uspešno zajezila pritok iregularnih migracij s podpisom bilateralnih sporazumov z zahodnoafriškimi državami, kot so Maroko, Zelenortske otoki, Senegal, Mavretanija, Mali, Niger idr., s katerimi so med drugim omogočili lažje

deportacije iregularnih migrantov, pomoč pri mejnih kontrolah in razvoju afriških držav. Španija denimo Mavretaniji letno nameni 750 milijonov dolarjev pomoči v boju proti iregularnim migracijam (Stearns 2009).

Za špansko migracijsko politiko je značilna odprtost in predanost integraciji migrantov, ki je njen ključen element od leta 1990. Politika ni bila toliko obremenjena z obsegom migracijskih tokov kot z iskanjem legalnih poti za migrante (Arango 2013). Po mnenju Felguerosa in drugih (v Lopez-Sala in Ferrero-Turrion 2009, 15) bi bolj restriktivne migracijske politike lahko pripeljale do konflikta s potrebami po delovni sili v španski ekonomiji. Zaradi hitrega staranja španskega prebivalstva je namreč treba nadaljevati s procesi rekrutacije tuje delovne sile.

3.2.2 Italijanska migracijska politika

Italija se po številu migracij uvršča v sam vrh. Skoraj stoletje je veljala za emigrantsko državo, po letu 1980 pa je skorajda čez noč postala izrazito migracijska država, saj se je samo v zadnjem desetletju število migrantov v Italiji potrojilo. Večina migrantov je v Italijo vstopila iregularno ter si z obsežnimi regularizacijskimi programi italijanske vlade pridobila legalen status. Regularizacija je dolgo veljala za primarno orodje menedžmenta delovnih migracij v Italiji. S pomočjo velike regularizacije leta 2002 in 2009 je svoj status tako uredilo okoli milijon migrantov (Salis 2012, 1). Italija je bila zaradi številnih delovnih priložnosti v sektorjih, ki pri domačih delavcih niso bili priljubljeni, privlačna država za migrante. Ti so prihajali predvsem iz Eritreje, Zelenortskih otokov, Tunizije, Egipta, Maroka in Gane. K razmahu migracij je prispevala tudi razširjenost sive ekonomije, predvsem na področju gradbeništva, kmetijstva in gospodinjskih opravil (Evropska komisija 2009).

Prvi poskus celovite ureditve na področju migracij je predstavljal leta 1990 sprejet t. i. Martellijev zakon⁴ (št. 39/1990), ki je omejil migracije in uvedel sistem kvot. Kot iregularne migrante je označil tiste migrante, ki jim je potekla veljavnost vizuma ali so presegli delovne kvote, ter določil 15-dnevni rok za zapustitev države. Cilj zakona je bila ureditev področja delovnih migracij in preprečevanje izkoriščanja iregularne migrantske delovne sile (Struggles in Italy). S Turco-Napolitanovim zakonom (št.

⁴ V Italiji se vsak zakon poimenuje po njihovih pobudnikih.

40/1998) so ustanovili centre za iregularne migrante, ki čakajo na deportacijo ali zaprošajo za azil, ter prvič ločili humanitarne in begunske zadeve od migracijskih. Prav tako so si prizadevali za zmanjšanje iregularnih in regularnih migracij ter posvetili večjo pozornost integraciji migrantov. Italijanska migracijska politika se je spremenila z zmago Silvia Berlusconija leta 2001, saj je vlada zaradi močnih tokov iregularnih migracij sprejela stroge migracijske zakone. V letu 2002 je italijanska vlada sprejela restriktivni zakon, s katerim je želela omejiti iregularne migracije. T. i. Bossi-Finnijev zakon (št. 189/2002) omejuje migracije s kvotami, uvaja obvezne pogodbe med zaposlovalci in migranti ter strožje deportacijske ukrepe (Hamilton in Jachimowicz 2002). Navaja, da lahko migrante, ki jih odkrijejo v mednarodnih vodah, vrnejo nazaj v izvorno ali sosednjo državo. Po zakonu na italijanski obali ne morejo pristati čolni, na katerih so migranti brez vizumov. Poleg tega so lahko vsi iregularni migranti brez veljavnih dokumentov, ki jih odkrijejo na italijanskem ozemlju, pridržani v centrih za iregularne migrante največ 60 dni, nato pa so prisilno deportirani v izvorno državo in imajo 10-letno prepoved vrnitve v Italijo. Zakon navaja tudi pogoje za regularizacijo iregularnih migrantov, ki že več let bivajo na območju Italije (Struggles in Italy). Z uvedbo kvot za migrante je bilo namreč na sto tisoče migrantov prisiljenih prevzeti iregularen status. Zakon je naletel na hude kritike, saj naj bi bila prisilna deportacija v nasprotju s 13. členom Deklaracije o človekovih pravicah, kjer je navedeno, da ima vsak pravico zapustiti katerokoli državo. Prav tako naj bi Bossi-Finnijev zakon kršil Ženevsko konvencijo, saj zavrača begunce, namesto da bi jim ponudili zatočišče. Pri tem obstaja tudi nevarnost, da se natrpne ladje potopijo, kar je v nasprotju s človekovimi pravicami. Tudi Evropski parlament je Italijo prosil, naj spremeni t. i. Bossi-Finnijev zakon, saj je preveč restriktiven (Wikipedia 2014č). V letu 2009 so sprejeli zakon, ki je preimenoval centre za iregularne migrante v centre za identifikacijo in izgon ter podaljšal čas zadržanja v njih na 180 dni. V zakonu so iregularne migracije označene kot kriminalno dejanje, prav tako pa se kaznuje pomoč iregularnim migrantom. Zakon dovoljuje tudi ustanavljanje neoboroženih patrolj državljanov (Struggles in Italy).

Italija je v boju proti iregularnim migracijam podpisala tudi bilateralni sporazum z Libijo, leta 2004 pa sta državi sklenili dogovor o deportaciji afriških iregularnih migrantov iz Italije v Libijo. Leta 2007 je sledil dogovor o vzpostavitvi skupnih patrolj v Mediteranskem morju, v letu 2008 pa sta podpisali sporazum o prijateljstvu,

partnerstvu in sodelovanju, na podlagi katerega bi s skupnimi patruljami zmanjšali število iregularnih migrantov. Zaradi revolucije v Libiji v letu 2011 je prišlo do suspenza sporazumov ter posledično do razmaha iregularnih migracij v Italiji. Leta 2012 sta nato Italija in Libija podpisali Memorandum o soglasju na področju varnosti v boju proti iregularnim migracijam iz Libije (Fergues in Fandrich 2012, 6).

Veliko kritik svetovne javnosti in humanitarnih organizacij je bilo naslovljenih na prenatrpane centre za identifikacijo in izgon v Italiji, kjer vladajo slabi življenjski pogoji in kjer poročajo o nasilju in zlorabah. Poleg tega je v letu 2011 italijansko notranje ministrstvo prepovedalo vstop v centre za novinarje in poslance ter tako onemogočilo pregled nad dogajanjem v centrih (Dell' Aquila 2012).

Italijanska stranka Severna liga, za katero je značilna ksenofobična usmeritev, je dolga leta oblikovala migracijsko politiko s strogimi pravili in omejitvami vstopa za migrante. Za Italijo je torej značilna dokaj diskriminatorna politika do migrantov, ki pa ni uspela ustaviti njihove prisotnosti v državi (Dell' Aquila 2012). Še več, Lampenusa je po mnenju Kristin Hause (2013) dokaz italijanske neuspešne migracijske politike. Vendar pa je treba upoštevati tudi dejstvo, da so migracije v Italiji postale zelo kompleksen problem, ki ga italijanska vlada težko rešuje sama.

3.2.3 Grška migracijska politika

Tudi Grčija spada v »novo« migrantsko državo, kjer so se migracije začele razvijati po letu 1980. Na spremembo iz emigrantske v migrantsko državo so vplivale geopolitične spremembe v Evropi in balkanski regiji, razpad komunističnih režimov v osrednji in vzhodni Evropi, geografska lega in ekonomska rast Grčije v 80. letih prejšnjega stoletja. Posledično sta se zvišala življenjski standard in stopnja izobrazbe mlade grške populacije, ki je začela zavračati sezonska dela in iskati zaposlitev, primerno svojim kvalifikacijam. Zato je nastala potreba po tuji delovni sili, ki bi zapolnila slabše plačana delovna mesta. Če povzamemo, je kombinacija »push« dejavnikov iz Evrope in notranjega razvoja ekonomije in trga dela prispevala k razmahu migracij in demografski, družbeni in ekonomski spremembi v Grčiji (Europa.eu 2009b).

Grška vlada je bila nepripravljena na veliko število migrantov v tako kratkem časovnem obdobju (Kasimis 2012). Legalni okvir za upravljanje pritoka migracij se je začel razvijati po letu 1990. V letu 1991 je grška vlada sprejela Zakon o tujcih (št. 1975/1991), ki je bil močno restriktiven in osredotočen predvsem na strožje mejne kontrole in omejevanje legalnega vstopa ter bivanja migrantske delovne sile, premalo pozornosti pa je posvečal omejevanju neformalne ekonomije, ki je predstavljal glavni »pull« faktor iregularnih migracij (Kokkali 2011). Vendar se je kljub strogim ukrepom število iregularnih migrantov v Grčiji nadaljevalo. Zato so v letu 1997 sprejeli program za legalizacijo, na podlagi katerega si je v letu 1998 okoli 370.000 iregularnih migrantov uredilo svoj status. V letu 1998 so v Grčiji ustanovili tudi Enoto za kontrolo meje (»Synorionfylaki«), katere cilji so bili identifikacija, pripor in vrnitev iregularnih migrantov. Uvedli so tudi postopek, s katerimi so želeli privabiti tujo delovno silo (»Metaklisi«) v sektorjih, kjer je bilo to potrebno, a program ni bil preveč uspešen, saj je postopek trajal predolgo. Tudi zaradi pomanjkanja fleksibilnosti sistema je veliko tujcev in zaposlovalcev uporabilo iregularne kanale (Europa.eu 2009b).

Prvi obsežnejši migracijski zakon so sprejeli v letu 2001 (št. 2910/2001) in se nanaša na vstop, bivanje in naturalizacijo tujcev. Zakon je dodelil tudi pravice državljanom tretjih držav in uvedel nov regularizacijski program, s katerim si je status legaliziralo še dodatnih 360.000 migrantov. Zakon je prvič ločil migrante od beguncev in opredelil storitve, namenjene izključno migrantom (Europa.eu 2009b). V letu 2005 je bil sprejet zakon (št. 3386/2005), ki ureja vstop, bivanje in integracijo migrantov ter vključuje ponovni regularizacijski program, na podlagi katerega je legalen status pridobilo še okoli 200.000 iregularnih migrantov. Prav tako so poenostavili postopke za pridobitev dovoljenja za bivanje in opustili ločitev med delovnim dovoljenjem in dovoljenjem za bivanje (Kasimis 2012). V Grčiji sta namreč dovoljenji za bivanje in delo združeni, tako da dovoljenje za bivanje vključuje pravico do dela, kar pomeni, da državljani tretjih držav ne morejo pridobiti le delovnega dovoljenja (Angloinfo 2014). Z zakonom so v svoj pravni sistem vključili tudi Direktivi EU o pravici do združitve družine in o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas. V letu 2007 je grška vlada opustila stroške regularizacije za otroke med 14. in 18. letom starosti ter migrantom omogočila olajšavo pri plačilu socialnih prispevkov. V letu 2010 pa je z novim zakonom (št. 3838/2010) migrantom, ki so rezidenti za daljši čas ali imajo grške

korenine, podelila volilno pravico na lokalnih volitvah ter v Grčiji rojenim otrokom migrantskih staršev zagotovila državljanstvo (Kasimis 2012).

Kljub naporom grše vlade po ureditvi položaja iregularnih migrantov s programi regularizacije po ocenah v Grčiji še vedno živi skoraj polovica migrantov brez legalnega statusa, kar nakazuje na neuspešno migracijsko politiko v Grčiji. S pomočjo agencije Frontex in njenih operacij se je stanje na področju iregularnih migracij po letu 2010 nekoliko izboljšalo. Če povzamemo, so ekonomska kriza, porozne meje in porast ksenofobije skupaj z neučinkovitim legalnim in institucionalnim okvirjem za regularizacijo in integracijo migrantov skupaj pripeljali do neprijaznih okoliščin za urejanje področja migracij (Kasimis 2012).

Tabela 3.1: Tuja populacija v Španiji, Italiji in Grčiji

	Št. tuje populacije			% populacije		
	1991	2001	2007	1991	2001	2007
Španija						
Dovoljenja za bivanje	361.000	1.109.000	3.979.000	0.9	2.7	8.6
Rezidenti	353.000	1.572.000	...	0.9	3.8	...
Ocena tuje populacije	...	1.978.000	5.221.000	...	4.8	11.3
Italija						
Dovoljenja za bivanje	649.000	1.448.000	2.415.000	1.1	2.5	4.1
Rezidenti	356.000	1.335.000	3.433.000	0.6	2.3	5.8
Ocena tuje populacije	1.002.000	2.460.000	4.328.000	1.8	4.3	7.2
Grčija						
Dovoljenja za bivanje	149.000	...	696.000	1.5	...	6.3
Rezidenti	166.000	762.000	884.000	1.6	7.0	7.9
Ocena tuje populacije	...	...	1.092.000	...	...	9.8

Vir: Kokkali (2011, 4).

Kot je razvidno iz tabele 3.1, so se migracije v zadnjih 20. letih močno povečale v vseh obravnavanih državah. Povečan pritok migrantov je pripeljal do potrebe po ureditvi migracijske politike, pri čemer so si države prizadevale za zmanjšanje migrantske delovne sile in iregularnih migracij. Preučevane države so uporabile dokaj restriktivno

politiko, ki pa se ni izkazala kot zelo uspešna. Mnogo migrantov je namreč pahnila v iregularno sfero, nato pa so države z obsežnimi regularizacijskimi programi želele urediti njihov položaj. Tudi ti poskusi ureditve migracij niso bili najbolj uspešni, saj je v državah še vedno veliko iregularnih migrantov.

Težko govorimo o enotnem odzivu EU glede migracijske politike na gospodarsko krizo, saj so se države različno odzivale nanjo. Mnoge države EU so v času krize svojo migracijsko politiko prilagodile, niso pa je bistveno spreminjale. Prilagoditve so šle v smeri bolj restriktivnih ukrepov glede delovnih dovoljenj in kvot ali omejevanja ponovnega združevanja družin in programov prostovoljnega vračanja migrantov (Koehler in drugi 2010) ter okrepitvi mejnim kontrol. Če povzamemo, skupna migracijska politika EU z ozirom na spoštovanje človekovih pravic predstavlja okvir migracijam, znotraj katerega posamezne države članice same (uspešno ali neuspešno) uravnajo in omejujejo ekonomske migracije. Države članice imajo tako precej manevrskega prostora na področju migracij, saj kljub temu da je EU v letu 2005 sprejela Globalni pristop k vprašanju migracij in mobilnosti, z njo bolj spodbuja kot zahteva sodelovanje med državami članicami (The Global Initiative 2014).

4 KONTEKSTUALNO OZADJE AKTUALNIH EVROPSKIH IREGULARNIH MIGRACIJSKIH TOKOV

4.1 SEDANJA GOSPODARSKA KRIZA

Krize v grobem delimo na ekonomske ali neekonomske. Ekonomska kriza pomeni slabšanje razmer v gospodarstvu, za katere je značilno upadanje potrošnje, BDP in poslovnega dobička ter zmanjšano povpraševanje po delu in povečano odpuščanje (Samuelson in Nordhous 2002). Neekonomske krize pa vsebujejo konflikt, politično represijo ali naravne katastrofe, ki imajo za posledico, podobno kot ekonomske krize, močne vplive na migracijske tokove (Sirkeci in drugi, 2012).

Sedanja ekonomska kriza se je začela sredi leta 2008 kot posledica hipotekarne krize v ZDA. Nepremičninski trg v ZDA je bil v razcvetu, z velikim povpraševanjem in napihnjnimi cenami. Ker so ameriške banke nudile kredite po zelo ugodnih obrestnih merah, so se ljudje in podjetja brez ustreznega kritja zadolževali za nakup nepremičnin. Kmalu banke zaradi plačilne nesposobnosti le-teh nepremičnin niso mogle prodati, in prišlo je do poka nepremičninskega balona. Kriza se je nato iz ZDA preselila tudi v evropske in druge države ter svet popeljala do največjega ekonomskega padca od velike depresije leta 1930. Povzročila je visoko stopnjo brezposelnosti, propad številnih podjetij ter ustavila gospodarsko rast. Zaradi finančnega krča je na trgih prišlo do upada povpraševanja po delovni sili in posledično do velike brezposelnosti, posebej med nizkokvalificiranimi migranti. Z njihovo brezposelnostjo se zmanjšajo tudi transferji zaslužka v domovino, ki lahko prinesejo večjo revščino v izvorne države. Zaradi zmanjševanja povpraševanja po tuji delovni sili države uvajajo bolj restriktivne migracijske politike z omejitvami migrantske delovne sile, poostrenimi mejnimi kontrolami in boju proti organiziranemu kriminalu. Zaradi ekonomske krize je nastal velik presežek nizkokvalificirane delovne sile in nastala je potreba predvsem po kvalificiranih in polkvalificiranih delavcih.

Po mnenju Klinarja (1985, 139) je v obdobju kriz v migrantskih državah mogoče zaznati elemente neoliberalizma v migracijski politiki, saj:

V imigrantskih družbah močno dominirajo velika podjetja, mednarodne korporacije, ki odločilno vplivajo na zapiranje trga delovne sile, na selekcijo migrantov, na dopuščanje iregularnih imigracij, kar pomeni, da vloga tako imenovane države blaginje slabi. Prvotna faza neoliberalizma je odprla vrata za množične imigracije, sedanja varianta je ta vrata deloma zaprla, obema pa je skupno, da migracijska politika izhaja od interesov velikih podjetij ter mednarodnih korporacij razvitih imigrantskih družb. Tako, ko so v prejšnji fazi imigrantske družbe jemale od emigrantskih družb tisto delovno silo, ki so jo potrebovale, so v sedanji krizni fazi vrnile tiste kategorije delovne sile, ki jih niso več potrebovale. Dolgoročnih razvojnih problemov in negativnih posledic, ki so prizadevale emigrantske družbe, imigrantske družbe ne upoštevajo.

Omenjena usmeritev migrantskih držav postaja brezobzirna do tujih delavcev. Zaradi zmanjšanja potrebe po nizkokvalificiranem delu, upada gradbene in sezonske dejavnosti ter uvajanja modernizacije in avtomatizacije proizvodnje se manjša potreba po manj kvalificiranih tujih delavcih. Ena od rešitev neenakopravnosti med migrantskimi in emigrantskimi državami bi lahko bila v pošiljanju presežene kategorije nizkokvalificiranih ali brezposelnih delavcev emigrantskih držav v migrantske države, iz migrantskih držav pa bi te dobivale kvalificirane delavce in strokovnjake, ki bi prispevali h hitrejšemu razvoju manj razvitih držav. Vendar pa se v času krize odvija ravno nasprotni proces, ko se v emigrantske države vrnejo manj kvalificirani delavci in nezaposleni, migrantske države pa zadržijo kvalificirano delovno silo (Klinar 1985).

Sedanja gospodarska kriza je pripeljala do visokega porasta brezposelnosti in novih omejitev migracij ter s tem spremenila sliko migracijskih tokov, zato se v nadaljevanju osredotočam na vpliv ekonomskih dejavnikov, predvsem brezposelnosti, na število iregularnih migracij.

4.2 EKONOMSKI DEJAVNIKI TRENUTNIH IREGULARNIH MIGRACIJ

Ljudje migrirajo zaradi različnih razlogov, bodisi iščejo zaposlitev, boljše plačilo, izobrazbo, se želijo združiti s svojo družino ali pa le iščejo boljše življenje in lepšo prihodnost. Neoklasične teorije predpostavljajo, da na migracije vplivajo razlike v višini plač, pri čemer se ljudje selijo iz revnejših v bolj razvite in bogatejše države. Po teoriji o dvojnem trgu dela pa so migracije posledica potrebe po delovni sili v sprejemni državi in so povezane z njeno stopnjo brezposelnosti. Torej se z višanjem stopnje brezposelnosti manjšajo migracije. V času gospodarske krize se tudi v razvitejših državah slabšajo življenjske razmere, zmanjša se BDP in posledično plače. Zmanjšajo se tudi možnosti, da ljudje, ki migrirajo zaradi dela, najdejo službo, kar povečuje tveganje migracij.

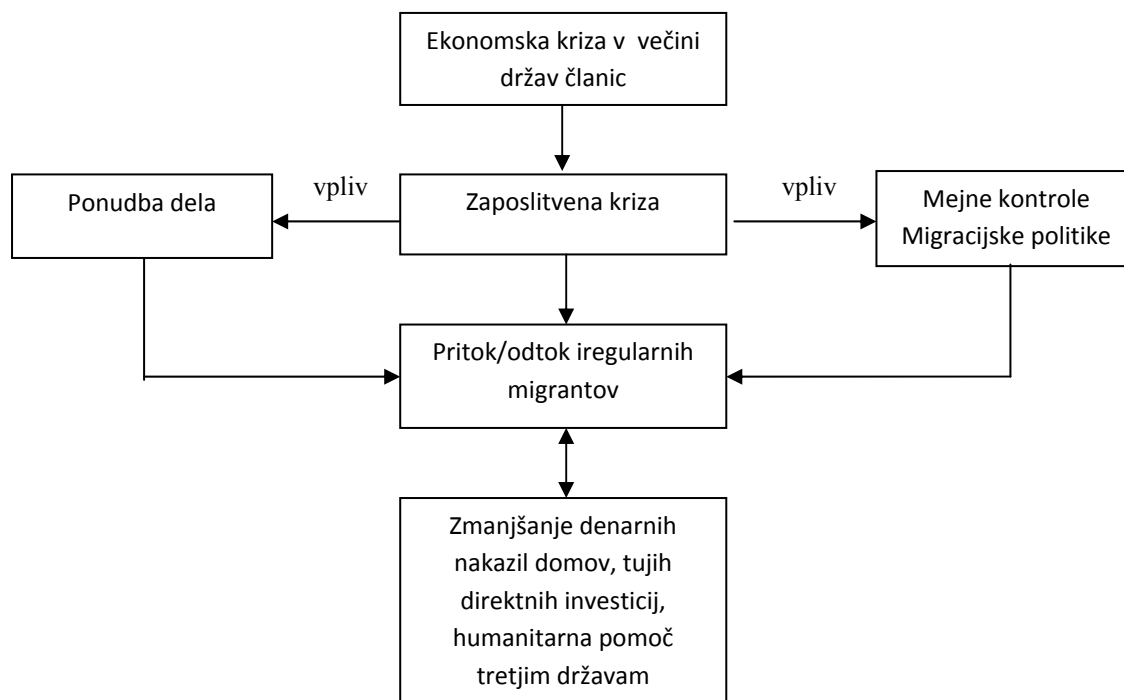
Migracije so povezane s stopnjo brezposelnosti v emigrantskih in migrantskih državah. V času krize se povečajo prilivi iz držav, kjer je brezposelnost visoka, v države, ki jih je kriza manj prizadela, povečajo pa se lahko tudi iregularne migracije (Lovec in Svetličič 2011). Migrantski delavci, ki izgubijo službo, lahko hitro zdrsnejo v iregularno sfero, saj je v času krize razširjenost sive ekonomije še bolj izrazita. Najpomembnejša faktorja, ki vplivata na iregularne migracije, sta dostopnost dela v državah članicah in verjetnost prečkanja meja, ne da bi bili zavrženi (Frontex 2009, 4). Pomembni pa so tudi drugi faktorji, kot je na primer stanje v domači državi, katerim se podrobneje posvetim v nadaljevanju. Iregularne migracije so torej zelo odvisne od potrebe po delovni sili v ciljni državi in z zmanjševanjem zaposlitvenih priložnosti naj bi se zmanjševalo tudi število iregularnih migracij. Sektorji, kot so gradbeništvo, proizvodnja, kmetijstvo itd., ki po večini zaposlujejo legalne in iregularne migrante, so med najbolj ranljivimi, saj se je zaradi krize močno zmanjšala potreba po njihovi delovni sili. Tudi statistika v ZDA med leti 1991 in 2008 kaže, da se iregularne migracije odzivajo na ekonomske razmere tako, da prihaja do postopnega zviševanja iregularnih migracij v času blaginje in zmanjšanja v času ekonomskega padca (Frontex 2009, 5). Pritok iregularnih migrantov je bolj občutljiv na zmanjšanje delovnih priložnosti v državah članicah, kot odtok iregularnih migrantov, saj se iregularni migranti raje ne odločijo za vstop v državo članico oziroma preložijo svoj odhod, medtem ko se tisti

iregularni migranti, ki so v državi, raje odločijo krizo prevedrili v državi članici (Frontex 2009).

Kot pojasnjuje teorija omrežij, so začetni stroški iregularnih migracij pogosto podprti s pomočjo družine ali omrežja znotraj države članice. Ko prispejo v želeno državo, jim pomagajo družine, drugi migranti in različne institucije. Ključnega pomena za njih pa je delo v državi članici. Iregularni migranti v državah članicah so v času ekonomske krize zelo podvrženi izgubi službe ali zmanjšanju dohodka, s tem pa so povezana zmanjšana sredstva za pomoč družini v izvorni državi in financiranje iregularnih migracij. Iregularni migranti lahko delajo le v neformalnem sektorju, ki ga ne regulira država, oziroma delajo v formalnem sektorju na podlagi iregularnih sredstev. Sektorji, ki tradicionalno zaposlujejo migrante, pogosto zdrsnijo v neformalni sektor, ko se ekonomske razmere poslabšajo. Podatki iz Kolumbije kažejo, da ko se viša uradna brezposelnost, se viša tudi neformalna zaposlenost. Države članice lahko vplivajo na povečanje tveganja iregularnih migrantov z večanjem možnosti zavrnitve in zmanjšanjem neformalnega zaposlovanja in pregonom zaposlovalcev iregularnih migrantov. Ekonomska kriza ima negativne posledice na sektorje, ki zaposlujejo iregularne migrante, zato le-ti potrebujejo več časa, da najdejo službo ter da povrnejo stroške iregularne migracije (Frontex 2009).

Glavno vodilo iregularnih migrantov je torej povečanje dohodka, zato se analiza agencije Frontex osredotoča na povezavo med iregularnimi migracijami in potrebami po delovni sili. Vpliv ekonomske krize na iregularne migracije proučuje na podlagi direktnih dejstev, kot so manjše možnosti za delo v EU in indirektnih dejstev, ki jih predstavljajo reakcije vlad, ki želijo omejiti tujo delovno silo in povečati mejne kontrole (Frontex 2009).

Slika 4.1: Vpliv ekonomske krize na iregularne migracije

Vir: Frontex (2009, 8).

Kot je razvidno iz slike 4.1, se v času krize zmanjšuje potreba po delovni sili in posledično prihaja do porasta brezposelnosti, še posebej med migrantskimi delavci. Poleg vpliva, ki ga ima na ponudbo dela, kriza povečuje tudi ukrepe držav članic, s katerimi želijo omejiti (i)legalne migracije. Spremeni se pritok iregularnih migrantov ter posledično njihova denarna nakazila v izvorno državo. V analizi agencije Frontex za leto 2008 ugotavljajo, da nivo brezposelnosti negativno vpliva na število zaznanih iregularnih migrantov v EU in ima pozitiven učinek na število iregularnih migrantov, ki želijo iregularno zapustiti EU. Učinek brezposelnosti je bil torej večji v času ekonomske krize v letu 2008 v primerjavi s prejšnjim obdobjem (Frontex 2009, 15). Koehler in drugi (2010, 9) pa v svoji študiji ugotavljajo, da je bolj verjetno, da se populacija iregularnih migrantov v času krize v EU povečuje, vendar ne na račun novega pritoka iregularnih migrantov, temveč bolj zaradi migrantov, ki prekoračijo svoje vizume ali dovoljenja in se zaposlujejo v neformalnem sektorju.

Za razliko od ekonomskih (»prostovoljnih«) migracij, so lahko le-te tudi neekonomske ali prisilne. Ljudje se selijo tudi zaradi neekonomskih razlogov, kot so na primer

združitve družin. V primeru vojn, nemirov, kršenja človekovih pravic in nevzdržnih razmer v izvorni državi, pa so ljudje lahko prisiljeni v migracije. Takšne migracije primarno ne izvirajo iz iskanja boljšega ekonomskega stanja, temveč golega preživetja. V nadaljevanju se bom posvetila neekonomskim dejavnikom, ki vplivajo na tokove iregularnih migracij.

4.3 NEEKONOMSKI DEJAVNIKI TRENUTNIH IREGULARNIH MIGRACIJ

Po teoriji o omrežjih in institucionalni teoriji so migracije posledica dobro prepletenih omrežij in institucij, ki povečujejo možnosti za migracije, ne glede na ekonomske faktorje, kot sta razlika v višini plač in stopnja brezposelnosti. Tudi na makro ravni, ne glede na ekonomsko stanje v migrantskih državah, na migracijske tokove vplivajo neekonomski in politični dejavniki v izvorni državi. Politični nemiri, vojne in revščina lahko ogrozijo življenja ljudi in povečujejo migracijske tokove. Urad Visokega komisariata Združenih narodov za begunce loči 7 kategorij »ljudi v stiski«, in sicer begunce, iskalce azila, notranje razseljene osebe, osebe brez države, vrnjene begunce, vrnjene notranje razseljene osebe in druge (UNHCR 2009). Konec leta 2013 je bilo po svetu zaradi preganjanja, konfliktov, nasilja ali kršenja človekovih pravic prisilno razseljenih rekordnih 51 milijonov ljudi. Pri tem prihaja 53 % vseh beguncev iz treh držav: Afganistan, Sirija in Somalija (UNHCR 2014b).

Zaradi vpliva ekonomske krize in pritoka iregularnih migrantov so najbolj udarne države na jugu EU še bolj zaostrile svojo migracijsko politiko in poostrile nadzor nad svojimi mejami ter za zmanjšanje iregularnih prehodov meja podpisale številne bilateralne sporazume. Povečane mejne kontrole otežujejo ponoven vstop iregularnih migrantov, po drugi strani pa lahko v državi zadržijo iregularne migrante, ki bi drugače odšli (Frontex 2009).

Po mnenju Koehlerja in drugih (2010, 8–9) lahko ekonomski učinki gospodarske krize manj vplivajo na migracijske tokove v državah, kjer so migracije povezane z združitvijo družin in humanitarnimi merili, kot v državah, kjer so glavna oblika migracij delovne

migracije. Španija, Italija in Grčija so kot mejne države EU najbolj na udaru tokovom iregularnih migrantov, ki zaradi političnih nemirov in humanitarnih kriz vdirajo v EU. V nadaljevanju se osredotočam na politične nemire v svetu v obdobju od leta 2008 do 2013, ki vplivajo na tokove iregularnih migracij.

4.3.1 Nemiri v svetu

V letu 2010 je prišlo do množičnih revolucionarnih protestov proti diktatorskim režimom v severni Afriki in na Bližnjem vzhodu, ki so se iz Tunizije kot verižna reakcija razširili v druge arabske države, kot so Egipt, Libija, Maroko, Irak, Sirija in Alžirija. Upori so bili posledica diktatorskih režimov, dolgoletnega kršenja človekovih pravic, visoke brezposelnosti, revščine, korupcije in slabih življenjskih razmer.

Arabska pomlad se je začela s samosežigom mladega Mohameda Bouazizija v **Tuniziji** v znak protesta nad neznosnimi razmerami v državi. Dejanje je spravilo na ulice množice ljudi, in sledil je civilni upor, ki je pripeljal do odstranitve dolgoletnega predsednika Zine El Abidine Ben Alija. Visoka brezposelnost, korupcija, prepoved svobodnega izražanja in kršenje drugih političnih pravic so pripeljali do hudih protestov in nemirov v Tuniziji, ki so prinesli mnogo žrtev zaradi nasilja nad demonstranti (Wikipedia 2014a). Posledično so mnogi ljudje v strahu zapustili svoje domove.

V **Libiji** je prišlo v letu 2011 do upora proti diktatorskemu voditelju Moamerju Gadafiju, ki se je končal z njegovim strmoglavljenjem in smrtjo. Vendar so v državi tudi po njegovi smrti vladali nestabilnost in nemiri. Amnesty International poroča o valu terorja, ki je državo zajel po Gadafijevi smrti, ko so se nekdanji uporniki združili v milice in na stotine Libijcev priprli zaradi suma, da so Gadafijevi privrženci (Amnesty International 2012).

Nemiri v **Siriji** so se začeli s protesti proti tiranskemu režimu predsednika Bashar al Assada v letu 2011, ki jih je vlada nasilno zatrla. Protestniki so se zavzemali za demokratične reforme, izpustitev političnih zapornikov, svobodo in zaježitev korupcije. Poleg tega so v državi vladali slabi življenjski pogoji, revščina in visoka brezposelnost. Upor se je nato prelevil v oboroženo državljansko vojno, v kateri se za oblast spopada sunitško in šiitsko prebivalstvo. Vojna je kmalu prestopila meje sirijskega območja in se

preselila še v sosednji Irak. Vlado podpirajo predvsem v Rusiji in Iranu, medtem ko sirijsko opozicijo podpirajo evropske in arabske države ter ZDA (Wikipedia 2014d). Vojna je v treh letih terjala okoli 175.000 žrtev. Približno deset milijonov ljudi je moralo zaradi vojnih razmer zapustiti svoje domove, od tega jih je tri milijone in pol zatočišče poiskalo v sosednjih državah, šest milijonov in pol pa se jih je razselilo znotraj države (Videmšek 2014).

Eritreja je enostrankarska država pod vodstvom predsednika Isaiasa Afewerkija, ki je na oblasti od osamosvojitve Etiopije leta 1993. Spada med najbolj represivne režime na svetu, kjer so kršene pravice do svobodnega izražanja, gibanja, združevanja in veroizpovedi. Opozicija ni dovoljena, nasprotnike režima pa pogosto mučijo in usmrtijo (RTVSLO 2014). Ljudje državo zapuščajo zaradi politične represije in revščine ter množično zaprošajo za azil v EU.

V **Somaliji**, ki se prav tako nahaja na afriškem rogu, že dve desetletji vihra državljanska vojna. Leta 1991 so strmoglavili diktatorja Siada Barreja, a se s tem stanje v državi ni izboljšalo. Nasprotno, začela se je državljanska vojna, ki traja še danes in v kateri se islamski uporniki spopadajo z državnimi silami. Velik del države nadzoruje organizacija Al Šabab, ki je povezana z Al Kaido in humanitarnim organizacijam prepoveduje vstop v državo. Poleg tega zaradi hude suše vlada velika revščina, ki ljudi sili k migracijam in iskanju boljšega življenja.

Vojna v **Afganistanu** traja že od leta 2001, ko so ZDA napadle državo v boju proti terorizmu. Zaradi vojnega stanja je državo zapustilo na tisoče ljudi, zaznali pa so tudi množične migracije otrok v EU, predvsem mlajših dečkov, ki se pogosto končajo tragično. Afganistanski starši naj bi plačali celo do 15.000 dolarjev za pretihotapljenje svojega otroka v EU, da bi jim omogočili lepše življenje (CBS News 2013). V zadnjih nekaj letih se vojno stanje nekoliko umirja, saj se Talibani umikajo iz države in se selijo v druge države.

Kot prikazuje slika 4.2, so pri iregularnih vstopih najpogosteje odkriti državljani držav, kjer vihrajo politični nemiri in vojne.

Slika 4.2: Najpogostejše odkriti iregularni migranti

Vir: povzeto po Frontex (2011a, 58); (2012, 55); (2013, 74); (2014a, 76).

5 REZULTATI IN ANALIZA

V poglavju na podlagi dostopnih statistik analiziram vpliv ekonomskih in neekonomskih dejavnikov na tokove iregularnih migracij na območju EU ter na njenih najbolj obleganih južnih mejah, in sicer v Španiji, Grčiji in Italiji. Za ugotavljanje tokov iregularnih migracij sem uporabila statistiko o iregularnih vstopih v državo. Kot sem omenila že v uvodu, je iregularne migracije zelo težko meriti. Treba je ločiti med ocenjenim in dejansko odkritim številom iregularnih migracij, saj statistični podatki niso nujno odraz realnosti. Služijo kot indikatorji za ugotavljanje različnih trendov iregularnih migracij, vendar pa je dejansko stanje iregularnih migracij po vsej verjetnosti precej večje. Poleg iregularnih prestopov meja je treba upoštevati tudi dejstvo, da večina migrantov v EU vstopi legalno in nato po poteku vizumov iregularno podaljšajo bivanje v državi članici. Države večinoma beležijo podatke o prehodu meja migrantov, ki so jih ujeli pri iregularnem prečkanju meja, pri tem pa se beležijo iregularni prestopi meja in ne osebe. Ena oseba je lahko zasačena pri večkratnih iregularnih prestopih meja ali pa nikoli (Rivera 1999). Upoštevati moramo tudi dejstvo, da je EU razširjala svoje meje in da so nekateri iregularni migranti čez noč pridobili legalen status. Bolj relevantni so zato podatki po letu 2008. Med letoma 2003 in 2008 je zaradi regularizacijskih programov v EU prihajalo do legalizacije velikega števila iregularnih migrantov, ki pa zaradi posledic ekonomske krize težko najdejo legalno zaposlitev in lahko zopet zdrsnejo v iregularnost. Vendar je delež migrantov, ki so bili regularizirani in ki so izgubili svoj status, relativno nizek. Večino iregularnih migracij v EU predstavljajo migranti, ki po legalnem vstopu v državo in pretečenemu vizumu ostajajo v EU oziroma v njej iregularno delajo (Morehouse in Blomfield 2011). Odkriti iregularni prehodi meja predstavljajo le vrh ledene gore, pri čemer največji del ostaja neodkrit.

Zaradi pomanjkanja zanesljivih podatkov o številu iregularnih prestopov meja se v svojem diplomskem delu osredotočam še na druge indikatorje, kot so zavrnitve migrantov, število migrantov, ki v EU bivajo iregularno, število vrnitev ter prošnje za azil. Za analizo iregularnih prehodov meja sem uporabila statistične podatke agencije Frontex, za analizo drugih indikatorjev pa sem uporabila podatke Eurostata, saj nudijo

bolj specifične informacije o stanju v različnih državah. Za ugotavljanje stanja na področju iregularnih migracij sem uporabila tudi statistične podatke o številu legalnih migracij. Pri tem predpostavljam, da je njihovo število možen pokazatelj trendov tudi na področju iregularnih migracij. Večina iregularnih migrantov si poskuša urediti svoj status, zato menim, da je na primer zmanjšanje tokov legalnih migracij mogoče povezati z zmanjšanjem iregularnih migracij.

5.1 IREGULARNE MIGRACIJE V EU V ČASU OD LETA 2008 DO LETA 2013

Agencija Frontex ugotavlja, da iregularni migranti za vstop v EU uporabljajo predvsem naslednjih 6 poti:

- **Vzhodno mediteransko pot**, kjer iz Azije potujejo skozi Turčijo in vstopajo v EU skozi Grčijo, Bolgarijo in Ciper.
- **Centralno mediteransko pot** uporabljajo migranti iz severne Afrike (predvsem Tunizije in Libije), ki želijo iregularno vstopiti v Italijo ali na Malto.
- **Zahodno mediteransko pot**, ki vodi iz Maroka in Alžirije proti Španiji, Franciji in Italiji.
- **Zahodno afriško pot**, kjer si iregularni migranti iz zahodno afriške obale utirajo pot do Kanarskih otokov.
- **Zahodno balkansko pot**, ki jo uporabljajo migranti na poti iz držav nečlanic EU na Balkanu (Srbija, Kosovo, Bosna in Hercegovina, Albanija, Črna Gora, Makedonija) proti EU. Vključuje tudi tranzit iregularnih migrantov vzhodno mediteranske poti.
- **Vzhodno evropsko pot**, kjer iregularni migranti iz vzhodne Evrope (Rusije, Belorusije, Ukrajine in Moldavije) potujejo v EU (Frontex).

Slika 5.1: Prikaz glavnih poti iregularnih migrantov

Vir: Frontex (2014).

V letu 2008 se je število iregularnih prehodov meja v EU v primerjavi z letom 2007 povečalo za 24 %. Povečalo se je predvsem število iregularnih migrantov na italijanskem otoku Lampedusa in na grško-turški meji, zmanjšalo pa se je število iregularnih migracij na Kanarskih otokih, kar je posledica poostrelega nadzora in sporazumov z afriškimi državami (Frontex 2008, 5).

V letu 2009 se je število iregularnih prestopov meja EU v primerjavi z letom poprej zmanjšalo za tretjino (33 %). Razlog za upad so bile zaradi gospodarske krize zmanjšane delovne priložnosti, ki predstavljajo glavni »pull« faktor za iregularne migracije ter povečane mejne kontrole med zahodno Afriko in Kanarskimi otoki ter med Libijo in Lampeduso. K zmanjšanju zaznanih iregularnih migracij so prispevali tudi bilateralni sporazumi med Italijo in Libanonom ter Španijo s Senegalom in Mavretanijo, ki so bili posledica zmanjšane potrebe po delovni sili v EU. Medtem ko sta Italija in Španija beležili manj iregularnih prestopov meja, se je število le-teh v Grčiji močno povečalo na 75 % vseh zaznanih iregularnih prehodov meja v EU (Frontex 2010a, 12).

V letu 2010 se je število iregularnih prestopov meja stabiliziralo oziroma rahlo upadlo, pojavil pa se je močen preskok glede načina vstopa. Zabeleženi iregularni vstopi na kopenskih mejah EU so v letu 2010 poskočili za 55 %, medtem ko so na morskih mejah zabeležili 70 % manj iregularnih migracij. Zmanjšale so se iregularne migracije na zahodno-afriški, zahodno-mediteranski in centralno-mediteranski poti ter se močno povečale na meji med Turčijo in Grčijo. Čeprav absolutno število lažnih dokumentov ni visoko v primerjavi z milijoni ljudi, ki prečkajo meje, se je v letu 2010 njihovo število povečalo za 20 % (Frontex 2011a, 56–62).

Leto 2011 so poleg krize zaznamovali tudi konflikti v arabskih državah, ki so prinesli močen pritisk iregularnih migrantov na zunanje meje EU. Število iregularnih prehodov zunanjih mejah EU se je povečalo za 35 %, predvsem na centralno- in vzhodno-mediteranski poti, kjer so meje najbolj pogosto iregularno prečkali državljani Tunizije, Afganistana in Pakistana. Število tunizijskih državljanov se je v letu 2011 povečalo za 1.824 % (Frontex 2012, 12). Statistični podatki agencije Frontex in Eurostata nakazujejo tudi povečanje prošelj za azil za okoli 20 %, pri čemer je največ prosilcev prihajalo iz Afganistana (Frontex 2012, 55; Eurostat 2014a).

V letu 2012 so se tokovi iregularnih migrantov v EU močno zmanjšali, saj je število iregularnih prestopov upadlo za skoraj 50 %. Močno se je zmanjšalo število afriških iregularnih migrantov, predvsem tunizijskih (91 %). Razloge za upad v letu 2012 je mogoče iskati v umirjanju tokov migrantov po izbruhu arabske pomladi v letu 2011 in okrepljenih mejnih kontrolah na najbolj poroznih mejah EU med Grčijo in Turčijo. Grčija je namreč močno okrepila nadzor nad kopenskimi mejami z dodatnimi policisti ter iregularne prestopne meje zmanjšala za 40 % (Frontex 2013, 19–21). Največ iregularnih prestopov meja je bilo zaznanih prav na grških mejah, kjer je meje prečkalo 51 % vseh iregularnih migrantov v EU, velika večina iregularnih migrantov pa je zaradi slabega gospodarskega stanja in rastočega antimigracijskega gibanja v Grčiji po prečkanju meje nadaljevalo pot proti drugim državam članicam (Frontex 2013, 5). Kljub upadu v letu 2012 je vse bolj naraščalo število sirijskih iregularnih migrantov. Njihovo število se je namreč povečalo za skoraj 400 %. Povečalo se je tudi število prošelj za azil, pri čemer je največ prosilcev še vedno prihajalo iz Afganistana, močen porast pa so

beležili pri številu sirijskih državljanov, kar je posledica oboroženih konfliktov v državi (Frontex 2013, 21).

V letu 2013 je zopet prišlo do močnega porasta iregularnih prehodov meja in prošenj za azil. Irekularni prestopi so se povečali za skoraj 50 %, a pri tem ostali pod nivojem iz leta 2008. Vzrok za povečanje bi lahko pripisali vojni v Siriji, saj so bili sirijski državljani najpogosteje odkriti pri iregularnem prečkanju meja EU, predvsem na italijanski morski meji in meji med Turčijo in Bolgarijo (Frontex 2014a, 7). Število sirijskih državljanov je poskočilo za 220 % v primerjavi z letom 2012. Poleg sirijskih iregularnih migrantov je bil zaznan velik porast tudi pri eritrejskih iregularnih migrantih, saj se je njihovo število povečalo za 330 %. Večinoma so eritrejski iregularni migranti Afriko zapustili v Libiji in pripotovali v Evropo preko centralno- mediteranske poti (Frontex 2014a, 30–31). Precej se je povečalo tudi število prošenj za azil (28 %), med katerimi je bilo tudi največ sirijskih prosilcev. Njihovo število se je v tem letu povečalo za 120 % v primerjavi z letom poprej (Frontex 2014a, 76).

Slika 5.2: Irekularni prehodi meja na morju in kopnem

Vir: Frontex (2014b, 11).

Če povzamemo, je v letih 2008, 2009, 2010 in 2012 mogoče opaziti trend upadanja iregularnih prehodov meja, v letih 2011 in 2013 pa se je njihovo število zopet povišalo, a ostaja pod najvišjo stopnjo v letu 2008, kar prikazuje tudi slika 5.2. V drugem četrtmesečju letošnjega leta je število iregularnih prehodov meja močno naraslo in doseglo najvišjo stopnjo, odkar agencija Frontex beleži iregularne prehode meja. Najbolj so se povečali irekularni prehodi morskih meja, še posebej italijanskih, kjer je

meje prestopilo tri četrtine vseh iregularnih migrantov, predvsem državljanov Eritreje in Sirije (Frontex 2014a, 31).

Pri drugih dejavnikih je prav tako opazen trend upadanja. Po podatkih Eurostata je število zavrženih državljanov tretjih držav od leta 2008 naprej upadalo in se do leta 2013 zmanjšalo za 50 %. Prav tako je postopno upadalo število njihovih vrnitev, ki je do leta 2013 upadlo za 30 % v primerjavi z letom 2008. Pri številu oseb, ki v EU bivajo iregularno, je prav tako mogoče opaziti upadajoč trend od leta 2008, saj je v primerjavi z letom 2008 število v letu 2013 upadlo za skoraj 40 %. Tudi na področju legalnih migracij v EU je število upadlo, kar bi lahko bila posledica zmanjšanih zaposlitvenih priložnosti v EU. V letu 2010 je sicer število naraslo za 5 %, a nato zopet postopno upadalo.

Nasproten trend pa je mogoče opaziti pri številu prošenj za azil, kjer se je število prošenj za azil od leta 2008 povečevalo in se do leta 2013 povečalo za več kot 90 %. V letu 2011 se je število prošenj za azil povečalo za 16 %, največ prosilcev za azil pa je prihajalo iz Afganistana, Rusije in Pakistana. Leta 2012 je prišlo do velikega porasta prošenj za azil sirijskih državljanov, ki so predstavljali drugo največjo skupino prosilcev (največ jih je prihajalo iz Afganistana). Tudi v letu 2013 se je število prošenj za azil povečalo, največ prosilcev pa je prihajalo iz Sirije, kar lahko pripišemo konfliktom v tej državi. Podatki agencije Frontex in Eurostata se nekoliko razlikujejo v številkah, a vsi nakazujejo podobne trende. Tudi Agencija ZN za begunce navaja, da je v letu 2013 število prošenj za azil doseglo najvišjo stopnjo iz leta 1994, ko so zaradi genocida v Ruandi ljudje množično zapuščali svoje domove. Največ prosilcev pa je prihajalo iz Sirije, Afganistana, Eritreje, Somalije, Iraka in Afganistana (UNHCR 2014b).

Kot prikazuje tabela 5.1, je stopnja brezposelnosti v EU in analiziranih državah od leta 2004 do 2008 upadala, nato pa se je konstantno povečevala. Glede na ekonomske teorije, naj bi se število (iregularnih) migracij zmanjševalo z manjšanjem delovnih priložnosti in rastjo brezposelnosti. Trend upadanja je bilo mogoče zaznati v letih 2008 do 2010 in v letu 2012, ko se je število iregularnih prehodov zmanjšalo predvsem zaradi poostrenih mejnih nadzorov (npr. na Kanarskih otokih in na grško-turški meji) ter bilateralnih sporazumov in ne toliko zaradi ekonomskih dejavnikov. Tudi porast v letih 2011, 2013 in 2014 nakazuje na dejstvo, da višanje stopnje brezposelnosti ne vpliva

nujno na število iregularnih migracij. Pojav je možno razložiti z obstojem drugih dejavnikov, ki vplivajo na povečanje števila iregularnih migrantov, kot so na primer vojne, nemiri in revščina, ki delujejo kot »push« faktorji.

Tabela 5.1: Stopnja brezposelnosti v EU in analiziranih državah

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU (28)	9,2	9,0	8,2	7,2	7,0	8,9	9,6	9,6	10,4	10,8
Španija	11,0	9,2	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1
Italija	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7	12,2
Grčija	10,6	10,0	9,0	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5

Vir: Eurostat (2014f).

Vseskozi so najbolj oblegane južne evropske meje, predvsem španske, italijanske in grške kopenske in morske meje, ki beležijo najvišje število iregularnih prehodov. V teh državah je obstajala tudi visoka toleranca do iregularnih migracij, predvsem zaradi starajočega prebivalstva, ekonomskega razvoja in potrebe po delovni sili. Bližina severnoafriškimi in vzhodnoazijskim državam jim je omogočala zadovoljitev potrebe po nizko kvalificirani delovni sili. V nadaljevanju diplomskega dela se zato osredotočam na najbolj kritične točke iregularnih prehodov meja, in sicer na Španijo, Italijo in Grčijo.

5.1.1 Iregularne migracije v Španiji

Preko zahodno mediteranske poti v Španijo iregularno migrirajo predvsem državljani severnoafriških držav, kot sta Maroko in Alžirija. Španski enklavi Ceuta in Melilla, ki ležita na skrajnem severu Afriške celine, poleg Maroka predstavljata edino kopensko mejo med Afriko in EU ter sta zato pogosto tarči iregularnih migracij iz Maroka. Španske oblasti so v boju proti toku iregularnih migrantov okoli Ceute in Melille postavile žično ogrado in vzpostavile radarski sistem SIVE na Gibraltarski ožini in Kanarskih otokih. Od leta 2003 Španija in Maroko sodelujeta na področju morskih kontrol meja in postopkih vrnitve iregularnih migrantov v zameno za pomoč. Leta 2006 je Španija od agencije Frontex pridobila tudi finančna sredstva za okrepitev mejnega nadzora med zahodno Afriko in Kanarskimi otoki (de Haas 2008). Kanarski otoki so

bili popularna destinacija afriških iregularnih migrantov iz Malija, Mavretanije, Gvineje in Senegala, ki so Afriko zapustili v Senegalu in Mavretaniji (Frontex 2010b). Vendar pa so bilateralni sporazumi med Španijo in zahodnoafriškimi državami skupaj s skupnimi operacijami agencije Frontex Hera močno zmanjšali število iregularnih migracij na tem območju.

Tabela 5.2: Iregularna prečkanja meja, stopnja brezposelnosti in BDP na prebivalca v Španiji

	2009	2010	2011	2012	2013
Podatki agencije Frontex o iregularnih prehodih meja na zahodno mediteranski poti	6642	5003	8448	6397	6838
Kopenske meje	1639	1567	3345	2839	4229
Morske meje	5003	3436	5103	3558	2609
Podatki španskega notranjega ministrstva	7285	3632	5441	3804	3000
St. brezposelnosti (%)	18	20,1	21,7	25	26,4
BDP na prebivalca (\$)	31368	29732	31118	28282	29118

Vir: Frontex (2011a, 15); (2012, 14); (2013, 21); (2014a, 31); Ministerio Del Interior (2008); (2009); (2010); (2011); (2012); (2013); (2014); Eurostat (2014f); Svetovna banka (2014).

Od leta 2006 dalje je zaradi skupnih operacij agencije Frontex, okrepljenega mejnega nadzora in porasta brezposelnosti v Španiji število iregularnih migracij močno upadlo. Poleg tega je Mavretanija v letu 2010 okrepila svoje kopenske mejne kontrole ter tako zmanjšala število iregularnih migrantov iz podsaharske Afrike na poti proti EU (Frontex 2011a). Izjema v upadajočem trendu je leto 2011, ko je zaradi arabske pomladi po podatkih španskega notranjega ministrstva prišlo do porasta iregularnih prestopov meja za 50 %, pri čemer so prevladovali predvsem državljani Alžirije in Maroka. Po podatkih španskega notranjega ministrstva je v letu 2012 in 2013 število zopet upadlo. Tudi podatki agencije Frontex kažejo na podoben trend, le da so v letu 2013 zabeležili majhno povišanje iregularnih prestopov na zahodno-mediteranski poti. To potrjujejo tudi podatki organizacije APDHA⁵, ki ugotavlja, da so se iregularne migracije v Španiji v letu 2013 povečale za 7,4 % (Spanish news today). Španija beleži velik upad

⁵ Združenje za človekove pravice Andaluzija («Asociación Pro Derechos Humanos de Andalucía»).

iregularnih prehodov meja, saj jih je bilo za primerjavo v letu 2006 v Španiji zabeleženih 39.180, v letu 2013 pa le še 3.000, kar predstavlja 92-odstotni padec. Največji padec so zabeležili na Kanarskih otokih, kjer se je število iregularnih migracij od leta 2006 do 2012 zmanjšalo za 99 % (Ministerio del Interior 2013).

Število prošenj za azil je med letoma 2008 in 2010 upadlo za 40 %, v letu 2011 in 2013 pa se je število prosilcev zopet povečalo in doseglo stopnjo iz leta 2008, kar lahko pripišemo nemirov v severnoafriških državah in Siriji. Največ prosilcev je v letu 2013 prihajalo iz Malija, Sirije in Alžirije. Število zavrženih državljanov je vseskozi upadalo in od leta 2008 do 2013 upadlo za 60 %. Močno je upadlo tudi število državljanov tretjih držav, ki v EU bivajo iregularno (50 %), ter število vrnjenih državljanov (42 %). Področje legalnih migracij prav tako beleži 50-odstotno znižanje (glej prilogo J, K, L in M).

Kot prikazuje tabela 5.2, v Španiji stopnja brezposelnosti močno narašča. V letu 2008 je bila 11,3-odstotna, v letu 2013 pa 26,4-odstotna. Glede na statistične podatke španskega notranjega ministrstva je mogoče opaziti zelo močno pozitivno povezanost med BDP in tokovi iregularnih migracij ter zelo močno negativno povezanost med stopnjo brezposelnosti in iregularnimi prestopi meja. Če vzamemo pod drobnogled podatke agencije Frontex o iregularnih prestopih meja na zahodni mediteranski poti, je slika nekoliko drugačna. Povezanost med BDP in iregularnimi prehodi meja je srednje močna, medtem ko je pri stopnji brezposelnosti in tokovih iregularnih migrantov povezanost rahlo pozitivna, a skoraj zanemarljiva. Toda kljub povezanosti BDP in stopnji brezposelnosti s tokovi iregularnih migracij ugotavljam, da so le-ti najverjetneje povezani s poostrenimi mejnimi nadzori in bilateralnimi sporazumi in ne z višanjem brezposelnosti in upadom BDP v Španiji.

5.1.2 Iregularne migracije v Italiji

Italijanska obala predstavlja eno večjih zunanjih morskih meja EU, ki se je v zadnjem času izkazala za priljubljeno točko vstopa iregularnih migrantov. Ti prihajajo predvsem iz severne Afrike ter si preko centralne mediteranske poti utirajo pot v EU. Poleg razširjenosti sive ekonomije na veliko število iregularnih migrantov vpliva tudi pomanjkljiv institucionalni in regulativni okvir legalnih migracij (Fasani v Salis 2012, 29).

Libija predstavljala glavno točko izstopa iregularnih migrantov iz Afrike in tudi iz Azije na poti proti Italiji, zato je Italija z Libijo podpisala več bilateralnih sporazumov v boju proti iregularnim prehodom meja. Bilateralni sporazum v letu 2008 je bili zelo uspešen, saj se je število iregularnih prehodov meja v letu 2009 zmanjšalo za 72 % v primerjavi z letom 2008, leta 2010 pa se je število le-teh zmanjšalo še za približno 60 %. Pot iz Libije je skoraj povsem zamrla, zaznani migranti pa so po morskih mejah prihajali predvsem iz Grčije, Albanije ali Turčije, med katerimi je bilo največ afganistanskih državljanov (Frontex 2011a, 19). Po podatkih italijanskega notranjega ministrstva je v letu 2011 prišlo do visokega porasta iregularnih migracij, in sicer za 1.300 %, pri čemer se je njihovo število iz 4.406 primerov v letu 2010 povzpelo na 62.692 v letu 2011 (De Bruycker in drugi 2013, 15). Povečanje sovпада z nemiri v Tuniziji, Libiji in Egiptu, zato je Italija s Tunizijo v letu 2011 podpisala bilateralni sporazum in število iregularnih migracij iz Tunizije zmanjšala za 75 %. Tuniziji je ponudila tudi finančno pomoč pri boju proti ekonomski krizi v vrednosti 18 milijonov evrov. Večina iregularnih migrantov iz Tunizije je bila zaradi ekonomskih razlogov namenjena v Francijo, veliko pa je bilo tudi iregularnih migrantov iz drugih držav podsaharske Afrike, med katerimi so bili tudi prisilno izgnani državljanji Libije pod Gadafijevim režimom (Frontex 2012, 15–16). V letu 2012 je število iregularnih prehodov meja upadlo za več kot 80 %, večina migrantov pa je prihajala iz Somalije, Tunizije in Eritreje, ki so Afriko zapustili v Libiji (Frontex 2013, 65). V letu 2013 se je tok iregularnih migrantov zopet močno zvišal iz 8.717 v letu 2012 na 35.085 iregularnih migrantov v letu 2013, kar predstavlja 300-odstotno povečanje (De Bruycker in drugi 2013, 15). Kljub tragičnima nesrečama je število iregularnih migrantov iz severne Afrike naraščalo, v večini primerov pa so prihajali iz Eritreje, Somalije in Sirije. Število sirijskih državljanov se je na centralni mediteranski poti iz 109 v letu 2012 povečalo na 9.591 primerov v letu 2013 (Frontex 2014a, 31). Povečanje števila sirijskih državljanov je posledica vojnega stanja v državi, kjer je veliko pribežnikov preko Egipta pripotovalo v Libijo in od tam nadaljevalo pot do EU. Eden izmed glavnih »push« dejavnikov iregularnih migracij v Italijo je predstavljalo tudi slabšanje življenjskih razmer v Libiji (Frontex 2014b, 5). Tudi v letu 2014 se je število iregularnih migracij močno povečalo, saj je v prvih osmih mesecih njihovo število naraslo na 112.000 primerov, kar je skoraj trikratna vrednost iregularnih migracij v Italiji v celotnem prejšnjem letu. K povečanju so prispevali predvsem konflikti, preganjanje in revščina v Eritreji in Siriji (IOM 2014, 21).

Tabela 5.3: Iregularna prečkanja meja, stopnja brezposelnosti in BDP na prebivalca v Italiji

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Podatki agencije Frontex za centralno mediteransko pot (Italija in Malta)	10236	1662	59002	10379	40304	112000
Podatki italijanskega notranjega ministrstva	9573	4406	62692	8717	35085	
St. brezposelnosti (%)	7,8	8,4	8,4	10,7	12,2	
BDP na prebivalca (\$)	35724	34673	36988	33814	34619	

Vir: Frontex (2011a, 15); (2012, 14); (2013, 21); (2014a, 31); De Bruycker in drugi (2013, 15); Eurostat (2014f); Svetovna banka (2014).

Od leta 2000 je bil otok Lampedusa priljubljena vstopna točka za iregularne migrante iz Afrike, Bližnjega vzhoda in Azije. Po podpisu bilateralnih dogovorov med Italijo in Libijo se je število iregularnih migrantov zmanjšalo, v letu 2011 pa zaradi nemirov v Libiji in Tuniziji zopet naraslo. Leta 2013 je Lampeduso zopet zajel val iregularnih migrantov z dvema hudima nesrečama. Prva se je zgodila 3. oktobra, ko je tik pred Lampeduso utonila ribiška ladja z več kot 500 migranti na krovu in pod seboj pokopala 360 migrantov, predvsem iz Eritreje, Somalije in Gane. Druga se je zgodila le nekaj dni kasneje, 11. oktobra, ko je v nesreči ladje z 200 iregularnimi migranti življenje izgubilo 50 ljudi. Otok Lampedusa predstavlja otok upanja za številne afriške migrante, ki v upanju na boljše življenje tvegajo svoja življenja. Opisani dogodki vse bolj nakazujejo na dejstvo, da Lampedusa ni le problem Italije, temveč tudi EU.

Statistični podatki agencije Frontex in italijanskega notranjega ministrstva kažejo na trend upadanja iregularnih migracij v letih 2009, 2010 in 2012 ter močno zvišanje v letih 2011, 2013 in 2014. Zmanjšanje naj bi bilo posledica več dejavnikov hkrati, predvsem akcij agencije Frontex, kooperacije Italije in Libije pred strmoglavljenjem Moamerja Gadafija, zaprtja poti na Kanarske otoke in razširitve radarskega sistema

SIVE. Močno zvišanje v letu 2011 se ujema z arabsko pomladjo in revolucijo v Tuniziji, porast iregularnih prestopov meja v letu 2013 pa je mogoče povezati z nemiri v Siriji, saj se je število sirijskih iregularnih migrantov v tem letu povečalo za 8.700 %, ter revščino v Eritreji. Izvirne države iregularnih migrantov v Sredozemlju so bile v letih od 2008 do 2012 predvsem države ali sosednje države, kjer je vihral politični nemir. Migranti so prihajali iz podsaharskih držav, Tunizije, Sirije in Afganistana (De Bruycker in drugi 2013, 16–18). Bilateralne pogodbe med državami o vračanju iregularnih migrantov so lahko uspešno orodje v boju proti iregularnim migracijam, lahko pa privedejo tudi do kršenja človekovih pravic, kot se je zgodilo v primeru Hirsi⁶.

Tokovi iregularnih migracij se v primeru Italije ujemajo s prošnjami za azil, kjer je prav tako opazen trend zmanjševanja od leta 2008 do 2010 in povečanja v letih 2011 in 2013. Število zavrženih državljanov tretjih držav je upadalo do leta 2010, nato pa v letu 2011 naraslo za 100 % v primerjavi z letom poprej. V letu 2012 in 2013 se je število nekoliko zmanjšalo, a še vedno ostalo nad ravni iz leta 2008. Podobno se je dogajalo tudi na področju vrnitev državljanov tretjih držav. Število je upadalo do leta 2010, nato pa v letih 2011 in 2012 naraslo. V letu 2013 pa se je število zmanjšalo za 20 %. Število odkritih iregularno živečih državljanov je vseskozi upadalo in v primerjavi z letom 2008 upadlo za 65 %. Tudi pri legalnih migracijah je v letih od 2008 do 2012 opazen trend upadanja (glej priloge J, K, L in M).

Italija prav tako beleži rast v stopnji brezposelnosti, ki se je od leta 2008 v lanskem letu podvojila. V primeru Italije obstaja srednje močna povezanost med BDP in iregularnimi migracijami. Pri stopnji brezposelnosti obstaja zanemarljiva pozitivna povezanost do iregularnih migracij po nacionalnih italijanskih podatkih. V primeru podatkov agencije Frontex o iregularnih prehodih meja na centralno mediteranski poti pa obstaja šibka pozitivna povezanost, kar nakazuje na dejstvo, da zmanjšane zaposlitvene priložnosti niso razlog za upad iregularnih migracij. Le-te so v letu 2011 in 2013 močno narasle, predvsem zaradi nemirov, vojn in revščine v afriških in azijskih državah. Tudi na primeru Italije ugotavljam, da na tokove iregularnih migracij ne vplivajo ekonomski

⁶ V primeru *Hirsi Jamaa in drugi vs. Italija* je šlo za skupino eritrejskih in somalijskih iregularnih migrantov, ki so iz Libije bežali v Italijo. Italijanska policija jih je na poti prestregla in jih brez posamezne obravnave vrnila nazaj v Libijo. Evropsko sodišče za človekove pravice je nato Italijo obsodilo zaradi kršitev konvencijskih določb, kot so prepoved mučenja, prepoved kolektivnega izгона tujcev in pravica do učinkovitega pravnega sredstva (Ribičič 2013).

dejavniki v sprejemni državi, temveč so povezani predvsem z neekonomskimi dejavniki, kot so vojne in nemiri v izvorni državi, ki migrante prisilijo v iregularna prečkanja meja.

5.1.3 Iregularne migracije v Grčiji

Grčija zaradi svojega geografskega položaja predstavlja pomembno vstopno točko iregularnih migrantov v EU. V veliki večini grške kopenske meje iregularno prečkajo albanski migranti, ki v Grčiji iščejo predvsem sezonska dela. Zelo obremenjene so tudi kopenske in morske meje med Grčijo in Turčijo, kjer iregularni migranti iz Azije preko Turčije vstopajo v Grčijo preko Egejskega morja na grške otoke ali preko mejne reke Evros, po kateri skoraj v celoti poteka grško-turška kopenska meja. V Grčijo potuje tudi vedno več iregularnih migrantov iz Afrike, ki zaradi bilateralnih sporazumov in blokiranem dostopu v EU ne morejo več dostopati po centralni in zahodni mediteranski poti. Sedaj se usmerjajo na Sredozemsko morje do grških otokov in na zračne linije do Turčije. Po podatkih agencije Frontex (2011, 15) veliko afriških državljanov s poceni leti prispe na turška letališča, kjer si priskrbijo lahko dostopne vizume.

Tabela 5.4: Iregularni prehodi meja, število brezposelnih in BDP na prebivalca v Grčiji

	2009	2010	2011	2012	2013
Podatki agencije Frontex	39975	55688	57025	37224	24799
za zahodno mediteransko pot:					
Kopenske meje	11127	49513	55558	32854	12968
Morske meje	28848	6175	1467	4370	11831
Podatki grške policije					
(iregularen vstop in bivanje):					
Št. brezposelnosti (%)	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5
BDP na prebivalca (\$)	28695	26380	26061	22395	21910

Vir: Frontex (2011a, 15); (2012, 14); (2013, 21); (2014a, 31); Elliniki Astynomia – Hellenic Police (2008); (2009); (2010); (2011); (2012); (2013); (2014); Eurostat (2014f); Svetovna banka (2014).

Kot posledica zmanjšane pritoka iregularnih migrantov v Italijo in Španijo se je v Grčiji njihovo število povečevalo do leta 2010. V letu 2008 so iregularni prehodi meja v Grčiji predstavljali 50 %, v letu 2009 75 %, leta 2010 pa kar 90 % vseh iregularnih prehodov v EU % (Frontex 2010a, 12; Becatoros 2010). V letu 2009 se je število iregularnih migracij povečalo za 40 %. Število afganistanskih državljanov je sicer upadlo, kar je posledica manjših zaposlitvenih priložnosti v Veliki Britaniji, ki je ciljna država za večino afganistanskih iregularnih migrantov, ter poostrelega mejnega nadzora na grških mejah. Medtem pa je močno narastlo število palestinskih državljanov, domnevno zaradi nestabilnosti v regiji in pojava lažnih dokumentov. Agencija Frontex navaja, da je zelo razširjen pojav ponarejevanja dokumentov afriških in azijskih državljanov, ki se izdajajo za Somalijce oziroma Palestince (Frontex 2010a, 15). V letu 2010 se je število iregularnih prestopov meja zopet zvišalo za 40 %, predvsem na grško-turški kopenski meji. Razlog za tako velik porast je bil v pomanjkljivi kontroli na mejni reki Evros, večina iregularnih migrantov pa je prihajala iz Afganistana, Iraka in severne Afrike, ki so bili namenjeni v druge države članice EU. Grčija je v letu 2010 postala glavna ciljna država iregularnih migrantov, Turčija pa najbolj tranzitna. Za primerjavo je bilo na grško-turški meji zaznanih 47.706 iregularnih prehodov, medtem ko je prejšnji vrh pri zaznavanju takšnih prehodov meja obsegal 30.000 primerov na Kanarskih otokih v letu 2006 in 31.300 primerov na Lampedusi v letu 2008 (Frontex 2011a, 14). Število albanskih iregularnih migrantov se je v tem letu nekoliko zmanjšalo, predvsem zaradi manjšega povpraševanja po albanskih delavcih v Grčiji zaradi posledic krize (Frontex 2011a, 18). Dogodki na grško-turški kopenski meji so pripeljali do ustanovitve Skupine za hitro posredovanje v novembru 2010, ki je bila zelo uspešna (Frontex 2011a, 16). Leta 2011 se je število iregularnih prehodov grških meja nekoliko povečalo, predvsem število pakistanskih državljanov na kopenskih mejah. Iregularni prestopi meje med Grčijo in Albanijo so se zaradi liberalizacije vizumov zmanjšali za 85 % (Frontex 2012, 4). Zaradi velikega števila iregularnih prehodov so avgusta 2012 grške oblasti okrepile kopenske kontrole na meji s Turčijo ter iregularne prehode na tem območju zmanjšale za 40 %. Poleg tega so število močno zmanjšale tudi skupne operacije agencije Frontex ter sodelovanje s turškimi mejnimi oblastmi. Posledično so se nekoliko povečali iregularni prehodi na meji med Bolgarijo in Turčijo ter v Egejskem morju (Frontex 2013, 23). V letu 2013 so se iregularni prestopi meja zmanjšali za 30 %. Opazno je bilo zmanjšanje na kopenskih mejah za 60 %, na morskih mejah pa povečanje za 170 %, kar je posledica predvsem iregularnih prestopov meja

sirijskih državljanov, saj so se povečali za 500 % (Frontex 2014a, 31). Zaradi nemirov v Siriji so se letos v prvih štirih mesecih iregularni prestopi meja povečali za 142 % (The Economist 2014).

Kot prikazuje tabela 5.4, se je po podatkih agencije Frontex število iregularnih prehodov meja na vzhodni mediteranski poti povečevalo do leta 2011, ko je doseglo vrh, nato pa postopno upadalo. Po podatkih grške policije, ki pod iregularne migrante prišteva tako tiste, ki iregularno prestopijo meje, kot tudi migrante, ki v državi bivajo iregularno, je slika nekoliko drugačna. Njihovi podatki kažejo trend upadanja od leta 2008 naprej, pri čemer se je število iregularnih migracij v letu 2013 zmanjšalo za 70 % v primerjavi z letom 2008. Po podatkih Frontexa je znižanje približno 40 %.

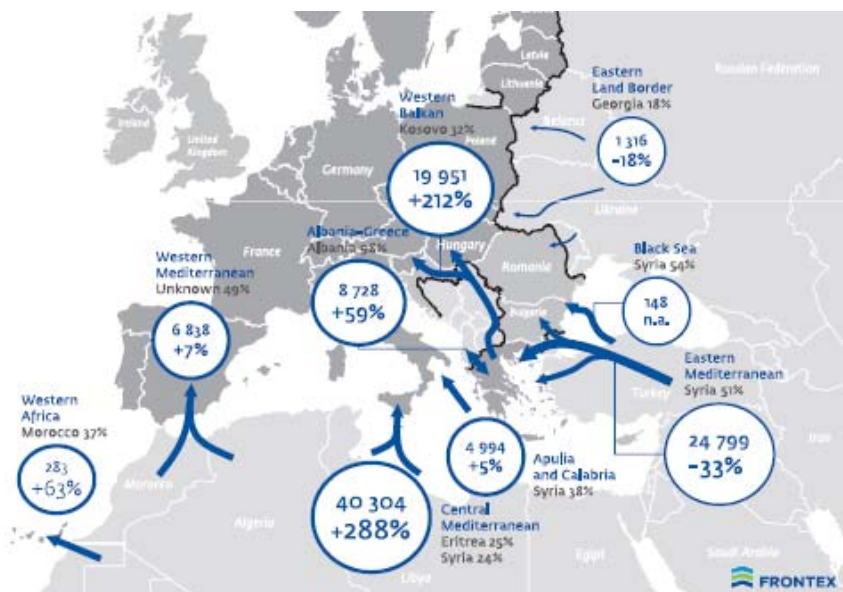
Večino ujetih albanskih iregularnih migrantov vrnejo nazaj v Albanijo na podlagi bilateralnega sporazuma med državama, a se ti hitro zopet poskušajo vrniti v Grčijo, kjer jih čaka iregularno delo. Od leta 2008 število iregularnih albanskih migrantov v Grčiji upada, predvsem zaradi zmanjšanih zaposlitvenih priložnosti v kmetijskem in turističnem sektorju, ki pogosto zaposlujeta albanske iregularne migrante. Vendar pa je kljub poostreni mejni kontroli učinek na zmanjšanje ponovnih albanskih iregularnih migracij bolj majhen. Relativno enostavno in poceni ponovno prečkanje meje in nekaznovanost zaposlovalcev iregularnih albanskih migrantov sta zelo močna »pull« faktorja albanskih iregularnih migrantov (Frontex 2010a, 17).

Od leta 2008 do 2011 je število iregularnih migracij v Grčiji naraščalo, v letih 2012 in 2013 pa upadalo. Razloge je mogoče najti v hudi gospodarski in zaposlitveni krizi, ki pestita Grčijo, ter v okrepljenem mejnem nadzoru. Iregularni prehodi mejne reke Evros so se – tudi s pomočjo zidu, ki so ga zgradili ob reki Evros – po podatkih grške policije v letu 2013 zmanjšali za 96 % v primerjavi z letom 2012 (Elliniki Astynomia 2014a). Vendar pa je zaradi Dublinske uredbe, ki navaja, da mora prošnjo za azil obravnavati država, kjer je iregularni migrant prvič vstopil v EU, Grčija postala epicenter iregularnih migrantov. Velik problem v Grčiji predstavlja tudi zaposlovanje iregularnih migrantov, predvsem v sektorjih, kot so gradbeništvo, turizem in kmetijstvo. Grčija za veliko iregularnih migrantov predstavlja tranzitno državo, preko katere si skozi zahodni Balkan ali po morju v Italijo utirajo pot v druge države članice EU, kot so Velika Britanija, Francija in Nemčija (Frontex 2010a, 16).

Število prošenj za azil v Grčiji je v upadu, in sicer je od leta 2008 do 2013 upadlo za 57 %. Postopno se je zmanjševalo tudi število odkritih iregularno živečih državljanov tretjih držav in število njihovih vrnitev. Se je pa povečalo število zavrženih državljanov tretjih držav, kar je mogoče pripisati strožjim mejnim kontrolam na grških mejah.

Grčija ima poleg Španije najvišjo stopnjo brezposelnosti v EU. V letu 2008 je znašala 7,7 %, leta 2013 pa kar 27,3 % (tabela 5.4). Na primeru Grčije obstaja zelo močna pozitivna povezanost med BDP in iregularnimi migracijami in zelo močna negativna povezanost med stopnjo brezposelnosti in številom odkritih iregularnih migracij po podatkih grške policije. Glede na podatke agencije Frontex, obstaja srednje močna pozitivna povezanost med BDP in iregularnimi prehodi meja in srednje močna negativna povezanost med stopnjo brezposelnosti in iregularnimi prečkanji meja. Za Grčijo lahko rečemo, da sta zmanjšanje zaposlitvenih priložnosti, skupaj z okrepljenimi mejnimi nadzori v Grčiji, vplivala na zmanjšanje iregularnih migracij ter usmerjenost iregularnih migrantov v druge države EU, predvsem v zadnjih dveh letih. Glede na ekonomske teorije Grčija potrjuje tako mikro in makro neoekonomske teorije, kot tudi teorijo o dvojnem trgu dela, saj se z višanjem brezposelnosti in nižanjem BDP zmanjšujejo tudi tokovi iregularnih migracij v Grčijo. Vendar pa ekonomski dejavniki niso edini vzrok za zmanjšanje, saj je manjši tok iregularnih migracij posledica tudi okrepljenih mejnih nadzorov in operacij agencije Frontex.

Slika 5.3: Prikaz iregularnih prehodov meja v letu 2013 s spremembo iz leta 2012 (%)

Vir: Frontex (2014a, 33).

6 IREGULARNO TIHOTAPLJENJE MIGRANTOV V EU

V zadnjem času smo pogosto priča tragičnim nesrečam čolnov, polnih migrantov, ki v upanju na boljše življenje tvegajo nevarno pot. Relativno visok delež iregularnih migracij je ustvaril ugodne pogoje za razvoj organiziranih kriminalnih združb, ki skrbijo za tihotapljenje migrantov (Frontex 2012). Z zapiranjem meja EU legalnim migracijam se je povečalo povpraševanje po pomoči tihotapcev (UNODC 2011), in pričakovati je, da se bo z izboljšanjem ekonomskih razmer, manjšo brezposelnostjo v EU in nenehnimi nemiri v svetu naval še povečal. Pomoč pri iregularnih prestopih so najpogosteje zaznali v državah z najvišjim številom iregularnih migrantov, in sicer v Španiji, Italiji in Grčiji (Frontex 2010a).

V konvenciji o Europolu iregularno tihotapljenje migrantov zajema *»dejavnosti, s katerimi se namerno za finančni dobiček omogoči vstop v, bivanje ali zaposlitev na ozemlju držav članic Evropske unije, v nasprotju s pravili in pogoji, ki veljajo v državah članicah«* (Konvencija o Europolu 2009). Iregularno tihotapljenje migrantov vključuje tudi ponarejanje dokumentov in je pogosto povezano še z drugimi kriminalnimi dejanji. Tihotapljenje postaja vedno bolj sofisticirano, in se razvija v profesionalna omrežja, saj je za prečkanje meja vedno bolj potrebno strokovno znanje (The Global Initiative 2014). Salt in Stein (v UNODC 2011, 7–8) tihotapljenje označita kot *»migracijski posek«* (*»migration business«*), ki ga sestavlja sistem institucionaliziranih omrežij z namenom profita. Razdeljen je na tri dele, in sicer na mobilizacijo in rekrutacijo migrantov, selitev ter integracijo na trgu dela v sprejemni državi. Herman (v UNODC 2011, 11) poleg ekonomskega vidika poudarja tudi pomen neekonomskih dejavnikov v migracijskem procesu, kot je na primer socialni kapital, ki ga opredeljuje teorija omrežij. Pri tem igra družina in prijatelji pomembno vlogo tako pri odločitvi za migracije kot integraciji v novem okolju. Omrežja tihotapcev in družine se dopolnjujeta, saj prva skrbijo za njihov prihod in pomoč pri (neformalni) zaposlitvi, druga pa migrantom pomagajo pri nastanitvi. Teorija omrežij za razliko od *»migracijskega posla«* migranta smatra kot akterja v procesu migracij in ne kot objekt (UNODC 2011, 11).

Transnacionalne kriminalne združbe organizirajo mednarodne poti in nevarna prečkanja meja v zameno za visoka plačila. Poznamo tri vrste tihotapljenja migrantov, in sicer ad hoc tihotapljenje, tihotapljenje s ponarejenimi dokumenti in predhodno organizirano fazno tihotapljenje. Pri ad hoc tihotapljenju posamezniki potujejo sami in le občasno uporabljajo pomoč tihotapcev, na primer pri prečkanju meja. Migranti, ki imajo dovolj finančnih sredstev, se poslužujejo nakupa ponarejenih dokumentov in vizumov ali pa se s pomočjo tihotapcev, ki organizirajo celotno pot odpravijo proti ciljni državi (The Global Initiative 2014, 2). Pot iz Afrike do Evrope navadno stane več tisoč dolarjev in lahko traja več let, da migranti z vmesnim delom postopno zaslužijo denar za nadaljevanje poti. Osas (v The Global Initiative 2014, 8) v svoji zgodbi opisuje pot iz Benina do Libije, kjer je za pot porabil 300 dolarjev. Ko je prispel v Libijo, mu je zmanjkalo denarja in je kot gradbeni delavec služil eno leto, da je privarčeval 800 dolarjev, ki jih je plačal tihotapcem za nadaljevanje morske poti do Italije.

Severno afriške države in Turčija so postale vezni člen iregularnih migracij iz Afrike, Bližnjega vzhoda in Azije v EU ter postale privlačne za kriminalna združenja, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem migrantov. Tudi omrežja, ki so se ukvarjala s preprodajo drog, se vse bolj preusmerjajo v tihotapljenje ljudi, saj je pri tem manjše tveganje, manjše kazni in večji dobiček (Medica 2007, 126). Tihotapljenje iregularnih migrantov je postalo dobičkonosno opravilo, strošek poti pa je odvisen od oddaljenosti in zahtevnosti poti, stopnje institucionalne kontrole poti in odziva sprejemne države na migrantov prihod. Navadno stane pot iz Libije do Italije okoli 3.000 €, ki jo migranti plačajo v dveh obrokih. Prvi del plačajo libijskim tihotapcem ob odhodu, drugi del pa družina nakaže, ko se potovanje uspešno zaključi (The Global Initiative 2014, 10). Tako imenovan »polni paket« za pot iz Nigerije do Evrope stane od 8.000 do 30.000 € in ga po navadi spremljajo obljube o zaposlitvi v sprejemni državi (The Global Initiative 2014, 10). Prečkanje morske poti med Libijo in Lampeduso je zelo nevarno, saj so čolni slabo opremljeni, včasih nimajo dovolj goriva, vozijo pa jih kar migranti sami, ki ne poznajo poti. Tisti, ki je odgovoren za plovbo, je navadno opravičen plačila (The Global Initiative 2014, 12). Pomorska pot iz Mavretanije do Kanarskih otokov naj bi znašala od 700 € do 1.000 € (Stearns 2009), medtem ko naj bi tihotapci za iregularno prečkanje reke Evros računali med 600 € in 1.200 €, za prečkanje nevarne morske meje pa okoli 7.000 € (Alexander 2010). Vse od leta 2010, ko je v Grčiji nastopila huda ekonomska kriza, je moč zaznati trend iregularnih migrantov, ki potujejo iz Grčije, s pomočjo

kriminalnih združenj, preko Balkana in Makedonije v osrednjo Evropo. Najpogosteje tihotapci poskušajo pritihotapiti migrante preko lažnih turističnih agencij in njihovih avtobusov ali s pomočjo tovornjakov.

Hamad, 31-letni sirijski tihotapec, navaja, na kakšne načine poteka tihotapljenje iz Grčije: »Obstajajo štirje načini, kako lahko ljudje iz Grčije potujejo v druge dele Evrope. Najhitrejša in najenostavnejša je pot z letalom. Druga pot je s čolnom iz Grčije do Italije, ki je nevarna, tihotapci pa so dokaj novi v tem poslu in trgujejo z ljudmi. Tretjo pot predstavlja prevoz po kopnem iz Grčije do Italije v tovornjakih, četrto pa prav tako prevoz po kopnem preko Makedonije in Srbije« (Istanbelli 2014).

Zelo razširjeni so tudi ponarejeni potni listi, ki so redko odkriti in na grškem črnem trgu stanejo od 300 € do 500 € (Michaletos 2013). Nekatere države, kot na primer Nemčija, so zaradi tega povečale mejne kontrole znotraj schengenskega območja, posebej na letališčih in letih, ki prihajajo iz Grčije. Preprodaja drog in ponarejanje dokumentov sta v zadnjem času vedno bolj prepleteni, saj pri ujetih ponarejevalcih dokumentov velikokrat najdejo tudi drogo. V porastu je tudi trend lažnih porok, ko državljani EU iregularnim migrantom pomagajo pridobiti dokumente za stalno bivanje. Irekularna plačila znašajo od 3.000 € do 7.000 €. Problem odkrivanja lažnih porok je zelo kompleksen, saj je težko ločiti »prave« in lažne zakone (Michaletos 2013).

Tihotapljenje z migranti je tesno povezano tudi s trgovino z ljudmi, saj tihotapci izkoriščajo ranljivost migrantov in jih pogosto prisilijo v prostitucijo ali druga dela. Razlika med tihotapljenjem migrantov in trgovino z ljudmi je v tem, da migranti pri tihotapljenju prostovoljno sodelujejo pri prevozu, medtem ko žrtve trgovine z ljudmi transportirajo proti njihovi volji. Prav tako je ključni element trgovanja z ljudmi izkoriščanje, medtem ko tihotapci nimajo namena izkoriščati migrantov po njihovem prihodu v sprejemno državo. Kljub temu da gre za dva različna pojavi, je meja med njima pogosto zabrisana, saj lahko migranti prostovoljno poiščejo tihotapsko mrežo, nato pa postanejo žrtve trgovine z ljudmi. Na primer v Italiji naj bi bilo okoli 10.000 nigerijskih prostitutk, ki so bile prisiljene v prostitucijo, da bi lahko odplačale dolg do tihotapcev (The Global Initiative 2014, 16).

Organizirani kriminal v času krize po podatkih Europolu narašča in predstavlja grožnjo državljanom EU in njeni ekonomiji. Organiziran kriminal na področju iregularnih migracij zajema iregularno tihotapljenje migrantov, trgovanje z ljudmi, ponarejanje dokumentov, podkupovanje uradnikov z namenom pridobivanja vize, lažne poroke, zaposlovanje iregularnih migrantov itd. V letu 2006 je EU sprejela *Protokol proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku*, ki dopolnjuje Konvencijo o ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu in si prizadeva za boj proti tihotapljenju migrantov in kooperacijo med državami s pomočjo izmenjavo informacij, sodelovanja na področju usposabljanja in vračanja migrantov (Europa.eu 2011). Vendar se kljub temu tihotapska omrežja povečujejo, saj revščina, konflikti in katastrofe delujejo kot močni »push« faktorji, na drugi strani pa obstoj organiziranih kriminalnih združenj, ki se ukvarjajo z tihotapljenjem migrantov v državi sprejemnici ali tranzitni državi, deluje kot močen »pull« faktor. Kriminalne združbe so zelo dobro organizirane in razčlenjene v manjše skupine, ki iregularnega migranta po korakih pripeljejo do ciljne države. Pogosto so skupine kulturno povezane z iregularnimi migranti, ki jih tihotapijo (Europol 2011, 39). Velika večina držav poroča, da so najpogosteje pri pomoči iregularnim migrantom udeleženi domači državljani, ki le redko sodelujejo pri iregularnem prečkanju meja (Frontex 2010a). Zaradi razčlenjenosti kriminalnih združb je zelo težko odkrivanje glavnih organizatorjev tihotapljenj. Združbe so zelo prilagodljive na spremembe zakonodaje, na povečane mejne kontrole in nove poti prečkanja meja ter zlorablajo legalne migracijske sisteme, kot so na primer študentski in turistični vizumi ter lažne poroke. Povečana je tudi zloraba podjetij na področju tihotapljenja migrantov, kot so na primer potovalne in zaposlitvene agencije, ki jih ustanavljajo za potrebe tihotapljenja. Iregularne migrante uporabljajo tudi za transport drog in v zameno ne zahtevajo plačila za tihotapljenje (Europol 2009, 19). Grozljive so tudi zgodbe iregularnih migrantov, ki jih zaradi pomanjkanja denarja v zameno za organizirano iregularno pot do ciljne države posiljujejo, pretepajo ali drugače mučijo.

Statistične podatke mi je uspelo pridobiti le od agencije Frontex, pri tem pa naj opozorim, da je kriminal na področju iregularnih migracij izjemno težko meriti zaradi njihove »skrite« narave. Podatki nakazujejo na trend upadanja pomoči pri iregularnih prestopih meja, kjer se je njihovo število v letu 2013 v primerjavi z letom 2008 zmanjšalo za 30 % (glej prilogo A). Za določitev obsega pomoči kriminalnih organizacij lahko primerjamo tudi podatke o iregularnih prestopih morskih meja, saj pri

80 % takšnih prestopov sodelujejo tihotapci ali kriminalne združbe, ki migrantom pomagajo pri transportu, ponarejanju dokumentov, podkupovanju uradnikov in nastanitvi (The Global Initiative 2014, 1). Na podlagi dostopnih podatkov, prikazanih v tabeli 6.1, ugotavljam, da so v Italiji kriminalne združbe na področju tihotapljenja migrantov v razcvetu, predvsem v letih 2011, 2013 in 2014, ko se ljudje iz obupa obrnejo nanje. V primeru Grčije naraščajo od leta 2011 naprej, v Španiji pa so iregularni prestopi morskih meja v upadu, z izjemo leta 2011. Če se navežem na teorijo mrež in institucionalno teorijo, ugotavljam, da – kot navaja teorija – obseg iregularnih migracij ni povezan z razliko v višini plač ali stopnjo brezposelnosti v državi, temveč predvsem z neekonomskimi dejavniki, ki zaradi vse večjega povpraševanja po iregularnih prehodih meja spodbujajo razvoj tihotapskih omrežij in institucij, ki obupanim migrantom omogočajo pot v ciljno državo.

Tabela 6.1: Iregularna prečkanja morskih meja

	2009	2010	2011	2012	2013
Centralno mediteranska pot	10236	1662	59002	10379	40304
Morske meje vzhodno mediteranske poti	28848	6175	1467	4370	11831
Morske meje zahodno mediteranske poti	5003	3436	5103	3558	2609

Vir: Frontex (2011a, 15); (2012, 14); (2013, 21); (2014a, 31).

Na problem organiziranega kriminala zaradi okrepljenih mejnih kontrol opozarja tudi povečano število ponarejenih dokumentov. Za razvoj vedno bolj sofisticiranih ponarejenih dokumentov so potrebna določena znanja, ki jih kriminalna združenja ves čas nadgrajujejo. Statistični podatki agencije Frontex o številu ugotovljenih ponarejenih dokumentov kažejo na porast, saj se je v letu 2013 njihovo število povečalo za 24 % v primerjavi z letom 2012. Pri tem so najpogosteje odkrili ponarejene dokumente pri zračnih poteh, nekaj manj pri kopenskih in najmanj pri prečkanju morskih meja (Frontex 2014a, 27). Vendar je pri dostopnih podatkih treba upoštevati dejstvo, da je zaradi vedno boljše tehnologije in boljšega ponarejanja dokumentov ponarejene dokumente vse težje odkriti. Kriminalne združbe so se specializirale v visoko

kakovostne kopije dokumentov, kjer s spremembo imena in fotografije iregularnemu migrantu omogočijo sorazmerno lahek prestop meje. Poleg potnih listov in osebnih izkaznic, pogosto ponarejajo tudi vizume ter dovoljenja za bivanje in delovna dovoljenja (Europol 2009, 23). Najpogosteje so odkriti ponarejeni dokumenti državljanov Somalije, Palestine in Afganistana (Frontex 2010a, 23). Zakonodaja EU ne dopušča deportacije iregularnih migrantov, ki se ne želijo izpovedati o svoji nacionalnosti, in tistih, ki prihajajo iz držav, kjer sta pogosta nasilje in nemir, kot na primer Afganistan in Somalija. Zaradi tega tihotapci iregularnim migrantom svetujejo, naj se izdajajo za državljane Somalije ter se tako izognejo deportaciji (Alexander 2010). Kot se je izkazalo v primeru iregularnih migrantov iz Bangladeša, ki so zaradi krize in velike brezposelnosti migrirali v EU, jim tihotapci z iregularnimi migranti zagotavljajo, da jih v Grčiji čaka veliko zaposlitvenih priložnosti in visoke plače (Frontex 2013, 26).

Kako nevarno je organizirano tihotapljenje migrantov preko morja, dokazuje pričevanje Maamona iz Gaze:

Iz Gaze sem odšel skupaj s sorodniki zaradi pomanjkanja denarja, dela in vojne ... Iz Gaze nam je pomagal Abu Xsalah, ki sem mu plačal 4.000 \$. Poklical sem ga po telefonu in poslal je sodelavca, s katerim smo ponoči z avtomobilom zapustili Gazo. Po dnevu in pol vožnje smo prispeli do obmorskega mesta v Egiptu, kjer smo se z drugimi ljudmi vkrcali na čoln. Na začetku smo videli, kako tihotapci z okoli 20–30 ljudmi polnijo dva manjša čolna ter jih prevažajo do večjega, kjer nas je bilo skupaj okoli 300. Vse je potekalo ponoči. Po kakšnem dnevu in pol je prispel veliko manjši čoln, in ukazali so nam, naj se vkrcamo vanj. Na morju smo bili približno 3 do 4 dni, ko se nam je približal ribiški čoln in nam ukazal, naj se ustavimo. V kapitana so metali kovinske predmete in nas nato zadeli v bok. Ribiška ladja je nato krožila okoli nas in ljudje na njej so se nam posmehovali. Na ladji je bilo okoli 10 ljudi, ki so prihajali iz Egipta, kar nam je potrdil kapitan, preden je umrl. Naš čoln se je čez nekaj sekund potopil in ribiška ladja je odplula stran. V morju smo bili okoli 4 do 5 dni, in ljudje so počasi začeli umirati. Nato nas je opazila francoska ladja in nas sprejela na krov. Preživeli smo le trije. (Dogmouh 2014)

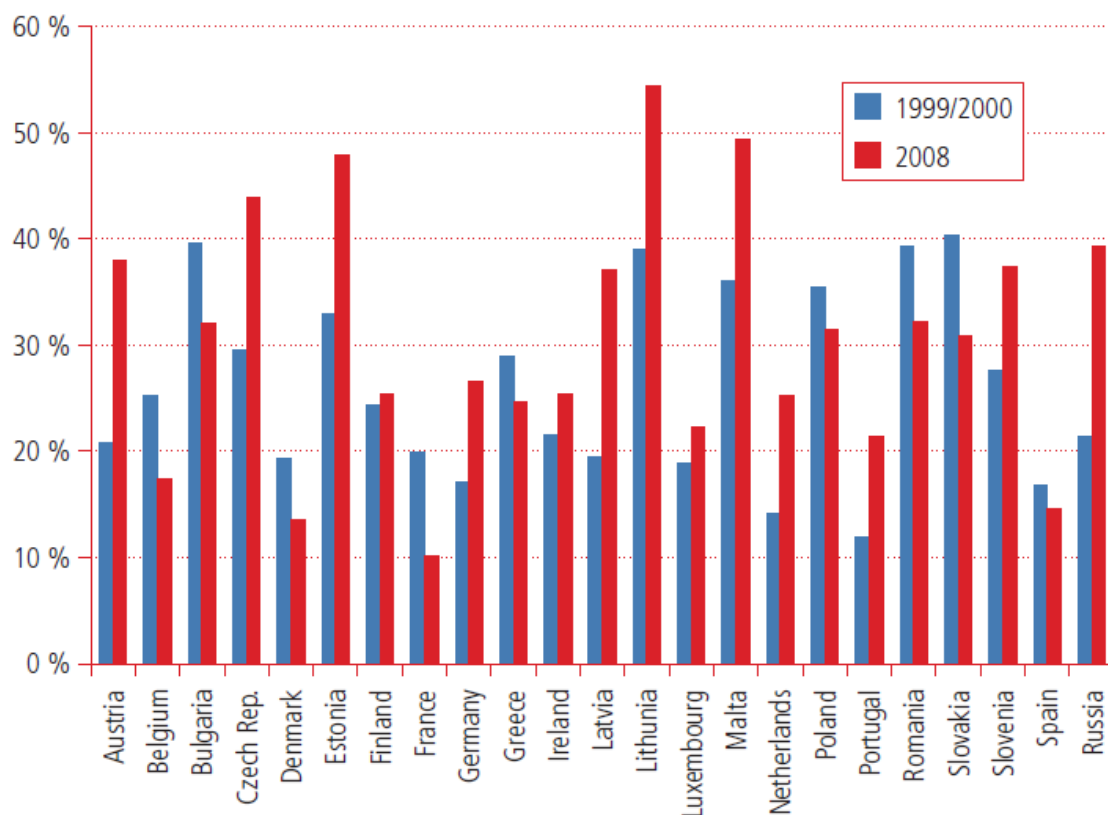
Naj za zaključek poglavja povzamem navedbe Urada Združenih narodov za droge in kriminal (v de Haas 2008, 2), ki tihotapljenje migrantov razume kot »sredstvo za rop in uboj najrevnejših ljudi sveta.« Iregularni migrant so namreč pogosto obupani in zelo ranljivi, ter kot takšni predstavljajo lahko tarčo za tihotapce. Kriminalna omrežja in institucije brezsrčno izkristijo njihov položaj in jim za razmeroma visoko plačilo omogočijo nevarno pot proti boljšemu življenju, kjer so izpostavljeni smrtni nevarnosti. Čeprav tihotapci sami zase pravijo, da ljudem “pomagajo”, je njihov interes izključno ustvarjanje dobička iz brezvodnega položaja iregularnih migrantov.

7 ODNOS DRŽAVLJANOV DO MIGRANTOV

Pri preučevanju iregularnih migracij v času ekonomske krize ne moremo mimo javnega mnenja do migrantov, ki pomembno vpliva na oblikovanje politik. Zaradi ekonomskih in neekonomskih sprememb v zadnjih nekaj letih je prišlo do porasta radikalnih desnih strank. Ekonomska kriza, visoka brezposelnost, zniževanje plač, večja nezaposlenosti domače delovne sile in veliko število (iregularnih) migrantov v času krize je privedlo do strahu domačih delavcev, da migrantska delovna sila zaseda njiva delovna mesta, in do negativnega odnosa do migrantov, ki se kaže v diskriminaciji, konfliktih ter vzponu antimigracijskih gibanj. V zadnjem času mnoge države EU beležijo porast desnoekstremističnih strank. Na primer v Franciji je na predsedniških in parlamentarnih volitvah v letu 2012 stranka Nacionalna fronta, ki jo vodi Marine Le Pen, v prvem krogu prejela 18 % in 14 % glasov. Tudi v drugih zahodnoevropskih državah radikalne desne stranke dosegajo okoli 10 % glasov na nacionalnih ali evropskih volitvah, najmanjšo podporo pa imajo v Nemčiji, Veliki Britaniji in na Švedskem. V vzhodni in centralni Evropi so desnoekstremistične stranke še bolj popularne. Na Madžarskem je na volitvah v letu 2010 stranka Jobbik doživela velik uspeh, saj je prejela 17 % vseh glasov. A kot se je izkazalo v primeru množičnega uboja Andersa Breivika na Norveškem leta 2011, samo rezultati volitev niso dovolj za oris celotne slike ksenofobične in sovražne usmerjenosti v državi (Minkenberg 2013, 9–10).

Desni ekstremizem je politična ideologija, ki se oklepa mita o homogenem narodu in na podlagi kriterijev, kot so etničnost, religija, kultura in spol, določa inkluzivnost oziroma ekskluzivnost v narodni skupnosti (Minkenberg 2013, 11). Migranti v ljudeh pogosto vzbujajo stereotipe in imajo negativno konotacijo, kar s pridom izkoriščajo desnoekstremistične stranke. Kot je razvidno iz slike 7.1, obstaja v Evropi visoka stopnja ksenofobije, saj je v večini držav več kot 20 % ljudi odgovorilo, da si za soseda ne želi Muslimana, migranta ali ljudi druge rase.

Slika 7.1: Ksenofobični odzivi ljudi (%)

Vir: Minkenberg (2013, 16).

Javnomnenjske raziskave razkrivajo, da imajo v državah EU z največ iregularnimi migranti državljani najbolj odklonilen odnos do migrantov. Španija, Italija in Grčija so se v zadnjih 15 letih spremenile iz izrazito emigrantskih v migrantske države. To je privedlo do sprememb migracijske politike, še posebej na področju migrantske delovne sile, ki so v središču pozornosti mnogih držav, spremenilo pa se je tudi javno mnenje (OECD 2010). Podatki kažejo, da si 86 % Grkov in 80 % Italijanov želi manj migrantov v državi, 70 % pa jih meni, da migranti državi predstavljajo breme, saj domačinom jemljejo delovna mesta in porabljajo socialno podporo. Poleg tega okoli 50 % ljudi v Grčiji in Italiji meni, da so migranti odgovorni za kriminal v državi. Tudi v Španiji si 50 % državljanov želi manj migrantov in v njih vidijo breme državi, medtem ko jih 25 % krivi za kriminal (Pew Research Center 2014). Državljanji Grčije in Italije imajo tudi slabo mnenje o vključenosti migrantov v njihovo okolje, saj 70 % Grkov in 52 % Italijanov meni, da so migranti slabo vključeni v novo okolje, medtem ko 59 % Špancev

meni, da so se migranti dobro integrirali v novo okolje (The German Marshall Fund of the United States 2014, 10–11).

Grčija spada med najbolj udarne države na področju iregularnih migracij. Poleg tega je zaradi Dublinske konvencije postala nekakšno središče iregularnih priseljencev, ki v tako imenovani »obljubljene deželi« živijo v revščini in bedi. Z razmahom gospodarske krize so se življenjske razmere v Grčiji zelo poslabšale in močno zvišale stopnjo brezposelnosti. Zavladata je visoka revščina, razmahnil pa se je tudi kriminal. Čeprav Grčija spada med države z najnižjimi stopnjami kriminalitete v EU, se le-ta povečuje. Število ropov konstantno narašča. V letu 2012 se je povečalo za 100 % v primerjavi z letom 2008 (Eurostat 2014b). Kljub temu da je po podatkih grške policije za kriminal odgovornih 50 % migrantov, Grki za porast kriminalitete obtožujejo migrante (Hadjimatheou 2012). Vse skupaj je pripeljalo do porasta rasizma, ksenofobije in skrajnega nacionalizma v Grčiji in vzpona skrajno desne antimigrantske politične stranke Zlata zarja, ki za visoko brezposelnost krivi migrante. Ustanovili so jo člani desnega ekstremističnega tabora leta 1985 ter jo v letu 1994 prvič popeljali na volitve. Stranka je vdana nacističnim načelom ter je prevzela simbol svastike in Hitlerjevega pozdrava. Nagnjena je k nasilnemu delovanju, saj je od njenega kongresa leta 1990 dalje organizirala napadalne akcije. Njeni člani so volontersko sodelovali tudi v pokolu v Srebrenici in nato nasilje usmerili še v domačo državo. Migracije in po mnenju privržencev z njimi povezan porast kriminala sta razvila napetosti med radikalnimi levimi in ekstremističnimi desnimi organizacijami. Nasilje med fašističnimi in antifašističnimi strankami je trajalo od leta 1990 in doseglo vrh leta 1998, ko je podpredsednik stranke napadel in hudo ranil levo usmerjenega študenta. Do leta 2009 je stranka igrala majhno vlogo, nato pa je v času krize izkoristila problematiko iregularnih migrantov, ki je netila socialni konflikt in strah med prebivalci, in se prebila v središče politične arene. Velik uspeh je Zlata zarja dosegla na volitvah v maju leta 2012, ko je v parlamentu dobila 21 sedežev, šest tednov kasneje v ponovljenih volitvah pa 18 poslanskih sedežev. Število glasov stranki se je med parlamentarnimi volitvami v letih 2009 in 2012 povečalo iz 20.000 na 440.000 glasov (Georgiadou 2013, 90). Poleg tega je Zlata zarja na evropskih parlamentarnih volitvah letos zasedla tretje mesto z 9,4 % glasov (Vasilopoulou in Halikiopoulou, 2014). Boštjan Videmšek (2013) navaja, da vodilni v Zlati zarji javno nagovarjajo ljudi k linču priseljencev, mučijo in pretepajo tujce, spodbujajo antisemitizem ter postajajo vedno bolj nasilni. Zato je tako močna podpora stranki zaskrbljujoča.

Vendar uspeh Zlate zarje ni presenetljiv, saj so netolerantna politična retorika, sovražna politika do marginaliziranih skupin, kot so migranti, in nezmožnost uspešnega spopadanja z rasističnim nasiljem v Grčiji ustvarili ugodne pogoje za razcvet Zlate zarje. V času volitev v letu 2012 je med drugim grški premier Antonis Samaras izjavil, da je Grčija postala središče iregularnih migrantov in da morajo mesta vrniti nazaj, saj v njih obstaja veliko bolezní. Šele v zadnjem času je Grčija naredila korak naprej v boju proti nasilju nad migranti in ustanovila posebno policijsko enoto za boj proti rasističnemu nasilju v državi (Cosse 2014).

V Italiji je rasizem prisoten skozi zgodovino države, še posebej v času Mussolinijevega režima (Wikipedia 2014c). Sodobno evropsko desnoekstremistično stranko je predstavljala MSI («Movimento Sociale Italiano»), ki je bila naslednica Mussolinijevega fašizma in se od drugih evropskih desnoekstremističnih strank razlikuje po tem, da je bila ves čas njenega delovanja po vojni prisotna v italijanskem parlamentu. Ustanovljena je bila leta 1946 in je v 50. letih doživela volilni uspeh predvsem zaradi zahtev po vrnitvi Trsta Italiji. Leta 1960 je bila pahnjena v opozicijo, leta 1972 pa se je združila z monarhisti in svojemu imenu dodala še DN – nacionalna desnica – ter v svoje vrste pritegnila ugledne osebnosti (Vidovič 1992). Stranka je delovala do leta 1995, nato pa se je preoblikovala v AN – Nacionalno zavezništvo («*Alleanza Nazionale*»), ki se je v letu 2009 združila z Berlusconijevo stranko Ljudstvo svobode («*Il Popolo della Libertà*»). Stranka je bila skupaj s Severno ligo («*Lega Nord*») in stranko Naprej Italija («*Forza Italia*») s strani leveice označena za »fašizem novega tisočletja«, ki predstavlja grožnjo demokraciji in odseva ksenofobični rasizem (Chiarini 2013, 105). Severna liga je bila ustanovljena leta 1991 in se je zavzemala za neodvisnost pokrajin na severu Italije. Za stranko je značilna močna antimigracijska in ksenofobična drža, a stranka v zadnjem času nima več veliko moči (Bizzotto in drugi 2014). Na parlamentarnih volitvah v letu 2008 je prejela 8,3 %, leta 2013 pa le 4 % glasov. Nacionalistično stranko Naprej Italija je ustanovil Silvio Berlusconi leta 1994 in je delovala do leta 2009, nato pa se je preoblikovala v Ljudstvo svobode (Wikipedia 2014b). Tudi ta stranka izgublja volilno podporo, saj je v letu 2013 v parlamentu dobila le 97 sedežev (21,6 %) v primerjavi z 272 poslanskimi sedeži (37,4 %) v letu 2008 (Alvarez-Rivera 2014). Kako močna je rasistična politična retorika v Italiji, nakazuje primer v letu 2013 imenovane temnopolte ministrice Cecile Kyenge, ki je bila deležna

številnih opazk, med drugim jo je član Severne lige primerjal z »orangutanom« (Mezzofiore 2013). Čeprav podpora omenjenim strankam upada, je v Italiji velika večina ljudi zaskrbljenih glede iregularnih migracij (Pew Research Center 2014).

Za razliko od drugih evropskih držav v Španiji kljub gospodarski krizi, hudi brezposelnosti in močnim migracijam podpora desnoekstremističnim strankam ni tako močna. Razloge je mogoče iskati v odprtosti španskega naroda, predanosti integraciji migrantov in promigrantski politični kulturi, ki migrante razume kot del družbe, ki je pripomogel h gospodarskemu razvoju in je upravičen do enakih pravic kot drugi člani družbe. V Španijo je migrirala predvsem mlada populacija delovnih migrantov, ki ni porabljala veliko javnih storitev, kot so zdravstvo, socialni prispevki in pokojnine, ter je pomembno prispevala k rasti BDP. Prav tako migracije niso razumljene kot grožnja nacionalni identiteti v Španiji. Na podlagi javnega mnenja večina Špancev podpira širitev socialnih in političnih pravic ter javnih storitev, kot sta zdravstvo in izobraževanje za migrante (Martinez in Coma ter Duval-Hernandez v Arango 2013, 11). Z razcvetom iregularnih migracij na Kanarskih otokih v letu 2006 so se pojavile javne polemike o migrantski problematiki, vendar v Španiji ni prišlo do vzpona ksenofobičnih in antimigrantskih strank na nacionalni ali regionalni ravni, z izjemo zelo majhne katalonske stranke *Platforma de Catalunya*, ki ji ni uspel preboj v parlament (Arango 2013). Edina desnoekstremistična stranka, ki ji je uspel preboj v parlament po smrti diktatorja Francisca Franca, je bila stranka *Fuerza Nueva*, ki je v letu 1979 dobila en sedež v parlamentu. Konec prejšnjega stoletja so se začele razvijati desnoekstremistična gibanja, od desnih populistov, neonacistov do nacionalističnih revolucionarnih strank. Ena od novejših antimigracijskih strank je *Movimiento Social Republicano*, ki vključuje neonacistične elemente in na volitvah podpira desno populistično stranko *Espana 2000* in *Frente Nacional*. V letu 2002 je prišlo do ustanovitve omenjene stranke *Platforma de Catalunya*, ki ji je uspelo dobiti 17 sedežev na lokalnih volitvah v letu 2007, a ji ni uspel preboj v parlament na volitvah v letu 2011, kjer je dobila 0,25 % glasov. Poleg političnih strank naj bi po ocenah v Španiji obstajajo okoli 70 desnoekstremističnih skupin, od skinheadov do nogometnih navijaških skupin, ki so letno odgovorne za okoli 4.000 sovražnih kriminalnih dejanj. Čeprav je na nacionalni ravni 0,25-odstotna podpora desnoekstremistični stranki izjemno majhna, ni zanemarljiv obstoj sovražnega kriminala različnih skupin prebivalcev, ki je v porastu (Büttner 2011).

Če povzamemo, je v Grčiji najizrazitejša antimigracijska drža. Po podatkih Eurostata je v Atenah približno polovica prebivalcev mnenja, da prisotnost tujcev v mestu ni dobra. Evropska mreža proti rasizmu navaja, da je v Grčiji, Italiji in na Malti ksenofobija posledica ekonomske krize, velikega števila prosilcev za azil, restriktivne migracijske politike in negativnih političnih medijskih razprav o migrantih (Mekina 2014). Z vidika zastopanosti antimigracijskih strank predstavlja Španija korak naprej k bolj odprtemu in migrantom prijaznemu okolju, a je kljub temu treba upoštevati obstoj mnogih ksenofobičnih in rasističnih gibanj.

8 ZAKLJUČEK

Evropska migracijska politika je pomembno vplivala na mejne kontrole in iregularne migracije ter na politične spremembe južnoevropskih držav, kot so Španija, Italija in Grčija (Boswell in Geddes 2011). Njen glavni fokus na področju iregularnih migracij je na zunanjih mejah in partnerstvu s tretjimi državami, njena pomembna vloga pa se kaže skozi zakonodajo, financiranje, kooperacijo in koordinacijo implementacije s pomočjo direktiv in agencije Frontex. Vendar kljub prenosu migracijske politike na nadnacionalno raven države še vedno ostajajo ključni akterji na področju migracij. Posegi v migracijske tokove so se v primeru Španije in Grčije izkazali kot uspešni. S pomočjo podpisov sporazumov o boju proti iregularnim migracijam, vrnitvi migrantov v izvorne države in skupnimi patruljami na mejah se njihovo število zmanjšuje. Po drugi strani pa lahko strožji mejni nadzori iregularne migracije tudi razpršijo, kot se je na primer zgodilo v letu 2012, ko je število iregularnih migrantov na grško-turški kopenski meji zaradi okrepljenih mejnih kontrol in skupnih operacij agencije Frontex močno upadlo, po drugi strani pa je število iregularnih migracij med Turčijo in Grčijo v Egejskem morju naraslo za 912 %, povečalo pa se je tudi število iregularnih migracij na meji med Bolgarijo in Turčijo. A na splošno je bil dosežen uspeh, saj se je skupno število iregularnih migracij v Grčiji zmanjšalo.

Analiza podatkov na ravni EU je pokazala, da se je število iregularnih prehodov meja in število oseb tretjih držav, ki v EU bivajo iregularno, v letih od 2008 do 2013 zmanjšalo. Zmanjšanje iregularnih migracij je bilo posledica predvsem večjega nadzora meja, predvsem med zahodno Afriko in Kanarskimi otoki, med Libijo in Lampeduso ter v zadnjem času med Grčijo in Turčijo ter bilateralnih sporazumov med državami. Da ekonomski dejavniki, kot so razlika v višini dohodka in stopnja brezposelnosti, niso nujni vzrok iregularnih migracij, dokazuje trend zvišanja v letih 2011, 2013 in 2014, ko so na povečanje vplivali predvsem neekonomski dejavniki, kot so vojne in nemiri. Leto 2011 je bilo pomembno leto na področju migracij v EU, saj je arabska pomlad povečala pritisk iregularnih migrantov na zunanje meje EU. V letu 2013 in 2014 pa so se predvsem zaradi nemirov v Siriji povečali iregularni prestopi meja sirijskih državljanov. Število iregularnih migracij se močno razlikuje med posameznimi državami članicami

EU, vsem pa je skupno povečanje pritiska iregularnih migrantov v letu 2011. Italija je beležila trend upadanja do leta 2010, nato pa so se iregularni prestopi meja zopet močno zvišali v letu 2011 in 2013. Tudi v Španiji je mogoče zaznati trend upadanja, z izjemo leta 2011. Po podatkih agencije Frontex je v Grčiji mogoče opaziti trend zviševanja do leta 2011 in znižanje v zadnjih dveh letih.

S pomočjo prve hipoteze, po kateri naj bi se z nižanjem razlik v plačah oz. zniževanjem BDP na prebivalca zmanjševali tudi pritiski iregularnih migrantov v času krize v Španiji, Italiji in Grčiji, sem ugotavljala vpliv razlike v plačah na iregularne migracije, kot ga predpostavlja neoklasična ekonomska teorija. Ugotavljam, da v vseh treh analiziranih državah obstaja pozitivna povezanost med BDP in iregularnimi migracijami. V Grčiji je opazna zelo močna povezava, saj s padanjem BDP na prebivalca upadajo tudi iregularne migracije. Tudi v Španiji in Italiji je povezanost srednje močna, kjer je BDP na prebivalca v upadu, a se je, tako kot tokovi iregularnih migracij, nekoliko povečal v letih 2011 in 2013. Prvo hipotezo zato lahko na podlagi statističnih podatkov sicer potrdim, saj ima BDP na prebivalca v vseh treh analiziranih državah pozitiven učinek na tokove iregularnih migracij v času krize. Vendar je pri tem vprašljivo, da so se tokovi iregularnih migracij zmanjšali ravno zaradi upada razlike v plačah v ciljnih državah, predvsem zaradi dejstva, da je padeč iregularnih vstopov navadno sledil okrepitevi mejnih kontrol in bilateralnim sporazumom ter da je njihovo povišanje v letu 2011 in 2013 sovpadalo z začetkom arabske pomladi in nemirov v Siriji.

Pri drugi hipotezi, ki pravi, da ima stopnja brezposelnosti negativen učinek na tokove iregularnih migracij, podatki niso enotni in povezave niso tako izrazite. V celoti lahko hipotezo potrdim le v primeru Grčije, kjer je višja stopnja brezposelnosti povezana z manjšimi tokovi iregularnih migrantov. Predvsem se je zmanjšalo število albanskih iregularnih delavcev zaradi manjšega povpraševanja po sezonskem delu, ki je bil njihov glavni »pull« faktor. Vendar pa ekonomski dejavniki niso edini vzrok za zmanjšanje tokov iregularnih migrantov. Za Grčijo lahko rečemo, da je zvišanje brezposelnosti skupaj z okrepljenimi mejnimi nadzori in operacijami agencije Frontex vplivalo na zmanjšanje iregularnih migracij ter usmerjenost iregularnih migrantov v druge države EU predvsem v zadnjih dveh letih. V primeru Španije lahko drugo hipotezo potrdim v primeru nacionalnih statističnih podatkov o tokovih iregularnih migracij, kjer obstaja

zelo močna negativna povezanost med stopnjo brezposelnosti in iregularnimi prestopi meja. Pri povezanosti stopnje brezposelnosti z iregularnimi migracijami po podatkih agencije Frontex pa je povezanost rahlo pozitivna. Torej višja stopnja brezposelnosti ne vpliva na zmanjšanje tokov iregularnih migrantov. Tudi na primeru Španije tokovi iregularnih prehodov meja upadajo kot posledica okrepljenih mejnih kontrol. V primeru Italije lahko drugo hipotezo v celoti zavrnem, saj pojava nista povezana. Ne glede na konstanten padec stopnje brezposelnosti se v Italiji povečujejo pritiski iregularnih migrantov, predvsem zaradi nemirov v svetu.

S pomočjo tretje hipoteze sem ugotavljala vpliv neekonomskih dejavnikov na povišanja tokov iregularnih migracij v zadnjem času. Hipotezo lahko potrdim na ravni EU in v primeru Španije in Italije, saj povečan pritisk iregularnih migrantov na zunanje meje EU sovpada z začetkom arabske pomladi in nemirov v Siriji ter povečanimi prošnjami za azil. Iz podatkov lahko sklepamo, da na tokove iregularnih migrantov vplivajo tudi drugi, neekonomski dejavniki, kot so vojne, politični nemiri in revščina kot močni »push« faktorji iregularnih migrantov iz afriških in azijskih držav. Predvidevam tudi, da obstaja velika verjetnost, da na tokove vplivajo tudi migracijska omrežja in institucije, kot so na primer organizacije, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem migrantov. Četudi se zmanjšajo zaposlitvene priložnosti in mezde v sprejemni državi, se iregularne migracije nadaljujejo, saj jih spodbujajo migracijska omrežja in institucije. Zaključim lahko, da po dostopnih podatkih samo ekonomski dejavniki ne morejo razložiti nihanja tokov iregularnih migracij, saj se le-ti zaradi nemirov v svetu ne glede na ekonomske razmere v sprejemnih državah v zadnjem letu zopet povečujejo. Zato sklepam, da na tokove bolj verjetno vplivajo neekonomski dejavniki.

Na podlagi podatkov o legalnih migracijah ugotavljam, da je v vseh treh analiziranih državah možno opaziti trend upadanja od leta 2008, kar bi lahko pomenilo, da se države zaradi gospodarske krize in posledične krize zaposlovanja postajajo vedno manj privlačne za migrante. Vendar, kot sem omenila, tega ne moremo trditi za iregularne migracije, kjer so nihanja povezana še z drugimi, neekonomskimi dejavniki.

Če se navežem na teorijo, ki sem jo omenila na začetku diplomskega dela, Ravensteinova teorija in neoklasične ekonomske teorije zagovarjajo tezo, da na migracije najbolj vplivajo ekonomski dejavniki, kot sta višji dohodki in višja stopnja

zaposlenosti ter da do migracij ne pride v primeru odsotnosti razlik. Do procesa migracij torej pride takrat, ko so koristi migracij večje od stroškov, ki jih za iregularne migrante predstavljajo omejena sredstva za financiranje poti, verjetnost zavrnitve ter neuspešnost pri iskanju zaposlitve v državi članici. Vendar v primeru Italije ugotavljam, da se kljub povečevanju stroškov migracij in zmanjševanju koristi, ki jih predstavlja zaposlitev, vedno več migrantov vseeno odloči za iregularne prestopne meja, saj nanje močno vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so nemiri in revščina. Iregularne migracije torej obstajajo ne glede na slabšanje gospodarskih razmer v EU. V primeru Španije in Grčije pa je padec iregularnih migracij predvsem posledica poostrenih mejnih kontrol in bilateralnih sporazumov. Po teoriji o dvojnem trgu dela razlika v višini plač ni nujen razlog za migracije, kar se je izkazalo tudi v primeru treh analiziranih držav, a predpostavlja, da se ljudje selijo zaradi potrebe sprejemnih držav po tuji delovni sili. Migracije namreč prispevajo h razvoju, zato države potrebujejo iregularno delovno silo, ki je precej cenejša, poleg tega pa se prebivalstvo evropskih držav stara in primanjkuje mlade delovne sile. Sredozemske države so v osemdesetih letih prejšnjega stoletja migrantom omogočale legalno priseljevanje, ki jim je sledilo iregularno zaposlovanje. Na primer v Franciji so tretjino avtocest zgradili iregularni migranti, ki so še vedno močno prisotni v avtomobilski industriji, vendar tega nihče ne prizna javno (Bade v Medica 2007, 125). A kot ugotavljam, je v času krize brezposelnost, predvsem tuje delovne sile, zelo visoka, iregularne migracije na primer v Italiji pa močno naraščajo. Zato bi lahko povečanje števila iregularnih migracij v določenih obdobjih razložili z institucionalno teorijo in teorijo mrež, ki pravita, da so z vzpostavitvijo omrežij in institucij migracije vse manj odvisne od ekonomskih dejavnikov migracij. Vprašanje sicer obstaja, kako dobro so v Evropi prepletene omrežja afriških in azijskih iregularnih migrantov, lahko pa povečanje povežemo z omrežji kriminalnih združb in institucij. Glede na povečano število odkritih iregularnih prestopov morskih meja in povečanega pojava ponarejanja dokumentov lahko predvidevamo, da so kriminalne organizacije v razcvetu in da se bodo tokovi iregularnih migrantov še naprej nadaljevali, saj revščina, diskriminacija in konflikti v izvornih državah, silijo ljudi v iskanje boljše možnosti v Evropi, pri čemer iščejo pomoč tihotapcev. Kot predpostavlja teorija mrež in institucionalna teorija, države zelo težko vplivajo na zmanjševanje vpliva, ki ga imajo omrežja in institucije, saj je boj proti organiziranemu kriminalu na področju iregularnih migracij izjemno zahteven, saj je težko odkriti in določiti poti, ki jih ubirajo iregularni migranti.

Kljub temu, da iregularni migranti ne gledajo na EU kot deželo, kjer bodo povečali svoj dohodek, temveč kot kraj je več prostora za spoštovanje človekovih pravic, je realnost pogosto drugačna, kot jim obljublja tihotapska omrežja in slika o Evropi kot kraju, kjer se cedita med in mleko se hitro razblini. Iregularni migranti, ki jim uspe preboj v EU pogosto ne najdejo zaposlitve oziroma pri zaposlovanju prihaja do izkoriščanja in slabih delovnih pogojev ali pa na svojo usodo čakajo v prenatrpanih centrih za iregularne migrante.

Medtem ko lahko beležimo približno statistiko iregularnih prehodov, pa ne moremo vedeti, koliko ljudem nevarno potovanje v iskanju sreče nikoli ni uspelo. Prečkanje morskih meja EU je med najbolj nevarnimi potmi na svetu, saj je verjetnost, da migranti umrejo na morju konstantno nad 3 % in se iz leta v leto zvišuje. Visoka smrtnost bi lahko bila posledica okrepljenega mejnega nadzora, spremenjenih in nevarnejših poti, ki se jih poslužujejo iregularni migranti (De Bruycker 2013). Po navedbah Mednarodne organizacije za migracije, je v prvih devetih mesecih letošnjega leta na morju po svetu umrlo že 4.077 migrantov, od tega 75 % ravno na Mediteranskem morju (McDonald-Gibson 2014). K temu pripomorejo tudi vedno bolj razširjena omrežja in institucije tihotapljenja iregularnih migrantov.

Pri pisanju diplomskega dela sem naletela na številne omejitve, predvsem glede zanesljivosti podatkov in zaradi »skrite« narave iregularnih prehodov meja, ki jih je izjemno težko meriti. Statistični podatki sicer nakazujejo določene trende, vendar je lahko dejanska slika precej drugačna. Večina migrantov v EU vstopi legalno ter kasneje s potekom veljavnih dokumentov prestopi v iregularno sfero, zato bi bila za širši prikaz stanja na področju iregularnih prehodov meja, potrebna analiza, ki bi vključevala tudi podatke o takšnih iregularnih migrantih. Za natančnejše ocene o vplivu ekonomskih dejavnikov na iregularne migracije bi bila potrebna analiza kasnejših selitev iregularnih migrantov znotraj EU po prestopu meja, s pomočjo katere bi lahko ugotovili, katere so ciljne države iregularnih migrantov in kakšno je ekonomsko stanje v teh državah. Tudi na primer intervjuji z iregularnimi migranti bi nas pripeljali do konkretnjših podatkov o dejavnikih, ki so vplivali na njihove odločitve za iregularne migracije.

Po mnenju Karmen Medica (2007, 126) je »za migracijsko politiko EU od devetdesetih let postala odločilna povezanost obrambe navzven in integracije navznoter, z nedvoumno prioriteto obrambe navzven«. EU postaja »trdnja«, ki okoli sebe gradi zid in onemogoča legalne vstope. S strogimi kontrolami in vizumskimi režimi tako reproducira nove (iregularne) migrante in potrebo po tihotapcih. Samo z strožjimi ukrepi in sodelovanjem z izvornimi državami se iregularne migracije ne bodo ustavile (Medica 2007, 126-128). Boj zoper iregularne migracije zato tudi v prihodnje ostaja izziv, še posebno po vnovičnem zvišanju števila iregularnih prestopov meja in tragičnih nesrečah. Poleg tega lahko pričakujemo, da se bodo tokovi iregularnih migrantov, ki iščejo zaposlitev, zopet povečali, ko si bodo evropske države opomogle od posledic krize. Res pa je, da bodo novi restriktivni ukrepi na zunanjih mejah v Italiji, Španiji in Grčiji imeli bolj permanentne učinke na vstop iregularnih migrantov. Nedavni dogodki, kot so tokovi iregularnih migrantov na Lampeduso, španski enklavi Ceuto in Melillo ter grško-turško mejo nakazujejo na dejstvo, da obstaja velik pritisk obupanih afriških in azijskih migrantov na zunanje meje EU, ki se jih samo z večjim zapiranjem meja ne da ustaviti. Trud držav članic po omejitvi iregularnih migracij je velikokrat le preusmeril migracijske poti ter prisilil mnoge begunce, da so izbrali bolj nevarne poti do Evrope. Po mnenju De Bruyckerja in drugih (2013) bi bila lahko ena od možnih rešitev za zmanjšanje iregularnih migracij, da bi EU ponovno odprla vrata legalnim migracijam s povečanjem dostopnosti do legalnih kanalov za ekonomske migracije, saj se ljudje v primeru nedostopnega legalnega prestopa meje v boju za preživetje odločajo za iregularne prestopne meje. EU bi morala narediti več za lažji in bolj varen vstop beguncev in migrantov na njeno ozemlje. Poleg tega, Charlotte McDonald-Gobson (2014) meni, da je v EU dovolj služb zanje na področju gradbeništva, gostinstva in nege. EU bi lahko uvedla sistem, kjer bi se bodoči ekonomski migrant iz izvorne države prijavi na delovna mesta. Po mnenju Mussia Zeraia (v The Global Initiative 2014, 19) je EU preveč osredotočena na okrepitev mejnih kontrol, namesto da bi namenjala več sredstev za mednarodno sodelovanje za vzpostavitev miru in oblikovanje sprejemljivih življenjskih pogojev v izvornih državah. Ali z drugimi besedami, EU je do sedaj naredila malo za odprava vzrokov za beg v Afriki in Aziji, ter veliko za zajezitev iregularnih migracij (Medica 2007, 132).

Migracijski tokovi postajajo vedno bolj kompleksni in neobvladljivi, saj migracije potekajo ne glede na status in izvor migrantov (Medica 2007). Tudi v prihodnje se po

vsej verjetnosti situacija na področju iregularnih migracij še ne bo kmalu umirila, tudi zaradi širitve Islamske države, ki lahko pripelje do povečanega pritiska ljudi, ki bežijo pred nemiri.

9 LITERATURA

1. Aboudi, Sami. 2014. *U. N. refugee chief says EU should let more Syrians refugees enter legally*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2014/10/15/us-mideast-crisis-refugees-idUSKCN0I41L520141015> (29. oktober 2014).
2. Albertinelli, Anthony. 2011. *Asylum applicants and first instance decision on asylum applications in 2010*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-11-005/EN/KS-QA-11-005-EN.PDF (25. julij 2014).
3. Alexander, Harriet. 2010. Fortress Europe's busiest frontier is awash with illegal immigrants – despite mines, forest and razorwire. *The Telegraph*, 4. december. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/greece/8181331/Fortress-Europes-busiest-frontier-is-awash-with-illegal-immigrants-despite-mines-forest-and-razorwire.html> (15. avgust 2014).
4. Alvarez-Rivera, Manuel. 2014. *Elections Resources on the Internet*. Dostopno prek: <http://electionresources.org/it/> (19. oktober 2014).
5. Amnesty International. 2012. *The State of the World's Human Rights – Annual Report 2012*. Dostopno prek: http://files.amnesty.org/air12/air_2012_full_en.pdf (5. oktober 2014).
6. Angloinfo. 2014. *Work Permits for Non-EU Citizens*. Dostopno prek: <http://greece.angloinfo.com/working/work-permits/non-eu-citizens/> (26. september 2014).
7. Arango, Joaquin. 2013. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*. Dostopno prek: <http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fmigrationinformation.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fpublications%2FTCM-Spaincasestudy.pdf&ei=qLd1VifrFJHqaJXigOgE&usg=>

AFQjCNHaUkIi0NgDHdT7K0Ad0L2Yw4mUOQ&sig2=5pTzTc5d2UrpHeIqxKYI
QA&bvm=bv.80642063,d.d2s (2. avgust 2014).

8. Bitoulas, Alexandros. 2013. *Asylum applicants and first instance decision on asylum applications in 2012*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-13-005/EN/KS-QA-13-005-EN.PDF (22. julij 2014).
9. --- 2014. *Asylum applicants and first instance decision on asylum applications in 2013*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-14-003/EN/KS-QA-14-003-EN.PDF (22. julij 2014).
10. Bizzotto, Mara, Karin Kadenbach in Giulio Carini. 2014. *Populist snapshots: Lega Nord (Italy)*. Dostopno prek: <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/mara-bizzotto-karin-kadenbach-giulio-carini/populist-snapshots-lega-nord-italy> (14. oktober 2014).
11. Becatoros, Elena. 2010. Greece: Europe's gateway for illegal immigration. *The Washington Post*, 4. november. Dostopno prek: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/11/04/AR2010110403590.html> (2. september 2014).
12. Boswell, Christina in Andrew Geddes. 2011. *Migration and Mobility in the European Union*. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.
13. Burnham, Peter, Karin Gilland, Wyn Grant in Zig Layton-Henry. 2008. *Research Methods in Politics*. Second Edition. Comprehensive Revised and Updated. Hampshire: Palgrave Macmillan.
14. Büttner, Frauke. 2011. Right-wing extremism in Spain: Between parliamentary insignificance, far-right populism and racist violence. V *Is Europe on the »Right« Path? Right-wing extremism and Right-wing populism in Europe*, ur. Nora Langenbacher in Britta Schellenberg, 181–195. Berlin: Fredrich-Ebert-Stiftung.
15. Campesi, Giuseppe. 2014. Frontex, the Euro-Mediterranean border and the paradoxes of humanitarian rhetoric. *South-East European Journal of Political*

- Science: Population Policies and Demographic Dynamics in the Mediterranean Area* 2 (3). Dostopno prek: <http://seejps.lumina.org/index.php/82-frontex-the-euro-mediterranean-border-and-the-paradoxes-of-humanitarian-rhetoric> (20. avgust 2014).
16. Castles, Stephen in Mark J. Miller. 2009. *The age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. New York: Palgrave Macmillan.
17. Chiarini, Roberto. 2013. The Right, the Extreme Right and the Legacy of Fascism in Italy, 2008 – 2013. V *Right-wing Extremism in Europe*, ur. Ralf Melzer in Sebastian Serafin, 103–131. Berlin: Fredrich-Ebert-Stiftung.
18. Cosse, Eva. 2014. *Greece: The story Behind Golden Dawn's Success*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/news/2014/06/03/greece-story-behind-golden-dawn-s-success> (30. oktober 2014).
19. *CBS News*. 2013. Child Refugees Flee War in Afganistan, 16. maj. Dostopno prek: <http://www.cbsnews.com/news/child-refugees-flee-war-in-afghanistan/> (7. oktober 2014).
20. De Bruycker, Philippe, Anna Di Bartolomeo in Philippe Fargues. 2013. *Migrants smuggled by sea to the EU: facts, laws and policy options*. Dostopno prek: <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/MPC-RR-2013-009.pdf> (15. avgust 2014).
21. De Haas, Hein. 2008. The Myth of Invasion – The inconvenient relatives of African migration to Europe. *Third World Quarterly* 29 (7). Dostopno prek: http://afrique-europe-interact.net/files/de_haas_2008_-_myth_of_migration_artikel_.pdf (2. avgust 2014).
22. Dell' Aquila, Dario Stefano. 2012. *Immigration Policies in Italy – Rights, Movements and Imprisonment*. Dostopno prek: <http://www.transform-network.net/fr/revue/numero-102012/news/detail/Journal/immigration-policies-in-italy-rights-movements-and-imprisonment.html> (21. september 2014).

23. Dogmouh, Maamon. 2014. Mediterranean people-smuggling disaster: a survivor's story. *The Guardian*, 1. oktober. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2014/oct/01/mediterranean-people-smuggling-disaster-survivor-story> (2. november 2014).
24. Elliniki Astynomia – Hellenic Police. 2007. *Statistika Stoicheia Paranomis Metanastefsīs gia to etos 2006*. Dostopno prek: <http://www.astynomia.gr/images/stories/STATS/021009meta1.pdf> (19. julij 2014).
25. --- 2008. *Statistika Stoicheia Paranomis Metanastefsīs gia to etos 2007*. Dostopno prek: <http://www.astynomia.gr/images/stories/STATS/021009meta3.pdf> (19. julij 2014).
26. --- 2009. *Statistika Stoicheia Paranomis Metanastefsīs gia to etos 2008*. Dostopno prek: <http://www.astynomia.gr/images/stories/STATS/011009meta3.pdf> (19. julij 2014).
27. --- 2010. *Statistika Stoicheia Paranomis Metanastefsīs gia to etos 2009*. Dostopno prek: <http://www.astynomia.gr/images/stories/2010/300110meta30.pdf> (19. julij 2014).
28. --- 2011. *Statistika Stoicheia Paranomis Metanastefsīs gia to etos 2010*. Dostopno prek: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=3665&Itemid=429&lang= (19. julij 2014).
29. --- 2012. *Statistika Stoicheia Paranomis Metanastefsīs 2011*. Dostopno prek: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=5071&Itemid=429&lang= (19. julij 2014).
30. --- 2013. *Statistika Stoicheia Paranomis Metanastefsīs 2012*. Dostopno prek: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=12080&Itemid=429&lang= (19. julij 2014).

31. --- 2014. *Statistika stoicheia – apologismos synolikis drastirotitas tis Eliinikis Astynomias gia to etos 2013*. Dostopno prek: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27&perform=view&id=37630&Itemid=1240&lang= (10. september 2014).
32. Europa.eu. 2009a. *The Hague Programme: 10 Priorities for the next 5 years*. 2009. Dostopno prek: http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/116002_en.htm (19. avgust 2014).
33. --- 2009b. *Migration and Migration Policy in Greece. Critical Review and Policy Recommendations*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_22072_928446338.pdf (24. september 2014).
34. --- 2010. *The Stockholm Programme*. Dostopno prek: http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/jl0034_en.htm (20. avgust 2014).
35. --- 2011. *Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Air and Sea*. Dostopno prek: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133271_en.htm (3. september 2014).
36. Europol. 2009. *EU Organised Crime Threat Assessment 2009*. Dostopno prek: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/octa2009_0.pdf (22. september 2014).
37. --- 2011. *Europol Review. General Report on Europol Activities*. Dostopno prek: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/en_europolreview.pdf (25. september 2014).
38. Eurostat. 2012. *The number of asylum applicants registered in the EU27 rose to 301.000 in 2011*. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-23032012-AP/EN/3-23032012-AP-EN.PDF (22. julij 2014).

39. --- 2014a. *Asylum and new asylum applicants by citizenship, age and sex - Annual aggregated data*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&lang=en (15. avgust 2014).
40. --- 2014b. *Crimes recorded by the police*. Dostopno prek: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (20. november 2014).
41. --- 2014c. *Immigration by age, sex and broad group of country of birth*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_imm4ctb&lang=en (20. julij 2014).
42. --- 2014č. *Third country nationals refused entry at the external borders – Annual data*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_eirfs&lang=en (22. julij 2014).
43. --- 2014d. *Third country nationals found to be illegally present – Annual data*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_eipre&lang=en (22. julij 2014).
44. --- 2014e. *Third country nationals returned following an order to leave – Annual data*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_eirtn&lang=en (22. julij 2014).
45. --- 2014f. *Unemployment rate by sex and age groups - Annual average*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en (13. avgust 2014).
46. Evropska komisija. 2009. *Size and Development of Irregular Migration to the EU: CLANDESTINO Research Project – Comparative Policy Brief*. Dostopno prek: http://irregular-migration.net/fileadmin/irregular-migration/dateien/4.Background_Information/4.2.Policy_Briefs_EN/ComparativePolicyBrief_SizeOfIrregularMigration_Clandestino_Nov09_2.pdf (20. avgust 2014).

47. --- 2011. *Southern Mediterranean: towards a new era of dialogue and partnership*. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-330_en.htm?locale=en (21. avgust 2014).
48. --- 2014a. *Immigration*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/immigration/> (20. avgust 2014).
49. --- 2014b. *Skupni evropski azilni sistem*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/ceas-fact-sheets/ceas_factsheet_sl.pdf (19. oktober 2014).
50. Evropski parlament. 1999. *Tampere European Council 15 and 16 October 1999: Presidency conclusions*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm (19. avgust 2014).
51. --- 2007. *Poročilo o prednostnih nalogah politike v boju proti nezakonitemu priseljevanju državljanov tretjih držav*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2007-0323+0+DOC+XML+V0//SL> (20. avgust 2014).
52. Evropski Parlament in Svet Evropske unije. 2002a. *Uredba Sveta št. 1030/2002/ES z dne 13. junija 2002 o enotni obliki dovoljenja za prebivanje za državljane tretjih držav*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002R1030&from=en> (25. oktober 2014).
53. --- 2002b. *Direktiva Sveta 2002/90/ES z dne 28. novembra 2002 o opredelitvi pomoči pri nedovoljenem vstopu, tranzitu in prebivanju*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0090&from=EN> (26. oktober 2014).
54. --- 2003a. *Direktiva Sveta 2003/86/ES z dne 22. septembra 2003 o pravici do združitve družine*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0086&qid=1416896857205&from=EN> (25. oktober 2014).

55. --- 2003b. *Direktiva Sveta 2003/109/ES z dne 25. novembra 2003 o statusu državljanov tretjih držav, ki so rezidenti za daljši čas*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0109&from=EN> (23. oktober 2014).
56. --- 2004. *Uredba Evropskega parlamenta in Sveta št. 491/2004/ES z dne 10. marca 2004 o uvedbi programa za finančno in tehnično pomoč tretjim državam na področju migracije in azila (AENEAS)*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0491&from=SL> (25. avgust 2014).
57. --- 2008. *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2008/115/ES z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardnih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0115&from=EN> (20. oktober 2014).
58. --- 2009. *Direktiva 2009/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalca nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0052&qid=1416897756287&from=EN> (20. oktober 2014).
59. --- 2011. *Direktiva 2011/98/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o enotnem postopku obravnavanja vloge za enotno dovoljenje za državljane tretjih držav za prebivanje in delo na ozemlju države članice ter o kupnem nizu pravic za delavce iz tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državi članici*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0098&from=EN> (19. oktober 2014).
60. --- 2013. *Uredba Evropskega parlamenta in Sveta št. 1052/2013/ES z dne 22. oktobra 2013 o vzpostavitvi Evropskega sistema varovanja meja (EUROSUR)*.

Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2013:295:FULL&from=EN> (24. avgust 2014).

61. Fergues, Philippe in Christine Fandrich. 2012. *Migration after the Arab Spring – MPC Research Report 2012/09*. Dostopno prek: <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/MPC%202012%20EN%2009.pdf> (21. september 2014).
62. Focus Migration. 2008. *Irregular migration in Europe – Doubts about the Effectiveness of Control Strategies*. Dostopno prek: http://focus-migration.hwwi.de/typo3_upload/groups/3/focus_Migration_Publikationen/Kurzdosiers/PB09-Irregular-Migration.pdf (25. avgust 2014).
63. Frontex. Dostopno prek: <http://frontex.europa.eu> (2. julij 2014).
64. --- 2008. *General Report 2008*. Dostopno prek: http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2008/frontex_general_report_2008.pdf (11. julij 2014).
65. --- 2009. *The impact of the global economic crisis on illegal migration to the EU*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/frontex_/frontex_en.pdf (10. julij 2014).
66. ---- 2010a. *Annual Risk Analysis 2010*. Dostopno prek: http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2010.pdf (25. julij 2014).
67. --- 2010b. *Beyond the frontiers - Frontex: The first five years*. Dostopno prek: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/Beyond_the_Frontiers.pdf (19. julij 2014).
68. --- 2011a. *Annual Risk Analysis 2011*. Dostopno na: http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2011.pdf (15. julij 2014).

69. --- 2011b. *Update to Joint operation Poseidon 2011*. Dostopno prek: <http://frontex.europa.eu/news/update-to-joint-operation-poseidon-2011-jzZfWV> (1. oktober 2014).
70. --- 2012. *Annual Risk Analysis 2012*. Dostopno prek: http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2012.pdf (17. julij 2014).
71. --- 2013. *Annual Risk Analysis 2013*. Dostopno prek: http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2013.pdf (17. julij 2014).
72. --- 2014a. *Annual Risk Analysis 2014*. Dostopno prek: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2014.pdf (15. oktober 2014).
73. --- 2014b. *Frontex Risk Analysis Network Quarterly. Quarter 2*. Dostopno prek: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q2_2014.pdf (21. oktober 2014).
74. Georgiadou, Vassiliki. 2013. Right-Wing Populism and Extremism: The Rapid Rise of »Golden Dawn« in Crisis-Ridden Greece. V *Right-wing Extremism in Europe*, ur. Ralf Melzer in Sebastian Serafin, 75–101. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.
75. Goldin Ian, Geoffrey Cameron in Meera Balarajan. 2011. *Exceptional people: How Migration Shaped Our World and Will Define Our Future*. Princeton: Princeton University Press.
76. Hadjimatheou, Cloe. 2012. *Greeks confront crime wave amid austerity*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-radio-and-tv-19269891> (5. november 2014).
77. Hamilton, Kimberly in Maia Jachimowicz. 2002. *Itali's Southern Exposure*. Dostopno prek: <http://www.migrationpolicy.org/article/italys-southern-exposure> (14. avgust 2014).

78. Hause, Kristin. 2013. *Italy's failed immigration policy*. Dostopno prek: <http://www.dw.de/italys-failed-immigration-policy/a-17324198> (22. september 2014).
79. International Organization for Migration. 2014. *Fatal Journeys Tracking Lives Lost during Migration*. Dostopno prek: <http://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/pbn/docs/Fatal-Journeys-Tracking-Lives-Lost-during-Migration-2014.pdf> (24. oktober 2014).
80. Istanbuli, Mais. 2014. *A Syrian Story: Moving Syrian Refugees into Europe*. Dostopno prek: <http://www.syriadeeply.org/articles/2014/11/6376/syrian-story-moving-syrian-refugees-europe/> (20. november 2014).
81. Kasimis, Charalambos. 2012. *Greece: Illegal Immigration in the Midst of Crisis*. Dostopno prek: <http://www.migrationpolicy.org/article/greece-illegal-immigration-midst-crisis> (25. september 2014).
82. King, Russell. 2012. Theories and Typologies of Migration: An overview and a primer. *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations* 12 (3): 1–43.
83. Klinar, Peter. 1985. *Mednarodne migracije v kriznih razmerah*. Ljubljana: Založba obzorja.
84. Koehler, Jobst, Frank Laczko, Christine Aghazarm in Julia Schad. 2010. *Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy*. Dostopno prek: http://publications.iom.int/bookstore/free/Migration_and_the_Economic_Crisis.pdf (22. september 2014).
85. Kokkali, Ifigenia. 2011. *Immigration to Greece. An overview of immigration policies, legislation and sporadic attempts at social inclusion of immigrants*. Dostopno prek: http://www.academia.edu/2579778/IMMIGRATION_TO_GREECE_AN_OVERVIEW_OF_IMMIGRATION_POLICIES_LEGISLATION_

AND_SPORADIC_ATTEMPTS_AT_SOCIAL_INCLUSION_OF_IMMIGRANTS
(25. september 2014).

86. Komisija Evropskih skupnosti. 2008. *Krepitev globalnega pristopa k vprašanju migracij: Izboljšanje usklajevanja, skladnosti in dopolnjevanja*. - *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/COMM_PDF_COM_2008_0611_F_SL_COMMUNICATION.pdf (15. oktober 2014).
87. *Konvencija o Europolu – Europol Convention*. 2009. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/organisedcrime/projects/carpo/output_3_-_special_investigative_means/Europol_Convention.pdf (20. september 2014).
88. Lopez-Sala, Ana in Ruth Ferrero-Turrion. 2009. Economic Crisis and migration policies in Spain: The big dilemma. *Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford: New Times? Economic Crisis, geo-political transformation and the emergent migration order – Annual Conference 2009*. Dostopno prek: [http://digital.csic.es/bitstream/10261/36645/1/López-Sala,%20Ferrero%20\(COMPAS\).pdf](http://digital.csic.es/bitstream/10261/36645/1/López-Sala,%20Ferrero%20(COMPAS).pdf) (14. september 2014).
89. Lovec, Marko in Marjan Svetličič. 2011. Globalizacija, migracije in kriza. *Teorija in praksa* 48 (številka jubilejna): 1335–1355.
90. Malačič, Janez. 2011. *Demografija: Teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
91. Massey, Douglas S., Joaquin Arango, Graeme Hugo, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino in J. Edward Taylor. 1993. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review* 19 (2): 431–466.
92. McDonald-Gibson, Charlotte. 2014. The Depths of Europe's Shame. *Time*, 20. november.

93. Medica, Karmen. 2007. Sodobne migracije in dileme varnosti. *Socialno delo* 46 (3). Dostopno prek: http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.dlib.si%2Fstream%2FURN%3ANBN%3ASI%3ADOC-1MADSF00%2F8e8880c7-150e-4abd-894d-dd4acb12ab0a%2FPDF&ei=CY9_VOigIcfhywPiloGABg&usg=AFQjCNF-u_E6u51lgEAxtT6stUHqTQdtYg&sig2=z4GvVNLIPB7Za0ujQONEJg&bvm=bv.80642063,d.bGQ (1. december 2014).
94. Medved, Felicita. 1998. Izhodišča za oblikovanje politike priseljevanja Republike Slovenije. *Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije* 24 (38): 9-77.
95. Mekina, Igor. 2014. Ljubljana je (do tujcev) prijazno mesto. *Mladina*, 6. november. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/161792/ljubljana-je-do-tujcev-prijazno-mesto/> (15. november 2014).
96. Mezzofiore, Gianluca. 2013. Italian Court Opens Investigation into Roberto Calderoli's Orangutan Slur. *International Business Times*, 17. julij. Dostopno prek: <http://www.ibtimes.co.uk/italy-opens-investigation-calderoli-s-racist-orangutan-491340> (10. oktober 2014).
97. Michaletos, Ioannis. 2013. Main trends in illegal immigration movements in Southeastern Europe. *Radical Islam Monitor Southeast Europe*, 6. marec. Dostopno prek: <http://www.rimse.gr/2013/03/main-trends-in-illegal-immigration.html> (21. september 2014).
98. Ministerio Del Interior. 2008. *Balance de la Lucha Contra la Inmigracion Ilegal 2007*. Dostopno prek: <http://www.statewatch.org/news/2008/feb/spain-bal-lucha-inmigracion-2007-mir.pdf> (19. julij 2014).
99. --- 2009. *Balance de la Lucha Contra la Inmigracion Ilegal 2008*. Dostopno prek: <http://www.interior.gob.es/documents/10180/1209553/Balance+de+la+lucha+contra+la+inmigraci%C3%B3n+ilegal+2008.pdf/6307692b-3113-437d-b1ad-320c9060b673> (19. julij 2014).

100. --- 2010. *Balance de la Lucha Contra la Inmigracion Ilegal 2009*. Dostopno prek: http://www.integralocal.es/upload/File/2011/np011502_bal_lucha_inm_ilegal_2009.pdf (19. julij 2014).
101. --- 2011. *Balance de la Lucha Contra la Inmigracion Ilegal 2010*. Dostopno prek: http://www.integralocal.es/upload/File/2011/bal_inm_ilegal_2010_mir.pdf (19. julij 2014).
102. --- 2012. *Balance de la Lucha Contra la Inmigracion Ilegal 2011*. Dostopno prek: <http://www.interior.gob.es/documents/10180/1209011/Balance+de+la+lucha+contra+la+inmigraci%C3%B3n+ilegal+2011.pdf/a26c72a6-0787-4440-9ddd-5221b72b446a> (19. julij 2014).
103. --- 2013. *Balance de la Lucha Contra la Inmigracion Ilegal 2012*. Dostopno prek: <http://www.inmigracionclandestina.eu/wp-content/uploads/2010/11/Balance-M.Interior-lucha-inmigraci%C3%B3n-irregular-2012.pdf> (19. julij 2014).
104. --- 2014. *Balance de la Lucha Contra la Inmigracion Ilegal 2013*. Dostopno prek: [http://www.datosdelanzarote.com/Uploads/doc/Balance-de-la-lucha-contra-la-Inmigraci3n-irregular-\(2013\)--20140512095500234Balance-contra-la-inmigraci3n-irregular.pdf](http://www.datosdelanzarote.com/Uploads/doc/Balance-de-la-lucha-contra-la-Inmigraci3n-irregular-(2013)--20140512095500234Balance-contra-la-inmigraci3n-irregular.pdf) (19. julij 2014).
105. Minkenberg, Michael. 2013. The European Radical Right and Xenophobia in West and East: Trends, Patterns and Challenges. V *Right-wing Extremism in Europe*, ur. Ralf Melzer in Sebastian Serafin, 9–227. Berlin: Fredrich-Ebert-Stiftung.
106. Morehouse, Christal in Michael Blomfield. 2011. *Irregulat migration in Europe*. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCCQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.migrationpolicy.org%2Fpubs%2FTCMirregularmigration.pdf&ei=vxp4VOrvJc_aapOhgpgG&usq=AFQjCNGZ2csk_7yoqIvLIHLv6kUZGXJf5w&sig2=5bQGfCXrfln9ye7_qyTZmA&bv m=bv.80642063,d.d2s (4. avgust 2014).

107. OECD. 1999. *Trends in International migration: Continuous Reporting System on Migration (SOPEMI) - Annual Report 1999*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/migration/mig/2717683.pdf> (2. september 2014).
108. --- 2010. *Public Opinions and Immigration: Individual Attitudes, Interest Groups and the Media. International migration Outlook: SOPEMI 2010*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/migration/mig/48328734.pdf> (1. september 2014).
109. --- 2013. *International Migration Outlook 2013*. Dostopno prek: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2013_migr_outlook-2013-en#page2 (3. avgust 2014).
110. Ortega Perez, Nieves. 2003. *Spain: Forging an Immigration Policy*. Dostopno prek: <http://www.migrationpolicy.org/article/spain-forging-immigration-policy> (9. avgust 2014).
111. Pajnik, Mojca in Simona Zavratnik Zimic. 2003. Med globalnim in lokalnim v sodobnih migracijah. V *Migracije – globalizacija – Evropska unija*, ur. Romana Bešter, Aleš Drolc, Bogomir Kovač, Silva Mežnarić in Simona Zavratnik Zimic, 5–14. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
112. Pew Research Center. 2014. *A Fragile Rebound for EU Image on Eve of European Parliament Elections*. Dostopno prek: <http://www.pewglobal.org/2014/05/12/chapter-3-most-support-limiting-immigration/> (2. september 2014).
113. Ribičič, Ciril. 2013. O presežkih Revusovega desetletja. *Revus* 20 (2013): 7–20.
114. Rivera, Starley. 1999. *Illegal Immigration*. Dostopno prek: <http://www.colorado.edu/economics/morey/6818/student/s-rivera.pdf> (5. oktober 2014).

115. RTVSLO. 2012. Eritreja postala simbol za mučenja, usmrtnice in represijo, 18. junij. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/eritreja-postala-simbol-za-mucenja-usmrtnice-in-represijo/285593> (6. oktober 2014).
116. Salis, Ester. 2012. *Labour migration governance in contemporary Europe. The case of Italy*. Dostopno prek: http://www.labmig gov.eu/wp-content/uploads/2012/04/LABMIGOV_WP1_Italy_Final-report.pdf (21. avgust 2014).
117. Samuelson, Paul Anthony in William D. Nordhaus. 2002. *Ekonomija*. Ljubljana: GV založba.
118. Sirkeci, Ibrahim, Jeffrey H. Cohen in Dilip Ratha. 2012. *Migration and remittances during the global financial crisis and beyond*. Dostopno prek: <http://www10.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/10238.pdf> (8. september 2014).
119. *Spanish news today*. 2014. Numbers of illegal immigrants higher in 2013 than 2012, 20. februar. Dostopno prek: http://spanishnewstoday.com/numbers-of-illegal-immigrants-higher-in-2013-than-2012_19494-a.html#.VHli0md0yP8 (20. september 2014).
120. Spittel, Michael. 1999. Testing Network Theory through an Analysis of Migration from Mexico to the United States. *Center for Demography and Ecology Working Paper* 99 (1). Dostopno preko: <https://www.ssc.wisc.edu/cde/cdewp/99-01.pdf> (19. september 2014).
121. Stearns, Scott. 2009. *Spain Helping Mauretania Slow Illegal Immigration*. Dostopno prek: <http://www.voanews.com/content/spain-helping-mauritania-slow-illegal-immigration-72691252/415883.html> (18. avgust 2014).
122. Struggles in Italy. *Immigration Policies in Italy*. Dostopno prek: <http://strugglesinitaly.wordpress.com/equality/en-immigration-policies-in-italy/> (18. avgust 2014).

123. Svetovna banka. 2014. *GDP per capita - current US\$*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (21. julij 2014).
124. Teitelbaum, Michael S. 2008. Demographic Analyses of International Migration. V *Migration Theory: Talking across Disciplines*, ur. Caroline B. Brettell in James F. Hollifield, 51–62. New York: Routledge.
125. *The Economist*. 2014. Tidal vawe, 5. julij. Dostopno prek: <http://www.economist.com/news/europe/21606301-more-horrific-deaths-mediterranean-tidal-wave> (6. september 2014).
126. The German Marshall Fund of the United States. 2014. *Transatlantic trends: Mobility, Migration and Integration. Key Findings from 2014 and Selected Highlights from Transatlantic trends and Transatlantic Trends: Immigration 2008-13*. Dostopno prek: http://trends.gmfus.org/files/2014/09/Trends_Immigration_2014_web.pdf (4. november 2014).
127. The Global Initiative. 2014. *Smuggled Futures: The Dangerous path of the migrant from Africa to Europe – A Research Report*. Dostopno prek: <http://www.globalinitiative.net/download/global-initiative/Global%20Initiative%20-%20Migration%20from%20Africa%20to%20Europe%20-%20May%202014.pdf> (29. september 2014).
128. UNHCR. 2009. *2008 Global Trends: Refugees, Asylum-seekers, Returnees, Internally Displaced and Stateless Persons*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/4a375c426.html> (14. september 2014).
129. --- 2014a. *Asylum applications and refugee status determination*. Dostopno prek: http://popstats.unhcr.org/PSQ_RSD.aspx (16. julij 2014).
130. --- 2014b. *Global trends 2013*. Dostopno prek: <http://www.unhcr.org/5399a14f9.html> (15. september 2014).

131. UNODC. 2011. *Smuggling of Migrants. A Global Review and Annotated Bibliography of Recent Publications*. Dostopno prek: http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Smuggling_of_Migrants_A_Global_Review.pdf (20. september 2014).
132. Zaletel, Petra. 2004. *Razvoj slovenske migracijske politike glede na smernice Evropske unije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
133. Vasilopoulou, Sofia in Daphne Halikiopoulou. 2014. *Golden Dawn's success in the European elections shows the party now has a stable support base among Greek voters*. Dostopno prek: <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2014/05/27/golden-dawns-success-in-the-european-elections-shows-the-party-now-has-a-stable-support-base-among-greek-voters/> (10. november 2014).
134. Videmšek, Boštjan. 2013. Pismo iz Grčije: Legalizirani (neo)nacizem. *Delo*, 25. maj. Dostopno prek: <http://www.delo.si/mnenja/blog/pismo-iz-grcije-legalizirani-neo-nacizem.html> (27. oktober 2014).
135. --- 2014. Sirija: Najbolj krvava vojna našega časa je izginila iz radarjev. *Delo*, 6. avgust. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/sirija-najbolj-krvava-vojna-nasega-casa-je-izginila-z-radarjev.html> (6. oktober 2014).
136. Vidovič, Stanislav. 1992. Desni ekstremizem na pohodu. *Teorija in praksa* 29 (5–6): 551–559.
137. Welcome to Europe. *Frontex in the Mediterranean*. Dostopno prek: <http://w2eu.net/frontex/frontex-in-the-mediterranean/> (8. avgust 2014).
138. Wikipedia. 2014a. *Arab Spring*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Arab_Spring (2. oktober 2014).
139. --- 2014b. *Forza Italia*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Forza_Italia (16. oktober 2014).

140. --- 2014c. *Racism in Italy*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Racism_in_Italy (6. oktober 2014).
141. --- 2014č. *Silvio Berlusconi*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Silvio_Berlusconi (2. oktober 2014).
142. ---- 2014d. *Syrian Civil War*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Syrian_Civil_War (3. oktober 2014).
143. Wilhelmina Jennissen, Roel Peter. 2004. *Macro-economic Determinants of International Migration in Europe*. Amsterdam: Dutch University Press.
144. World Health Organization. 2013. *Lampedusa, the southern door to Europe*. Dostopno prek: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/social-determinants/news/news/2013/12/lampedusa,-the-southern-door-to-europe> (21. september 2014).
145. Svet EU. 2008. *Evropski pakt o priseljevanju in azilu št. 13440/08 z dne 24. september 2008*. Dostopno prek: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2013440%202008%20INIT> (25. avgust 2014).

PRILOGE

Priloga A: Iregularne migracije v EU

	2008	2009	2011	2012	2013
Iregularno prečkanje mej	159887	104599	141051	72437	107360
Državljeni, ki v EU bivajo iregularno	441237	412125	350948	344928	344889
Zavrnitev vstopa	121294	113029	118111	115305	
Prošnje za azil	223173	219814	254054	272208	353998
Ponarejeni dokumenti		8094	9682	7888	9804
Pomoč pri iregularnih prestopih	9884	9171	6957	7720	6902
Škriti iregularni migranti		296	282	605	599
Zavrnitev vstopa	121294	113029	118111	116202	128902
Število izdanih odločb za vrnitev iregularnih migrantov			231385	269949	224305
Število dejanskih vrnitev			149045	158955	160699

Vir: Frontex (2010a, 11); (2011a, 9); (2012, 10); (2013, 12); (2014a, 14).

Priloga B: Iregularni prehodi meja na posameznih in državljanstvo najpogosteje odkritih iregularnih migrantov

	2009	2010	2011	2012	2013
Centralno mediteranska pot (Italija in Malta)	10236	1662	59002	10379	40304
Eritreja	1084	55	641	1889	9926
Sirija	18	0	92	109	9591
Somalija	3143	82	1400	3394	4497
Vzhodno mediteranska pot (Grčija, Bolgarija, Ciper)	39975	55688	57025	37224	24799
Kopenske meje	11127	49513	55558	32854	12968
Sirija	254	495	1216	6216	7366
Afganistan	639	21389	19308	7973	2049
Alžirija	211	6335	3393	2316	493
Morske meje	28848	6175	1467	4370	11831
Sirija	184	139	76	906	5361
Afganistan	11758	1373	310	1593	4080
Eritreja	1093	445	11	50	552
Zahodno mediteranska pot	6642	5003	8448	6397	6838
Kopenske meje	1639	1567	3345	2839	4229
Neznano	503	1108	2610	1728	3329
Alžirija	464	459	735	967	900
Maroko	672	0	0	144	0
Morske meje	5003	3436	5103	3558	2609
Alžirija	3190	1242	1037	1048	536
Mali	3	20	87	194	467
Maroko	254	300	775	364	282
Meja med Albanijo in Grčijo	40250	35297	5269	5502	8728
Albanija	38017	32451	5022	5398	8592
Kosovo	34	21	37	34	45
Gruzija	12	16	21	7	23

Vir: Frontex (2011a, 15); (2012, 14); (2013, 21); (2014a, 31).

Priloga C: Iregularni prehodi meja v Španiji

Leto	Št. iregularnih pregodov
2006	39180
2007	18057
2008	13425
2009	7285
2010	3632
2011	5441
2012	3804
2013	3000

Vir: Ministerio Del Interior (2008); (2009); (2010); (2011); (2012); (2013); (2014).

Priloga Č: Iregularni prehodi meja na Kanarskih otokih

Leto	Št. iregularnih prehodov
2006	31678
2007	12478
2008	9181
2009	2246
2010	196
2011	340
2012	173
2013	

Vir: Ministerio Del Interior (2013).

Priloga D: Iregularni prehodi meja v Italiji

Leto	Št. iregularnih prehodov
2006	22016
2007	20455
2008	36951
2009	9573
2010	4406
2011	62692
2012	8717
2013	35085

Vir: Italijansko notranje ministrstvo v De Bruycker in drugi (2013, 15).

Priloga E: Iregularne migracije v Grčiji

Leto	Št. iregularnih migracij (iregularen vstop in bivanje)
2005	66351
2006	95239
2007	112364
2008	146337
2009	126145
2010	132524
2011	99368
2012	76878
2013	43002

Vir: Elliniki Astynomia – Hellenic Police (2008); (2009); (2010); (2011); (2012); (2013); (2014).

Leto	Št. iregularnih prestopov na reki Evros
2011	54974
2012	30433
2013	1111

Vir: Elliniki Astynomia – Hellenic Police (2012); (2013); (2014).

Priloga F: Iregularno prečkanje morskih meja

	Italija	Španija	Grčija
2008	36951	13424	Ni podatka
2009	9573	7285	Ni podatka
2010	4406	3632	4084
2011	62692	5441	7216
2012	8717	3804	Ni podatka
2013	35085	3000	Ni podatka

Vir: De Bruycker in drugi (2013, 15).

Priloga G: Stopnja brezposelnosti

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU (28)	9,2	9,0	8,2	7,2	7,0	8,9	9,6	9,6	10,4	10,8
Belgija	8,4	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4
Bolgarija	12,1	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13,0
Češka	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0
Danska	5,5	4,8	3,9	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0
Nemčija	10,5	11,3	10,3	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9	5,5	5,3
Estonija	10,1	8,0	5,9	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10,0	8,6
Irska	4,5	4,4	4,5	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7	14,7	13,1
Grčija	10,6	10,0	9,0	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5
Španija	11,0	9,2	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1
Francija	8,9	8,9	8,8	8,0	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3
Hrvaška	13,9	13,0	11,6	10,0	8,9	9,6	12,3	13,9	16,1	17,3
Italija	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7	12,2

Ciper	4,6	5,3	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9
Latvija	11,7	10,0	7,0	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9
Litva	10,9	8,3	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8
Luxembourg	5,0	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9
Madžarska	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	10,9	10,9	10,2
Malta	7,2	6,9	6,8	6,5	6,0	6,9	6,9	6,4	6,3	6,4
Nizozemska	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4	5,3	6,7
Avstrija	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2	4,3	4,9
Polska	19,1	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3
Portugalska	7,5	8,5	8,6	8,9	8,5	10,6	12,0	12,9	15,8	16,4
Romunija	8,0	7,1	7,2	6,4	5,6	6,5	7,0	7,2	6,8	7,1
Slovenia	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1
Slovakija	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2
Finska	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2
Švedska	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0
Velika Britanija	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,5	7,8	8,1	7,9	7,6
Islandija	3,1	2,6	2,9	2,3	3,0	7,2	7,6	7,1	6,0	5,4
Norveška	4,3	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5
Turkey	:	9,5	9,0	9,1	10,0	13,0	11,1	9,1	8,4	9,0
ZDA	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4
Japonska	4,7	4,4	4,1	3,8	4,0	5,1	5,0	4,6	4,3	4,0

Vir: Eurostat (2014f).

Priloga H: Stopnja brezposelnosti v analiziranih državah

Leto	Stopnja brezposelnosti v Španiji (%)	Stopnja brezposelnosti v Italiji (%)	Stopnja brezposelnosti v Grčiji (%)
2006	8,5	6,8	9
2007	8,3	6,1	8,4
2008	11,3	6,7	7,8
2009	18	7,8	9,6
2010	20,1	8,4	12,7
2011	21,7	8,4	17,9
2012	25	10,7	24,5

2013	26,4	12,2	27,5

Vir: Eurostat (2014f).

Priloga I: BDP na prebivalca

	BDP na prebivalca v Španiji (\$)	BDP na prebivalca v Italiji (\$)	BDP na prebivalca v Grčiji (\$)
2008	34674	39222	30536
2009	31368	35724	28695
2010	29732	34673	26380
2011	31118	36988	26061
2012	28282	33814	22395
2013	29118	34619	21910

Vir: Svetovna banka (2014).

Priloga J: Število zavrženih državljanov tretjih držav

	EU28	Španija	Italija	Grčija
2008	634975	510010	6405	2055
2009	499640	387015	3700	3000
2010	394800	290045	4215	3805
2011	343005	227655	8635	11160
2012	316015	199830	7350	9415
2013	317845	192775	7370	

Vir: Eurostat (2014č).

Priloga K: Število državljanov tretjih držav, ki v EU bivajo iregularno

	EU28	Španija	Italija	Grčija
2008	608865	92730	68175	106715
2009	563990	90500	53440	108315
2010	505130	70315	46955	115630
2011	468850	68825	29505	88840
2012	433670	52485	29345	72420

2013	386225	46195	23945

Vir: Eurostat (2014d).

Priloga L: Število vrnjenih državljanov tretjih držav

	EU28	Španija	Italija	Grčija
2008	241965	29785	7140	68565
2009	252790	28865	5315	62850
2010	225415	21955	4890	51785
2011	194110	23350	6180	10585
2012	206675	18865	7365	16650
2013	171385	17285	5860	

Vir: Eurostat (2014e).

Priloga M: Število prošenj za azil po podatkih Eurostata

	EU28
2008	226330
2009	266395
2010	260835
2011	309820
2012	336015
2013	435385

Vir: Eurostat (2014a).

Priloga N: Število prošenj za azil po podatkih agencije Frontex

	EU28
2008	223173
2009	219814
2010	203880
2011	254054
2012	279308
2013	353991

Vir: Frontex (2010a, 11); (2011a, 9); (2012, 10); (2013, 12); (2014a, 14).

Priloga O: Število prošelj za azil po podatkih UNHCR

	Španija	Italija	Grčija
2008	4517	30324	33252
2009	3007	17603	28023
2010	2744	10052	11921
2011	3414	34117	15292
2012	2579	17352	17338
2013	4442	27771	14334

Vir: UNHCR (2014a).

Priloga P: Legalne migracije

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (27)	:	:	1.731.100	1.811.300	1.750.600	1.693.900
Grčija	:	:	:	119.070	110.823	110.139
Spanija	958.266	599.075	392.962	360.705	371.331	304.053
Italija	558.019	534.712	442.940	458.856	385.793	350.772
Belgija	146.409	164.152	:	135.281	144.698	147.387
Nemčija	680.766	682.146	346.216	404.055	489.422	592.175
Francija	293.980	296.608	296.970	307.111	319.816	327.431
Cyprus	19.017	14.095	11.675	20.206	23.037	17.476
Nizozemska	116.819	143.516	122.917	126.776	130.118	124.566
Avstrija	72.862	73.772	69.295	70.978	82.230	91.557
Poljska	14.995	47.880	189.166	155.131	157.059	217.546
Portugalska	46.300	29.718	32.307	27.575	19.667	14.606
Romunija		138.929	135.844	149.885	147.685	167.266
Slovenija	29.193	30.693	30.296	15.416	14.083	15.022
Švedska	99.485	101.171	102.280	98.801	96.467	103.059
Velika Britanija	526.714	590.242	566.514	590.950	566.044	498.040
Norveška	61.774	58.123	55.953	69.214	70.337	69.908
Švica	165.634	184.297	160.623	161.778	148.799	149.051

Vir: Eurostat (2014c).

Priloga R: Najpogosteje odkriti državljani pri iregularnem prečkanju meja

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Tunizija	7648	1701	1498	28829	2717	Ni podatka
Afganistan	19284	14539	25918	22992	13169	9494
Pakistan	3157	1592	3878	15377	4877	5047
Sirija	Ni podatka	613	861	1616	7903	25546
Alžirija	4032	4487	8763	6156	5479	3299
Eritreja	Ni podatka	2228	1439	1572	2604	11298
Albanija	44009	38905	33260	5138	5651	9021

Vir: Frontex (2011a, 58); (2012, 47); (2013, 67); (2014a, 70).

Priloga S: Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Sirija	Ni podatka	4421	4488	8180	22739	50096
Afganistan	13600	24699	21552	29672	28182	24060
Eritreja	8556	7910	6897	9193	10504	18162
Somalija	18853	19529	15348	13266	14785	17379
Irak	31008	17601	15037	14799	10872	Ni podatka
Rusija	16987	15063	13059	12936	16764	35285

Vir: Frontex (2011a, 58); (2012, 55); (2013, 74); (2014a, 76).

Priloga Š: Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2013

Št. prosilcev za azil v letu 2013	Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2013						
EU28	434160	Sirija	50470	Rusija	41270	Afganistan	26290
Italija	27930	Nigerija	3580	Pakistan	3310	Somalija	2885
Španija	4485	Mali	1470	Sirija	725	Alžirija	350
Grčija	8225	Pakistan	1360	Afganistan	1225	Bangladeš	730

Vir: Bitoulas (2014, 8).

Priloga T: Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2012

	Št. prosilcev za azil v letu 2012	Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2012					
EU27	331975	Afganistan	26250	Sirija	23510	Rusija	23360
Italija	15715	Pakistan	2365	Nigerija	1515	Afganistan	1365
Španija	2565	Sirija	255	Nigerija	205	Alžirija	200
Grčija	9575	Pakistan	2340	Bangladeš	1005	Gruzija	895

Vir: Bitoulas (2013, 8).

Priloga U: Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2011

	Št. prosilcev za azil v letu 2011	Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2011					
EU27	301375	Afganistan	28005	Rusija	18245	Pakistan	15700
Italija	34115	Nigerija	6210	Tunizija	4560	Gana	3130
Španija	3420	Slonokoščena obala	550	Kuba	445	Nigerija	260
Grčija	9310	Pakistan	2310	Gruzija	1120	Afganistan	635

Vir: Eurostat (2012, 2).

Priloga V: Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2010

	Št. prosilcev za azil v letu 2010	Državljanstvo najpogostejših prosilcev za azil v letu 2010					
EU27	257815	Afganistan	20580	Rusija	18500	Srbija	17715
Italija	10050	Nigerija	1385	Pakistan	930	Afganistan	875

Španija	2740	Kuba	405	Nigerija	240	Alžirija	175
Grčija	10275	Pakistan	2750	Gruzija	1160	Bangladeš	985

Vir: Albertinelli (2011, 6).

Priloga Z: Volilni uspeh desnih radikalnih strank (%) na nacionalnih parlamentarnih volitvah

	1980– 1984	1985– 1989	1990– 1994	1995– 1999	2000– 2004	2005– 2009	2010– 2012
Avstrija	5.0	9.7	19.6	24.4	10.0	28.3	x
Belgija	1.1	1.7	6.6	10.9	13.8	14.0	7.8
Češka			6.8	6.0	1.1	--	1.1
Danska	6.4	6.9	6.4	9.8	12.6	13.9	12.3
Francija	0.4	9.9	12.7	14.9	12.4	4.7	13.6
Italija	6.8	5.9	18.0	25.8	4.3*	8.3*	x
Madžarska			0.8	5.5	4.5	1.7	16.7
Nemčija	0.2	0.6	2.3	3.3	1.0	2.1	x
Nizozemska	0.8	0.7	2.9	0.6	11.4	5.9	12.7
Norveška	4.5	8.4	6.0	15.3	14.7	22.5	x
Poljska			14.1	8.0	18.1	10.4	--
Romunija			5.8	9.2	20.9	3.1	1.2
Slovaška					7.0	11.7	4.8
Slovenija					4.4	5.4	1.8
Švedska	--	--	4.0	--	1.5	3.0	5.7
Švica	3.8	6.3	11.9	18.7	26.6	30.0	26.6
Velika Britanija	--	0.6	0.9	--	0.2	0.7	1.8

x = v obdobju ni bilo volitev

* = brez AN

Vir: Minkenberg (2013, 20).

Priloga Ž: Število ropov

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Belgija	22.820	21.186	22.873	23.582	23.842	27.327	28.090
Bolgarija	2.875	2.996	2.868	3.596	3.737	3.110	2.955
Danska	5.048	5.784	10.747	12.738	12.802	13.070	12.709
Nemčija	53.696	52.949	49.913	49.317	48.166	48.021	48.711
Estonija	1.005	887	909	726	599	525	457
Grčija	2.463	2.823	3.293	4.715	6.079	6.636	5.992
Španija	90.591	89.884	92.832	90.407	84.411	87.718	96.607
Francija	127.190	112.885	106.633	112.765	121.038	120.966	113.327
Italija	71.762	74.130	64.535	50.732	47.996	58.206	62.641
Latvia	2.248	1.468	1.441	1.516	1.072	1.061	964
Luxembourg	263	331	260	365	316	356	457
Madžarska	2.709	3.119	3.128	3.158	3.396	3.186	3.020
Malta	222	200	147	202	196	219	257
Nizozemska	14.485	13.660	13.175	16.265	16.105	15.400	14.750
Avstrija	5.095	5.036	4.786	4.577	4.310	4.066	4.092
Poljska	29.472	22.766	21.085	20.583	19.359	17.729	16.685
Portugalska	20.870	18.427	20.807	20.460	20.423	20.353	18.504
Slovenia	525	450	386	481	463	403	391
Finska	1.700	1.784	1.696	1.640	1.508	1.622	1.616
Švedska	8.584	8.673	8.909	9.570	9.219	9.719	9.213
Norveška	1.388	1.464	1.598	1.776	1.687	1.623	1.484
Švica	4.088	4.481	4.220	3.530	2.853	3.113	3.603

Vir: Eurostat (2014b).